

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม และวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ประเด็นปัญหาที่มีความชัดเจนมากขึ้นได้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมคดีก่อการร้าย หลักการและสาระสำคัญของกฎหมายไทย กฎหมายต่างประเทศ และระหว่างประเทศ รวมทั้งรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลใช้ประกอบการวิเคราะห์หาแนวทางสำหรับการจัดทำร่างกฎหมายวิธีพิจารณาความผิดก่อการร้ายของประเทศไทยเป็นการเฉพาะ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ความหมาย ความเป็นมาและแนวคิดเรื่องการก่อการร้าย

การศึกษาถึงความหมาย ความเป็นมาและแนวคิดเรื่องการก่อการร้าย เพื่อทราบถึงรูปแบบลักษณะและวิธีการก่อการร้ายและมูลเหตุจูงใจในการก่อการร้ายและเพื่อทราบถึงความแตกต่างระหว่างการก่อการร้ายกับความผิดอาญาอื่น ดังนี้

1.1 ความหมายของการก่อการร้าย

การนิยามความหมายของคำว่า ก่อการร้าย มีการนิยามแตกต่างกันออกไป โดยกระทรวงกลาโหมสหรัฐอเมริกา ให้ความหมายของคำว่า ก่อการร้าย คือการใช้ความรุนแรง หรือการขู่ว่าจะใช้ความรุนแรง เพื่อสร้างความกลัวขึ้นในจิตใจโดยมุ่งบังคับ หรือขู่ คุกคาม รัฐบาล หรือสังคมเป้าหมาย ให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางสังคม ศาสนา หรือลัทธิอุดมการณ์โดยมีการวางแผนล่วงหน้าก่อนลงมือปฏิบัติ (จุฑาทิพย์ คล้ายทับทิม, 2548, หน้า 12-27) โดยใน U.S. Code of Federal Regulations ให้ความหมายว่า ก่อการร้าย คือ การใช้กำลังและความรุนแรงผิดกฎหมายต่อบุคคลหรือทรัพย์สินเพื่อขู่เชือด หรือบังคับรัฐบาล ประชาชน พลเมืองหรือในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์ในทางการเมืองหรือสังคม และอนุสัญญาระหว่างประเทศเพื่อปราบปรามการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ค.ศ. 1999 กำหนดว่า การก่อการร้ายเป็นการกระทำที่มีเจตนาให้เกิดความตายหรือบาดเจ็บทางกายอย่างร้ายแรงแก่พลเมืองหรือผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ขัดกันด้วยอาวุธ หรือเป็นการกระทำเพื่อขู่เชือดประชาชนหรือบังคับรัฐบาลหรือองค์การระหว่างประเทศให้กระทำหรือละเว้นจากการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วน Brian M. Jenkins ให้นิยามความหมาย

ของคำว่า ก่อการร้าย คือ การใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้ความรุนแรง เพื่อให้เกิดความหวาดกลัวตื่นตระหนก ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือทางการเมือง และสำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร มีความเห็นว่าการก่อการร้าย คือ การปฏิบัติการที่จงใจในการใช้ความรุนแรงต่อเป้าหมายทางพลเรือน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายทางการเมือง (สำนักวิชาการ สำนักงานสภาผู้แทนราษฎร, 2559, หน้า 3) สำหรับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 135/1 กำหนดให้ผู้กระทำการอันเป็นความผิดอาญาโดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือกระทำการใดอันก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต หรืออันตรายอย่างร้ายแรงต่อร่างกาย หรือเสรีภาพของบุคคลใด ๆ หรือกระทำการใดอันก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ระบบการขนส่งสาธารณะ ระบบโทรคมนาคม หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะ หรือกระทำการใดอันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของรัฐหนึ่งรัฐใด หรือของบุคคลใด หรือต่อสิ่งแวดล้อม อันก่อให้เกิดหรือน่าจะก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างสำคัญ ถ้าการกระทำนั้นได้กระทำโดยมีความมุ่งหมายเพื่อขู่เข็ญหรือบังคับรัฐบาลไทย รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศให้กระทำหรือไม่กระทำการใดอันจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง หรือสร้างความปั่นป่วนโดยให้เกิดความหวาดกลัวในหมู่ประชาชน ผู้นั้นกระทำความผิดฐานก่อการร้าย

จากความหมายของคำว่า ก่อการร้าย ดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่า การให้นิยามความหมายของคำว่า ก่อการร้าย ขึ้นอยู่กับบริบทของสภาพสังคมแต่ละสังคมและแนวความคิดของผู้ให้นิยาม ความหมายโดยอาจจะแตกต่างกันไป แต่สามารถสรุปในภาพรวมได้ว่า การก่อการร้าย (Terrorism) เป็นการกระทำโดยมีลักษณะสำคัญ คือ มีการใช้กำลังประทุษร้ายหรือการก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกายหรือเสรีภาพของผู้อื่น ทำให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อโครงสร้างพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นของรัฐใด บุคคลใด หรือสิ่งแวดล้อม เพื่อขู่เข็ญหรือบังคับรัฐบาล ไม่ว่าจะประเทศใดหรือองค์การระหว่างประเทศ เพื่อสร้างความหวาดกลัวในหมู่ประชาชน โดยมีเป้าหมายในการก่อการร้ายเพื่อมุ่งหวังต่อไครกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ประชาชนผู้บริสุทธิ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ที่เป็นเป้าหมายอ่อนแอและสะดวกแก่การกระทำผิด และมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความกลัวและแตกตื่นในหมู่ประชาชนอันเป็นผลมาจากการเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง ซึ่งมีมูลเหตุจงใจให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมือง หรือศาสนาที่ไม่ใช่เรื่องส่วนตัว สร้างความปั่นป่วนต่อความเชื่อมั่นของสาธารณชน ต่อระบบเศรษฐกิจ ส่งผลให้รัฐต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้สภาพสังคมแวดล้อมกลับคืนมาสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559, หน้า 2-3)

เมื่อพิจารณาถึงความหมายของการก่อการร้ายดังกล่าวข้างต้น มีความแตกต่างกับความผิดอาญาอื่น โดยต้องพิจารณาถึงมูลเหตุจงใจในความผิดอาญาสามัญ (Common Crimes) ซึ่งผู้กระทำ

ความคิดมีมูลเหตุจงใจหรือวัตถุประสงค์ในการกระทำความผิดอันเป็นผลมาจากเรื่องส่วนตัวและหากการกระทำนั้นครบองค์ประกอบความผิดของกฎหมายแล้วก็ถือว่ากระทำความผิดอาญานั้น ๆ เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ความผิดฐานวางเพลิงเผาทรัพย์ผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 217 โดยความผิดเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีเหตุจงใจในการกระทำความผิดมาจากเรื่องความโกรธแค้นส่วนตัวเท่านั้น ส่วนความผิดที่ไม่ได้มีมูลเหตุจงใจในเรื่องส่วนตัวเช่น ความผิดฐานเป็นกบฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 113 ต้องเป็นการใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญหรือล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารหรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญหรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวไม่ได้ หรือแบ่งแยกราชอาณาจักรหรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร ความผิดลักษณะนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะยึดอำนาจรัฐโดยมีความมุ่งหมายทางการเมืองและเป็นความผิดที่กระทำต่อองค์กรในทางการเมืองหรือองค์กรของรัฐ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิของมหาชน และการกระทำความผิดอาญาไม่ว่าจะมีอุดมการณ์ทางการเมือง หรืออุดมการณ์อย่างอื่นรวมทั้งอุดมการณ์และความเชื่อในเรื่องของศาสนา หากผู้กระทำความผิดดังกล่าวมีเจตนาพิเศษโดยมีความมุ่งหมายเพื่อขู่เข็ญหรือบังคับรัฐบาลไทย รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศให้กระทำหรือไม่กระทำการใดอันจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง หรือสร้างความปั่นป่วนโดยให้เกิดความหวาดกลัวในหมู่ประชาชน ผู้นั้นกระทำความผิดฐานก่อการร้ายอีกบทหนึ่ง จึงกล่าวได้ว่า ความผิดฐานก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 135/1 หากมีเจตนาพิเศษตามเงื่อนไขของกฎหมายนอกจากจะเป็นความผิดฐานก่อการร้ายแล้วยังเป็นความผิดฐานอื่นรวมอยู่ด้วยในตัวโดยถือว่าเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายหลายบท

1.2 ความเป็นมาและแนวคิดในการควบคุมการก่อการร้าย

ปัญหาการก่อการร้าย (Terrorism) มีมาตั้งแต่ยุคอียิปต์โบราณ และได้ใช้เป็นเครื่องมือในทางการเมือง เพื่อโค่นล้มผู้ปกครอง จนกระทั่งมาถึงยุคโรมัน การก่อการร้ายได้ถูกนำมาใช้ในลักษณะของการลอบสังหาร (Assassination) ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่ทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ (Robert A. Friedlander, 1986, p. 371) และต่อมาในช่วงการปฏิวัติปี ค.ศ. 1789 – 1794 รัฐบาลของสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้นำเอาวิธีการก่อการร้ายมาใช้เพื่อข่มขู่ให้ฝ่ายตรงข้ามเกิดความหวาดกลัว จึงเห็นได้ว่า การก่อการร้าย ตามความหมายเดิม หมายถึง ผู้ครองอำนาจรัฐหรือผู้ที่กำลังยึดอำนาจรัฐได้ใช้กำลังก่อความหวาดกลัว เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง แต่ต่อมาแนวความคิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายก็ได้มีวิวัฒนาการไปจนทำให้ความหมายของคำว่า การก่อการร้ายได้เปลี่ยนแปลงไป และมักถูกนำมาใช้ในความหมายของการกระทำโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลธรรมดา (พงษ์ธร บุญอารีย์, 2540, หน้า 107)

ดังนั้น ตั้งแต่ได้มีการพัฒนาทฤษฎีการใช้ความรุนแรงเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งเป็นรากฐานของการก่อการร้าย กลุ่มก่อการร้ายส่วนใหญ่ก็มีวัตถุประสงค์หรือแรงจูงใจในทางโลก (Secular) ทั้งด้านชาตินิยมหรือเชื้อชาตินิยม (Ethno-nationalist Terrorism) เช่น กองทัพสาธารณรัฐไอซ์แลนด์ (IRA) กลุ่มกบฏชาวบาสก์ (ETA) หรือเพื่อจุดประสงค์ด้านอุดมการณ์ทางการเมือง (Ideological Terrorism) เช่น กองพลน้อยแดงอิตาลี (Red Brigades: RB) และกลุ่ม BaaderMeinhoff ในเยอรมันตะวันตก ซึ่งกลุ่มดังกล่าวได้ใช้ความรุนแรงเพื่อประกาศความเชื่อของตนเองให้สังคมรับรู้และเรียกร้องความสนใจในการสร้างแรงบันดาลใจให้บรรลุเป้าหมายใช้ความรุนแรงอย่างจำกัด โดยการปลี่ยนยึดยานพาหนะ จับตัวประกันหรือลักพาตัว และมีการกำหนดข้อเรียกร้อง อีกทั้งประกาศความรับผิดชอบเสมอ และระวังไม่ให้ความรุนแรงเกินขอบเขต เนื่องจากกลัวจะเสียภาพลักษณ์ เกิดผลกระทบทางการเมือง และการสนับสนุนจากสังคม ซึ่งปฏิบัติการก่อการร้ายโดยทั่วไปเป็นเหตุการณ์ชวนตื่นเต้นและตื่นตระหนก ซึ่งเป้าหมายสำคัญของการก่อการร้าย คือ สร้างความสนใจให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง ซึ่ง Brian Jenkins ผู้เชี่ยวชาญด้านการก่อการร้าย ได้กล่าวว่า “การก่อการร้ายคือละคร” (Terrorism is theatre) ซึ่งกลุ่มก่อการร้ายก็มองการกระทำของตนในลักษณะนั้น เช่น กลุ่มอนาธิปไตยในรัสเซียสมัชชาที่ถือว่าปฏิบัติการรุนแรงของพวกตนเป็น “การโฆษณาชวนเชื่อโดยกระทำ” (propaganda by deed)

การเปลี่ยนแปลงของการก่อการร้ายจากแต่เดิมความเข้าใจที่ว่า ผู้ก่อการร้ายมุ่งหมายที่จะให้คนสนใจมากกว่าทำให้คนตาย ต้องเปลี่ยนไปเป็นการเกิดขึ้นของกลุ่มก่อการร้ายทางศาสนาที่มุ่งไปในทางทำลายล้างและมีอาวุธที่มีอำนาจทำลายร้ายแรง (weapons of mass destruction) จนทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตจำนวนมาก และโดยการปฏิบัติการในแต่ละครั้งก็มุ่งทำลายชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนซึ่งอาจเป็นเวลาเดียวกันกับการเกิดกระแสการขายตัวของกลุ่มก่อการร้ายทางศาสนา (Religious Terrorism) และการก่อการร้ายทางศาสนาที่ไม่ได้มีอยู่แต่ในศาสนาอิสลามเท่านั้น แต่รวมถึงกลุ่มหัวรุนแรงในศาสนาคริสต์ ยิวหรือลัทธิความเชื่อต่าง ๆ ด้วย

เหตุการณ์สำคัญที่แสดงถึงการก่อการร้ายครั้งใหญ่ คือ เหตุการณ์ในสหรัฐอเมริกา เมื่อ 11 กันยายน 2544 ซึ่งเข้าสู่ยุคของการก่อการร้ายและสงครามต่อต้านการก่อการร้าย รวมถึงเหตุวินาศกรรมที่เกาะบาหลี ในสาธารณรัฐอินโดนีเซียเมื่อตุลาคม 2545 และเหตุระเบิดขบวนรถไฟที่ประเทศสเปน เมื่อมีนาคม 2547 ที่ทำให้มีผู้เสียชีวิตหลายพันคน จากเหตุการณ์ดังกล่าวสามารถยืนยันได้ว่าการก่อการร้ายในยุคใหม่ได้มีความรุนแรงมากขึ้น และทุกประเทศสามารถตกเป็นเป้าหมายของการก่อการร้ายได้ทั้งสิ้น ดังนั้น จากปัญญาการก่อการร้าย ความรุนแรงและผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้ทุกประเทศทั่วโลกได้ให้ความสำคัญและเกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายขึ้น โดยองค์การสันนิบาตชาติ ได้มีมติเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2480

ให้สมาชิกสันนิบาตจัดประชุมระหว่างประเทศ เพื่อหามาตรการและจัดทำร่างอนุสัญญาเพื่อแก้ไข ปัญหาการก่อการร้ายระหว่างประเทศ โดยได้มีการเสนออนุสัญญาเกี่ยวกับการก่อการร้าย 2 ฉบับ คือ อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการป้องกัน และปราบปรามการก่อการร้ายระหว่างประเทศ และอนุสัญญาเพื่อก่อตั้งศาลอาญาระหว่างประเทศ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการตั้งศาลอาญาระหว่างประเทศขึ้นเพื่อตัดสินคดีก่อการร้าย แต่อนุสัญญา ทั้ง 2 ฉบับดังกล่าวก็ไม่ได้มีผลบังคับใช้ แต่อย่างไรก็ตามอนุสัญญาทั้ง 2 ฉบับก็มีข้อสังเกต 2 ประการ คือ อนุสัญญามีสาเหตุจากความวิตกกังวลของสังคมโลกจากการลอบสังหารผู้นำโกสลาเวียและ รัฐมนตรีต่างประเทศฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. 2477 ซึ่งรูปแบบการก่อการร้ายในยุคแรก ๆ คือการ ลอบสังหารผู้นำประเทศ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียกร้องแต่ปัจจุบันเน้นการทำลายล้าง และ อนุสัญญาทั้ง 2 ฉบับ เป็นบ่อเกิดของ “อาชญากรรมระหว่างประเทศ” (Le crime international)

อนุสัญญาทั้ง 2 ฉบับดังกล่าว ในปัจจุบันประชาคมโลกยังคงมีความวิตกกังวลเรื่อง ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการก่อการร้าย ซึ่งเห็นได้จากอนุสัญญาและความตกลงระหว่างประเทศ เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายในกรอบสหประชาชาติ จำนวน 13 ฉบับ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2560, ออนไลน์)

อนุสัญญาทั้ง 13 ฉบับสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- 1) ได้กำหนดความผิดฐานการก่อการร้าย ในความตกลงแต่ละฉบับ เช่น ความผิดฐาน จี้เครื่องบิน จี้เรือ การใช้อาวุธนิวเคลียร์ เป็นต้น
- 2) มีการเรียกร้องให้รัฐสมาชิกกำหนดความผิดฐานก่อการร้ายขึ้นเป็นความผิดอาญา ในกฎหมายภายในของรัฐสมาชิก
- 3) มีการเรียกร้องให้รัฐสมาชิกก่อตั้งศาล เพื่อพิจารณาคดีก่อการร้าย
- 4) เรียกร้องให้ความผิดฐานก่อการร้ายเป็นความผิดสากล โดยให้รัฐที่พบตัวผู้กระทำความผิดฐานก่อการร้ายมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาในกรณีที่ไม่มีการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน

จากปัญหาการก่อการร้าย ทำให้องค์การสหประชาชาติได้มีมาตรการทางกฎหมายในการ ควบคุมปัญหาการก่อการร้ายระหว่างประเทศ โดยสมัชชาสหประชาชาติ ได้มีมติที่ 49/60 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2537 ว่าด้วยมาตรการในการกำจัดการก่อการร้ายระหว่างประเทศ (Measures to Eliminate International Terrorism) ซึ่งเป็นปฏิญญาว่าด้วยมาตรการในการกำจัดการก่อการร้ายระหว่างประเทศ (Declaration on Measures to Eliminate International Terrorism) กำหนดให้เป็นหน้าที่ของทุกรัฐ ภาคีสมาชิกต้องดำเนินการตามปฏิญญานฉบับนี้ ซึ่งคณะกรรมาธิการกฎหมายระหว่างประเทศ (International Law Commission : ILC) ให้ถือว่าการก่อให้เกิดขึ้น การก่อตั้ง การให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุนทางการเงิน หรือแม้แต่การนิ่งเฉยต่อการกระทำที่เป็นการก่อการร้ายที่กระทำต่อรัฐอื่น

ทรัพย์สินของรัฐอื่น หรือบุคคลของรัฐอื่น หรือกระทำการใด ๆ ที่ทำให้เกิดการคุกคามต่ออันตรายต่อสาธารณชนจะต้องรับโทษในฐานะผู้ก่อการร้ายระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะกระทำโดยบุคคลคนเดียว กลุ่มบุคคลหรือโดยรัฐ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาเหล่านี้ เป็นลักษณะเฉพาะเรื่อง คณะมนตรีว่าด้วยความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้ให้การรับรองอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ต่อข้อมติที่ 1373 ว่าด้วยการต่อสู้การก่อการร้ายสากล เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2544 โดยมีสาระสำคัญ คือ ให้ปฏิบัติตามหมวดที่ 7 ของกฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการก่อการร้ายที่สังคมโลกกำลังประสบอยู่ และเพื่อควบคุมปัญหาการก่อการร้ายมิให้ลุกลาม จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกประเทศ โดยให้ดำเนินการดังนี้

1) ด้านการเงิน ได้แก่ การอายัดทรัพย์สินทางการเงินของบุคคลหรือองค์กรที่อาจเกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย การป้องกันไม่ให้บุคคลสัญชาติตนหรือบุคคลอื่น สามารถให้ทรัพย์สินทางการเงิน ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย

2) ด้านการเมือง ไม่ให้การสนับสนุนบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย และปรับปรุงกฎหมายและระเบียบภายใน โดยระบุให้การก่อการร้ายเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายอาญาอย่างร้ายแรง และมีบทลงโทษอย่างรุนแรง

3) ด้านการตรวจคนเข้าเมือง ให้ป้องกันการเคลื่อนไหวของผู้ก่อการร้าย และตรวจสอบผู้ลี้ภัย ผู้พลัดถิ่น ว่ามีความเชื่อมโยงกับการก่อการร้ายหรือไม่

4) ด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูล ให้ประเทศต่าง ๆ ร่วมมือกันให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผู้ก่อการร้าย และปฏิบัติตามอนุสัญญาและพิธีสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย รวมทั้งอนุสัญญาว่าด้วยการปราบปรามการสนับสนุนด้านการเงินต่อการก่อการร้ายที่รับรองโดยสมัชชาสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2542 โดยเร็วที่สุด

5) ด้านการตรวจสอบการปฏิบัติตามข้อมติ ให้จัดตั้งคณะกรรมการวิชาการของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ประกอบด้วยสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงทุกประเทศ และให้ทุกประเทศรายงานต่อคณะกรรมการภายใน 90 วันนับแต่วันที่ข้อมตินี้ได้รับความเห็นชอบ

1.3 ความเป็นมาของการก่อการร้ายในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย ถึงแม้จะไม่ใช่เป้าหมายโดยตรงของกลุ่มผู้ก่อการร้าย แต่ก็อาจตกเป็นเป้าหมายสำหรับการปฏิบัติการของกลุ่มก่อการร้ายได้ เนื่องจากประเทศไทยมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับประเทศต่าง ๆ ส่วนประเทศตะวันตกซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่มก่อการร้ายเป็นจำนวนมาก ซึ่งกลุ่มก่อการร้ายบางกลุ่มมีการนำคำสอนทางศาสนามาบิดเบือน เพื่อให้เกิดความชอบธรรมในการก่อการร้าย จึงทำให้เกิดความแตกแยกทางศาสนา และกลุ่มก่อการร้ายที่เข้ามาเคลื่อนไหวและปฏิบัติการในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่จะใช้ประเทศไทยเป็นแหล่งที่หลบภัยและแหล่ง

ยุทธศาสตร์ (logistics) ตลอดจนการแสวงหาประโยชน์จากเสรีภาพทางการเงิน การธนาคาร เพื่อใช้เป็นช่องทางสนับสนุนทางการเงินของกลุ่มก่อการร้าย และยังเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ประเภทอื่น ๆ ด้วย โดยเฉพาะการลักลอบค้ายาเสพติด ค้าอาวุธ การฟอกเงิน การปลอมแปลงเอกสาร การเดินทาง บัตรประจำตัวหรือเอกสารราชการอื่น ๆ ซึ่งการผลิตและลักลอบค้ายาเสพติดสามารถ ทำรายได้ให้กับกลุ่มผู้ก่อการร้ายได้อย่างมหาศาล และจากการที่ประเทศไทยถูกใช้เป็นศูนย์กลาง ในการจัดส่งอาวุธนั้น ดังนั้น จึงเกิดความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างยาเสพติด อาชญากรรมจัดตั้ง และการก่อการร้ายยังคงเป็นภัยคุกคามของสังคมในวงกว้าง ก่อให้เกิดการสูญเสียทั้งชีวิตและ ความเสียหายอื่น ๆ ในประเทศอย่างมหาศาล ซึ่งปัจจัยที่ทำให้กลุ่มก่อการร้ายแทรกซึมเข้ามา ปฏิบัติการในประเทศไทยนั้นมีหลายประการ และปัจจัยที่ทำให้สถานการณ์ด้านอาชญากรรมข้ามชาติ ในประเทศไทยเลวร้ายลง คือ

1) ประเทศไทยมีนโยบายเปิดประเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเพิ่มรายได้ ให้กับประชาชนในแหล่งที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเยือน

2) ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการคมนาคมและการสื่อสารในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3) เกิดช่องโหว่ของกฎหมายภายในประเทศ

4) ขาดความโปร่งใสภายในกลุ่มข้าราชการ

5) ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มีกลไกที่มีประสิทธิภาพและความร่วมมือ ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6) ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญรวมถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัย

ความเป็นมาของการก่อการร้ายในประเทศไทย มีจุดกำเนิดมาจากประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ของชาวมลายู (พงศธร บุญอารีย์, 2547, หน้า 43-44) ซึ่งปัจจุบันชาวไทยมุสลิมบางกลุ่มรวมตัวกัน ต่อต้านรัฐบาล ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

1) ขบวนการปลดปล่อยประชาชาติปัตตานี (B.N.P.: Barisanational Pattani)

ขบวนการปลดปล่อยประชาชาติปัตตานีเป็นขบวนการที่มีประวัติศาสตร์นานที่สุด ซึ่งแกนนำของขบวนการคือ ทายาทอดีตพระยาเมืองต่าง ๆ ที่สูญเสียอำนาจ โดยมีอุดมคติและ จุดมุ่งหมายของขบวนการ คือ ต้องการแบ่งแยกดินแดนจังหวัดชายแดนภาคใต้ออกเป็นอิสระ สถาปนาการปกครอง ในรูปสาธารณรัฐปัตตานี นิยมในลัทธิศาสนาอิสลาม โดยเริ่มปฏิบัติการ ทางด้านทหารในบริเวณจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยมีกองกำลังติดอาวุธ สำหรับด้าน ความเกี่ยวพันในระดับระหว่างประเทศนั้นได้รับการสนับสนุนจากประเทศใกล้เคียงกับประเทศ ไทยในส่วนของการจัดตั้งองค์กรหรือขบวนการ

2) แนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติ (B.R.N.: Barisan Revolution National)

แนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติได้ก่อตั้งเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2502 และถือเอาวันที่ 10 ตุลาคม 2511 เป็นวันจัดตั้งกองกำลังและเป็นวันกำเนิดขบวนการ สำหรับอุดมคติและจุดมุ่งหมายของขบวนการ คือ ต้องการแบ่งแยกดินแดนจังหวัดชายแดนภาคใต้จัดตั้งเป็นสาธารณรัฐอิสลาม ทำให้ปัตตานีเป็นรัฐของชาวมุสลิมโดยแท้จริง แต่ความเคลื่อนไหวเริ่มลดบทบาทลง เนื่องจากรัฐบาลไทยได้ใช้ปฏิบัติการ ทางการเมืองจนนำทางด้านการทหารเป็นผลให้สมาชิกของขบวนการเหล่านี้ออกมาพบกับทางการ ทำให้มีสมาชิกลดลงสำหรับความเกี่ยวพันในระหว่างประเทศนั้น ได้มีความสัมพันธ์กับกลุ่มคนในประเทศใกล้เคียงกับประเทศไทย ทำให้การดำเนินการขอรับการสนับสนุนจากต่างประเทศทางการเงินและกำลังอาวุธทำได้ง่ายขึ้น ซึ่งทางการไทยเชื่อว่าสมาชิกของขบวนการได้รับการสนับสนุนในการฝึกอบรมทางด้านการก่อการร้ายจากต่างประเทศ จึงทำให้มีศักยภาพทางทหารสูง

3) องค์การสหปัตตานีเสรีหรือองค์การปลดปล่อยปัตตานี (P.U.L.O.: Pattani United Liberation Organization)

องค์การสหปัตตานีเสรีหรือองค์การปลดปล่อยปัตตานีเกิดจากคนที่เคยอยู่เบื้องหลังกลุ่มพิทักษ์ประชาชน โดยเริ่มก่อตัวเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2511 และเริ่มลงมือปฏิบัติการด้วยอาวุธ เมื่อครั้งมีการประท้วงครั้งใหญ่ในปัตตานี ในปี พ.ศ.2518 โดยมีอุดมคติหรือจุดมุ่งหมาย คือ ต้องการปลดปล่อยจังหวัดชายแดนภาคใต้จากการปกครองของรัฐบาลไทยแล้วสถาปนาการปกครองแบบสาธารณรัฐขึ้น โดยนิยมในลัทธิศาสนาอิสลาม และปฏิบัติการด้วยการชุมนุมโจมตีเจ้าหน้าที่หรือประชาชนชาวไทยพุทธ เป็นหลักเพื่อเรียกร้องความสนใจจากต่างประเทศในการหาผู้สนับสนุนทางการเงินและอาวุธจากต่างประเทศ สำหรับด้านความเกี่ยวพันระหว่างประเทศ ได้ตั้งขบวนการอยู่ที่ประเทศในตะวันออกกลาง และมีสำนักงานสาขาอยู่ในหลายประเทศทั้งตะวันออกกลาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในกลุ่มประเทศ ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด และจัดหาสมาชิกในกลุ่มโดยใช้วิธีการชักจูงผู้นำท้องถิ่นไปปลูกปั่นแนวความคิด ให้เกิดการสนับสนุนขบวนการ

2. หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีก่อการร้าย

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในความเป็นมาของปัญหาว่าการก่อการร้าย เป็นเหตุการณ์ความไม่สงบรูปแบบหนึ่ง และถือเป็นการก่อความไม่สงบโดยใช้ความรุนแรง แต่การก่อความไม่สงบไม่ได้เป็นการก่อการร้ายทุกกรณี ซึ่งถ้าหากการก่อความไม่สงบนั้นเข้าองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 135/1 คือ การกระทำความผิดเจตนาพิเศษโดยมุ่งหมายเพื่อขู่เข็ญหรือบังคับรัฐบาลไทย รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศให้กระทำหรือไม่กระทำการใดอันจะ

ก่อให้เกิดความเสียหาย อย่างร้ายแรง หรือเพื่อสร้างความปั่นป่วน โดยให้เกิดความหวาดกลัว ในหมู่ประชาชน เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมก็จะดำเนินคดีกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ในความผิดฐานก่อการร้าย ดังเช่นเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และอีกเหตุการณ์หนึ่งที่สำคัญคือเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช) เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ยุบสภาและจัดการเลือกตั้งใหม่ เมื่อวันที่ 7-19 พฤษภาคม 2553 ในคดีนี้พนักงานอัยการฝ่ายคดีพิเศษ 1 ได้เป็นโจทก์ยื่นฟ้องแกนนำแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) กับพวกรวม 19 คน เป็นจำเลยต่อศาลอาญาในความผิดฐานร่วมกันก่อการร้าย ร่วมกันกระทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจาอันมิใช่การกระทำภายในความมุ่งหมายแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อให้ประชาชนล่วงละเมิดกฎหมายแผ่นดิน มั่วสุมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไปใช้กำลังประทุษร้ายขู่ว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เกิดความวุ่นวายภายในบ้านเมืองโดยผู้กระทำความผิดคนหนึ่งคนใดมีอาวุธ เมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้ยกมือแล้วไม่ยกมือ ร่วมกันชุมนุมหรือมั่วสุม ณ ที่ใดตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปในท้องที่ผู้รับผิดชอบประกาศกำหนด อันเป็นการฝ่าฝืนข้อกำหนดที่ออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในคำฟ้องสรุปว่าการกระทำของจำเลยเป็นการชุมนุมโดยมิชอบด้วยกฎหมายก่อให้เกิดความวุ่นวาย นำไปสู่ความไม่สงบเรียบร้อยภายในประเทศ ยุ่งให้ประชาชนชุมนุมโดยมิชอบ มีการใช้กำลังขัดขืนต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่มีเจตนาบิดเบือนให้เกิดการเข้าใจผิดเพื่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่ต่าง ๆ ทว่าราชอาณาจักร กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ และคดียังอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอาญา เนื่องจากมีพยานทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลยที่จะต้องนำสืบในชั้นศาลเป็นจำนวนมาก โดยทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีก่อการร้ายมีดังนี้

2.1 หลักนิติธรรม (The Rule of Law)

สำหรับประเทศไทยตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ได้คำแปลของ “นิติธรรม” ไว้ว่า “หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย” มิได้ให้คำอธิบายความหมายแต่อย่างใด จึงยังไม่กระจ่างชัดว่า หลักนิติธรรมคืออะไร หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายที่ว่ามีอะไรบ้าง แล้วการปฏิบัติอย่างไรจึงจะถือว่าถูกต้องและเป็นไปตามหลักนิติธรรม อย่างไรก็ตามหลักนิติธรรมนั้น ได้มีบุคคลให้ความหมายไว้อย่างกว้างขวาง จนยากที่จะสรุปได้ว่า หลักนิติธรรมสำหรับสังคมไทยนั้นหมายถึงอะไร โดยศาสตราจารย์ A.V. Dicey แห่งมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด(Oxford University) ประเทศอังกฤษ ได้ให้ความหมายจนเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกว่า หลักนิติธรรม หมายถึง การที่บุคคลทุกคนมีสิทธิเสมอภาคกันตามกฎหมาย ทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันของประเทศโดยมีศาลเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีและออกคำสั่งบังคับตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่าที่ศาลเป็นผู้พิทักษ์รักษา

กฎหมายของบ้านเมืองให้มีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่ยึดถือของประชาชนในประเทศ (คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ, 2555, หน้า 15 และ ชงยุทธ แสงรุ่งเรือง, 2559, หน้า 20)

หลักนิติธรรม หรือที่คนส่วนใหญ่แปลว่า หลักการปกครองโดยกฎหมายนั้น เป็นแนวคิดที่มีมาช้านานแล้วตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ เกิดจากการค้นหาหลักปกครองที่ดีที่สุด เพลโต (Plato, 429-348 B.C.) นักปราชญ์ชาวกรีกผู้เคยเสนอว่า การปกครองที่ดีที่สุดคือการปกครองโดยราชาปราชญ์ (Philosopher King) ซึ่งเป็นทั้งคนเก่งและคนดีมีคุณธรรมประจำใจ ปกครองบ้านเมืองด้วยความถูกต้องชอบธรรม แต่สุดท้ายแล้ว เพลโตก็ไม่สามารถหาคนที่สมบูรณ์แบบพอที่จะเป็นราชาปราชญ์ได้ในบั้นปลายชีวิตเพลโตจึงหันมาให้ความสำคัญกับ “กฎหมาย” โดยเสนอว่ากฎหมายเป็นสิ่งสูงสุดและการปกครองจะต้องดำเนินการตามกฎหมาย หากสังคมสามารถสร้างระบบกฎหมายที่ดีและเป็นธรรมขึ้นมาให้คนประพฤติปฏิบัติตามได้ แม้แต่คนชั่วก็ยังสามารถมีทางทำความดีขึ้นมาได้เช่นกัน (ปริดี เกษมทรัพย์, 2534, หน้า 110-115 และธานีรินทร์ กรีวิเชียร, 2554, หน้า 44) กล่าวสรุปว่าไม่มีใครปฏิเสธว่า หลักนิติธรรม คือ อุดมการณ์สูงสุดของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่ผู้คนในสังคมยังไม่ตระหนักจึงไม่เห็นความสำคัญ อันเป็นเหตุให้หลักนิติธรรมในสังคมไทยไร้ความหมาย และเกิดความวุ่นวายในบ้านเมืองดังที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้ แม้จะมีนิมิตรหมายอันดีที่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับ พุทธศักราช 2550 ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจึงได้นำหลักนิติธรรมมาบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรก แต่การตราหลักนิติธรรมไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายใด ๆ ก็ไม่ได้เป็นหลักประกันเสมอไปว่าประเทศไทยจะดำรงอยู่ได้ภายใต้หลักนิติธรรม การตราหลักนิติธรรมไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นแต่เพียงข้อยืนยันว่าหลักการนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งและจักต้องได้รับการปฏิบัติตามเท่านั้น แต่หลักนิติธรรมจะธำรงความศักดิ์สิทธิ์ได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้ใช้อำนาจรัฐทุกฝ่ายและประชาชนทุกคน ที่จะต้องพยายามเรียนรู้และจะต้องตระหนักถึงความสำคัญแห่งหลักนิติธรรมและนำไปปฏิบัติตามด้วยจิตศรัทธาแน่วแน่และมั่นคง

ในเรื่องหลักนิติธรรมเป็นเสาหลักที่ใช้ค้ำยันหรือกำกับไม่ให้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมใด ๆ กลายเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจที่ฉ้อฉล ไม่ว่าจะป็นรัฐสภา รัฐบาล หรือแม้กระทั่งศาลยุติธรรม ไม่ให้ใช้อำนาจหรือดุลยพินิจตามอำเภอใจ โดยมีสาระสำคัญและองค์ประกอบของหลักนิติธรรม ดังนี้

1) กฎหมายต้องใช้บังคับเป็นการทั่วไป หมายความว่ากฎหมายต้องมุ่งหมายให้ใช้บังคับกับบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคกัน ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับกับกรณีใดกรณีหนึ่ง โดยเฉพาะหรือกับคนใดโดยเฉพาะ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา หากบุคคลใดได้กระทำการอันกฎหมายอาญาบัญญัติไว้เป็นความผิดบุคคลนั้นก็มีความผิดและรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ หากแม้กฎหมายจะตราออกมาเพื่อใช้บังคับกับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อาชีพหรือวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่ง

ก็ยังใช้ได้หากใช้บังคับเป็นการทั่วไปกับคนกลุ่มนั้น ๆ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับพรรคการเมือง ย่อมใช้เฉพาะนักการเมือง กฎหมายเกี่ยวกับแพทย์ย่อมใช้บังคับเฉพาะแพทย์ เช่นนี้ถือว่าไม่ขัดกับ หลักที่ว่ากฎหมายต้องใช้บังคับเป็นการทั่วไป หลักการนี้มีไว้เพื่อให้กฎหมายเป็นเครื่องมือ ในการให้ความเป็นธรรมกับสังคม

2) กฎหมายจะบัญญัติให้มีผลย้อนหลังในทางเป็นโทษไม่ได้ กล่าวคือ หากในขณะ กระทำการใด ๆ ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดจะมีการบัญญัติกฎหมายให้การกระทำนั้น เป็นความผิดและมีโทษทางอาญาย้อนหลังไม่ได้ และหากการกระทำใดกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด และมีโทษอยู่แล้ว กฎหมายที่ออกมาภายหลังจะบัญญัติให้มีโทษย้อนหลังหนักขึ้นไม่ได้ตามสภานิติ กฎหมายโรมันที่ว่า NullumCrimenNullaPoena Sine Lege แปลว่า ไม่มี ความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย ดังนั้น การบัญญัติกฎหมายให้มีผลย้อนหลังในทางที่เป็นคุณย่อมสามารถทำได้ ไม่ขัดกับหลักการดังกล่าว

3) ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยบริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมี คำพิพากษาเด็ดขาดว่ามีความผิด เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรม ของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยเปิดผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ เพื่อพิสูจนความบริสุทธิ์ของตนเองเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้มีอำนาจรัฐรวบรัดใช้อำนาจเบ็ดเสร็จในการ ดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยไม่ผ่านกระบวนการต่อสู้ในศาล การให้กฎหมายมีบทสันนิษฐาน เด็ดขาดซึ่งมีผลทำให้จำเลยหรือผู้ต้องหาไม่สามารถนำสืบโต้แย้งเป็นอย่างอื่นได้ขัดกับหลักนิติธรรม แต่การตรากฎหมายให้มีบทสันนิษฐานไว้ก่อนย่อมทำได้ เพราะบทสันนิษฐานไว้ก่อนยังเปิดโอกาส ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยนำพยานหลักฐานเข้าสืบหักล้างได้

4) หลักความเป็นอิสระและเป็นกลางในการพิจารณาพิพากษาคดีของตุลาการ กล่าวคือ ผู้พิพากษาหรือตุลาการเป็นกลไกในการอำนวยความยุติธรรมขั้นสุดท้ายที่สำคัญมาก การพิจารณาพิพากษาคดี จึงต้องมีความเป็นอิสระและมีความเป็นกลางอย่างแท้จริง โดยไม่มีอคติ ในการปฏิบัติหน้าที่

5) รัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจและต้องใช้อำนาจตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น ไม่ว่าจะเป็ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการทั้งในระดับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ จะต้องใช้อำนาจเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้ การกระทำใด ๆ ที่ไม่มีกฎหมายรองรับ ไม่สามารถกระทำได้เป็นการไม่ชอบและไม่มีผลใช้บังคับและอาจถูกฟ้องดำเนินคดีทั้งทางแพ่ง และทางอาญาโดยผู้เสียหายซึ่งได้รับผลกระทบจากการใช้อำนาจของรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐได้ ซึ่งหลักการแบ่งแยกอำนาจที่แบ่งแยกการใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ

ให้มีการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันเป็นหลักการพื้นฐานของหลักนิติรัฐ (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2556, หน้า 11)

6) ออกกฎหมายยกเว้นความผิดในอนาคตไว้ล่วงหน้าโดยเฉพาะให้แก่การกระทำของบุคคลหรือคณะบุคคลไม่ได้ เพราะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปผู้มีอำนาจบางกลุ่มใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือเพื่อทำการอันเป็นการฉ้อฉลหาประโยชน์ให้ตนเองหรือพวกพ้อง

จากสาระสำคัญหรือองค์ประกอบของหลักนิติธรรมตามที่ได้กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า สังคมแห่งนิติธรรมอย่างแท้จริง การออกกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย การตีความกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมต้องมีความถูกต้องและชอบธรรมและตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาการก่อการร้ายและการดำเนินคดีก่อการร้ายซึ่งต้องนำความหมายและสาระสำคัญของหลักนิติธรรมโดยเฉพาะในเรื่องกฎหมายมุ่งใช้บังคับเป็นการทั่วไปแก่บุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคกัน หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยบริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษา หลักความเป็นอิสระและเป็นกลางของผู้พิพากษาและหลักการใช้อำนาจรัฐเพื่อหามาตรการและวิธีการในการปรับปรุงและจัดทำกฎหมายวิธีพิจารณาคดีก่อการร้าย เพื่อเป็นต้นแบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเป็นไปตามหลักนิติธรรมซึ่งคาดว่าจะส่งผลต่อความเกรงกลัวต่อกฎหมายในการกระทำความผิดได้ อันเป็นการสร้างความสงบสุขให้แก่ประชาชนและความมั่นคงแห่งรัฐต่อไป

2.2 หลักการกำหนดเขตอำนาจทางศาลอาญาของรัฐ

หลักการกำหนดเขตอำนาจทางศาลอาญาของรัฐตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการ 4 หลัก ประกอบด้วย ดินแดน สัญชาติ อำนาจที่แท้จริง และหลักอำนาจลงโทษสากล เนื่องจากกฎหมายระหว่างประเทศยึดหลักความเสมอภาคทางอำนาจอธิปไตย (Sovereign equality) รัฐไม่สามารถใช้อำนาจอธิปไตยเหนือรัฐอื่นได้ แต่ในเรื่องความผิดทางอาญาซึ่งเป็นเรื่องสำคัญเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนในรัฐ มีความจำเป็นที่ต้องขยายเขตอำนาจของตนออกไปทับซ้อนกับเขตอำนาจของรัฐอื่น (ประสิทธิ์ เอกบุตร, 2547, หน้า 41) ซึ่งโดยปกติทั่วไปรัฐมีอำนาจดำเนินคดีอาญาได้กรณีความผิดเกิดขึ้นในดินแดนที่เป็นอาณาเขตของรัฐแต่ก็มีข้อจำกัดไม่อาจลงโทษผู้กระทำความผิดบางลักษณะได้จึงได้มีการกำหนดเขตอำนาจทางศาลอาญาของรัฐโดยหลักสัญชาติโดยถือสัญชาติของผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายเป็นหลักในการดำเนินคดีอาญาทำให้การดำเนินคดีอาญามีความครอบคลุมความผิดหลายลักษณะมากขึ้น และถ้าความผิดไม่ได้เกิดภายในดินแดนของรัฐหรือผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้มีสัญชาติของรัฐที่จะดำเนินคดีอาญาแล้ว หากพิจารณาถึงผลประโยชน์ขั้นสูงสุดของรัฐทางด้านความมั่นคงหรือทางด้านเศรษฐกิจรัฐก็มีสิทธิป้องกันหรือ มีอำนาจที่แท้จริงในการลงโทษผู้กระทำผิดต่อผลประโยชน์ของรัฐได้หากความผิดนั้นได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร (ประสิทธิ์ เอกบุตร และคณะ, 2551, หน้า 45) ในเรื่องนี้ประมวลกฎหมายอาญาของไทยนำมาบัญญัติ

ไว้ในมาตรา 7/1 (1/1) ได้กำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 135/1–135/3 และมาตรา 135/4 (5) หากผู้ใดกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ต้องรับโทษในราชอาณาจักร

ส่วนหลักอำนาจลงโทษสากล (Universal principle) ใช้กับความผิดที่ทุกประเทศมีอำนาจลงโทษ และเป็นความผิดอาญาระหว่างประเทศ เป็นความผิดที่ทุกประเทศเห็นว่าจะต้องมุ่งเร่งปราบปรามความผิดเหล่านี้ให้หมดไป รัฐที่พบตัวผู้กระทำความผิดจะพิจารณาพิพากษาลงโทษเสียเองหรือส่งไปให้รัฐที่ความผิดเกิดขึ้นในเขตอำนาจลงโทษก็ได้สำหรับความผิดฐานก่อการร้าย ซึ่งเป็นข้อหาความผิดหลักในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายหลังเหตุการณ์ก่อการร้ายในประเทศสหรัฐอเมริกาคนร้ายได้ทำการจี้บังคับเครื่องบินพาณิชย์พุ่งชนอาคาร World Trade Center ที่นครนิวยอร์ก และอาคารกระทรวงกลาโหม (Pentagon) เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 สร้างความสะเทือนใจไปทั่วโลกมีประชาชนผู้บริสุทธิ์เสียชีวิตเป็นจำนวนมากทำให้ทุกประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญกับภัยก่อการร้าย เพราะการก่อการร้ายในแต่ละครั้งก่อให้เกิดผลเสียหายในวงกว้างกลุ่มผู้ก่อการร้ายมีการเตรียมตัวและวางแผนการดำเนินการเป็นขั้นตอนอยู่ในรูปแบบกระบวนการและมีการทำงานเป็นระบบเครือข่ายหากคนร้ายคนหนึ่งตายหรือถูกจับกุมขบวนการก่อการร้ายก็สามารถดำเนินการได้ต่อไปจนเสร็จสิ้นภารกิจที่กำหนดไว้

ปัญหาการก่อการร้ายดังกล่าวทำให้องค์การสหประชาชาติโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้มีมติที่ 1373 เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2544 ขอให้ทุกประเทศร่วมมือและปราบปรามการกระทำที่เป็นการก่อการร้ายประเทศไทยจึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาเป็นลักษณะ 1/1 ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ในปี พ.ศ. 2546 เพื่อปราบปรามการก่อการร้ายขึ้นมาเฉพาะ โดยการออกพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 เหตุผลว่าเนื่องจากในสถานการณ์ปัจจุบันปรากฏว่ามีภัยคุกคามจากการก่อการร้ายโดยวัตถุประสงค์อชีวิตของประชาชนผู้บริสุทธิ์หรือทำลายทรัพย์สินให้เกิดความเสียหายเพื่อสร้างความปั่นป่วน โดยให้เกิดความหวาดกลัวในหมู่ประชาชนและทำให้เกิดความวุ่นวายในประเทศ หรือเพื่อบังคับขู่เข็ญรัฐบาลไทย รัฐบาลของรัฐใดหรือองค์การระหว่างประเทศ จำยอมต้องกระทำหรือละเว้นการกระทำตามที่มีการเรียกร้องของผู้ก่อการร้าย ซึ่งการกระทำเช่นนี้ได้เกิดขึ้นในประเทศใกล้เคียงและมีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นในประเทศ อันจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศอย่างร้ายแรง นอกจากนี้การกระทำดังกล่าวยังเป็นการกระทำในลักษณะการร่วมมือกระทำความผิดระหว่างประเทศ ซึ่งคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้ลงมติที่ 1373 เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2544 ขอให้ทุกประเทศร่วมมือดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำที่เป็นการก่อการร้ายหรือเป็น

สมาชิกขององค์การก่อการร้าย โดยเหตุที่การก่อการร้ายเป็นการกระทำที่เป็นภัยร้ายแรงต้องแก้ปัญหาให้ยุติลงอย่างรวดเร็ว จึงเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศและความปลอดภัยสาธารณะจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2452 โดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 ให้สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา โดยกำหนดให้ความผิดฐานก่อการร้ายเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ในเวทีระดับประเทศได้มีอนุสัญญาเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายหลายฉบับ แต่ละฉบับได้กำหนดความผิดฐานก่อการร้ายลักษณะต่าง ๆ และเรียกร้องให้ประเทศสมาชิกกำหนด ให้การก่อการร้ายลักษณะดังกล่าวเป็นความผิดกฎหมายภายในประเทศ และให้ความผิดฐานก่อการร้ายเป็นความผิดสากลเพื่อให้ประเทศที่พบตัวผู้กระทำความผิดสามารถดำเนินคดีกับผู้ก่อการร้ายได้หรือถ้าไม่ดำเนินคดีกับผู้ก่อการร้ายก็ต้องส่งตัวให้กับประเทศที่ความผิดเกิดขึ้นเป็นผู้ดำเนินคดี เช่น อนุสัญญาว่าด้วยความผิดและการกระทำอื่น ๆ บางประการซึ่งกระทำบนอากาศยาน ค.ศ. 1963 อนุสัญญาระหว่างประเทศเพื่อการปราบปรามการใช้ระเบิดในการก่อการร้าย ค.ศ. 1997 อนุสัญญาระหว่างประเทศเพื่อการปราบปรามการให้เงินสนับสนุนแก่การก่อการร้าย ค.ศ. 1999 และอนุสัญญาระหว่างประเทศเพื่อการปราบปรามการก่อการร้ายด้วยอาวุธนิวเคลียร์ เป็นต้น

2.3 หลักสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนเป็นมาตรฐานในการประกันศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) หมายถึง คุณค่าของมนุษย์ที่มีความเกี่ยวข้องหรือขึ้นอยู่กับความเป็นมนุษย์ โดยในฐานะมนุษย์ทุกคนได้รับคุณค่าความเป็นมนุษย์โดยไม่ต้องคำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัย ฐานะ หรือตำแหน่ง และเป็นสิ่งที่คิดตัวแต่กำเนิดมา เป็นสิทธิที่เท่าเทียมกันและไม่อาจเพิกถอนได้ โดยประชาคมโลกได้สร้างระบบความสัมพันธ์ ในการปฏิบัติต่อกันของบรรดารัฐต่าง ๆ ผ่านปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน 1948 (Universal Declaration of Human Right 1948 – UDHR) ซึ่งรับรองโดยที่ประชุมสมัชชาองค์การสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) ว่ารัฐทุกรัฐจะต้องปฏิบัติต่อพลเมืองของตนและประชาคมโลกอย่างไร ส่งผลกระทบต่ออิทธิพลทางการเมืองทั่วโลกนำไปสู่การจัดทำสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนฉบับต่าง ๆ มีผลผูกพันในฐานะกฎหมายระหว่างประเทศต่อรัฐภาคีที่จะต้องปฏิบัติตาม (กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามหลักธรรมาภิบาลและสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้, 2559, หน้า 20) โดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมีสาระสำคัญ

ที่เป็นการรับรองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ไว้หลายประการ ได้แก่ ความในข้อ 5 และข้อ 9-11 ดังนี้

ข้อ 5 บุคคลใดจะถูกกระทำทารุณหรือการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีไม่ได้

ข้อ 9 บุคคลใดจะถูกจับกุมกักขังหรือเนรเทศตามอำเภอใจไม่ได้

ข้อ 10 ทุกคนย่อมมีสิทธิในความเสมอภาคอย่างเต็มที่ในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและไม่ลำเอียงในการพิจารณากำหนดสิทธิและหน้าที่ของตน และข้อกล่าวหาอาญาใดต่อตน

ข้อ 11 (1) ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผยซึ่งตนได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี

(2) บุคคลใดจะถูกตัดสินว่ามีความผิดทางอาญาใดอันเนื่องจากการกระทำหรือละเว้นใดอันมิได้ถือว่าเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายแห่งชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะที่ได้กระทำการนั้น ไม่ได้และจะกำหนดโทษที่หนักกว่าที่บังคับใช้ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้

ประเทศไทยเป็นประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติและเข้าเป็นภาคีสันติสัญญา ระหว่างประเทศหลายฉบับจึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาต่าง ๆ ด้านสิทธิมนุษยชนที่มีลักษณะ เป็นสนธิสัญญาพหุภาคี กล่าวคือ เป็นสนธิสัญญาที่มีรัฐมากกว่าสองรัฐขึ้นไปเข้าเป็นภาคีสันติสัญญา ทำให้มีกลไกส่งเสริมและคุ้มครองหลักการสิทธิมนุษยชนทั้งระดับภายในประเทศ ระหว่างประเทศ และระดับสากล การเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาก่อให้เกิดพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับสนธิสัญญาประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องสิทธิมนุษยชนอย่างแยกกันไม่ได้ โดยได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก ในเรื่องสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีบทบัญญัติให้รัฐดำเนินการตามแนวนโยบายทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมไว้ในมาตรา 81 คือ รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็วเป็นธรรมและทั่วถึง การจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรม ให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลให้พ้นจากการละเมิดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นว่ากระบวนการ

ยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยปัจจุบันได้มีการพัฒนาให้เป็นที่ไปตามหลักสิทธิมนุษยชนมากขึ้น และให้สอดคล้องกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก

ปัจจุบันปรากฏข้อมูลจาก สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (ออนไลน์, 2560) ว่าประเทศไทยเป็นภาคีสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งสหประชาชาติถือเป็นสนธิสัญญาหลัก จำนวน 7 ฉบับ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่

- 1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966- ICCPR)
- 2) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979 (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination 1979- ICERD)
- 3) อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984 (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1984- CAT)

ในการดำเนินการเพื่อการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายย่อมมีกระบวนการบางขั้นตอนที่จำเป็นจะต้องกระทบต่อสิทธิของผู้กระทำผิด เช่นการค้น การจับ การกักตัว การควบคุมตัว การขัง เป็นต้น ดังนั้น จึงต้องเข้าใจในหลักสิทธิมนุษยชนเพื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติไม่ให้ขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรม

2.4 ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model)

ทฤษฎีนี้เป็นรูปแบบที่เน้นการส่งเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยมุ่งเน้นควบคุม ระวังและปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถจะควบคุมและปราบปรามอาชญากรรม หรือจับกุมอาชญากรรมมาลงโทษได้ตามกฎหมายนั้น ย่อมเป็นการกระทบ กระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริต โดย Herbert L, Packer (1968, pp. 152-153) ได้แยกแบบของทฤษฎีว่าด้วยการให้ความยุติธรรมทางอาญาออกเป็น 2 รูปแบบ คือ ทฤษฎีว่าด้วยการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) และทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model)

ถ้าหากว่ากฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้แล้ว ความไม่นำพา และไม่เคารพต่อกฎหมายก็จะเพิ่มมากขึ้น พลเมืองที่เคารพกฎหมายจะตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม สิทธิของสุจริตชนจะถูกคุกคาม และผลประโยชน์จะถูกถ่วงละเมิด เสถียรภาพในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลก็ย่อมจะลดน้อยถอยลงไปและในที่สุดอาจจะทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในสังคมต่อไปได้

ความมุ่งหมายของทฤษฎีนี้ คือ ขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องรวบรัด และมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องยอมรับว่าการค้นหาข้อเท็จจริงในชั้นตำรวจและอัยการเพียงพอที่จะ เชื่อถือได้ว่าศาลสามารถที่จะวินิจฉัยความผิดของจำเลยได้ โดยจะเน้นหนักที่การควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมอย่างเต็มที่ ส่วนเรื่องการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของบุคคลนั้นถือเป็นเรื่องรองลงไป หากว่าประเทศใดให้ความสำคัญกับแนวความคิดควบคุมอาชญากรรมนี้ก็จะส่งผลให้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของประเทศนั้นจะเน้นหนักไปในทางสร้างกฎเกณฑ์อันเป็นการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานเพื่อทำการสืบสวน สอบสวน ป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมด้วยความรวดเร็ว เฉียบขาด โดยจะไม่คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพของผู้บริสุทธิ์มากนัก เช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดให้เจ้าพนักงานของรัฐมีอำนาจในการจับกุมได้อย่างกว้างขวาง การควบคุมตัวได้เป็นระยะเวลาาน การให้ประกันตัวเป็นดุลพินิจอิสระของเจ้าพนักงาน ตลอดจนหลักในการรับฟังพยานหลักฐาน อย่างกว้างขวาง เป็นต้น

คุณค่าทางสังคมในการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Values) ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การปราบปรามอาชญากรรมเป็นเรื่องของกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา การบังคับใช้กฎหมายที่ล้มเหลวจะนำไปสู่การควบคุมอันจำกัด จนเกิดความเสียหายต่อสังคม ถ้าความล้มเหลวดังกล่าวมีอัตราสูงย่อมส่งผลต่อการจับกุม และการแจ้งข้อหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและการควบคุมในการใช้กฎหมาย ในภาพรวมย่อมลดน้อยลงไป เกิดการขาดความน่าเชื่อถือในกลุ่มคนที่เคารพกฎหมาย ดังนั้นรูปแบบการควบคุมอาชญากรรมนี้ต้องสร้างความมั่นใจได้ว่ากระบวนการยุติธรรมจะต้องดำเนินการไปเพื่อแยกแยะผู้ต้องสงสัย ตัดสินความผิดและปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดได้อย่างเหมาะสม (Herbert L, Packer, 1968, p. 158)

วัตถุประสงค์ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ กระบวนการของรัฐจะต้องให้หลักประกันต่อสังคมในความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ดังนั้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้ว ก็จะต้องเพิ่มพูนประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม อาทิเช่น การสืบสวน การสอบสวน คดีอาญา การพิสูจน์ความผิดและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดซึ่งถูกศาลพิพากษาลงโทษแล้วอย่างได้ผล

ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมที่ดีจะต้องมีสถิติการจับกุมผู้กระทำผิดที่สูงและผู้ที่ถูกจับกมนั้นจะต้องเป็นผู้กระทำผิดจริง การดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการ เริ่มตั้งแต่มีการสืบสวน ก่อนการจับกุม ดำเนินการจับกุม การสืบสวนภายหลังการจับกุม การเตรียมคดีเพื่อฟ้องศาล การพิจารณาคดี การลงโทษผู้กระทำผิด และการปล่อยจำเลย โดยมีผู้เรียกขั้นตอนนี้ว่า “กระบวนการกั้นกรอง (Screening Process)” ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้ต้องหาที่บริสุทธิ์จะถูกกั้นกรองออกไป ส่วนผู้กระทำผิดก็จะถูกดำเนินคดีโดยเร็ว

การดำเนินคดีโดยรวดเร็วในที่นี้ หมายถึงวิธีปฏิบัติที่เป็นแบบแผน แต่ในขณะเดียวกัน ก็ยืดหยุ่นได้บ้าง ส่วนความแน่นอนหมายถึงโอกาสที่ผู้กระทำผิดจะรอดพ้นจากการถูกศาลพิพากษา ลงโทษได้น้อยที่สุด ขั้นตอนในกระบวนการทางอาญาจะต้องไม่มีแบบพิธีที่เป็นอุปสรรคต่อการ ดำเนินคดี ส่วนการกลั่นกรองคดีนั้นก็จะต้องดำเนินตามขั้นตอนต่าง ๆ ตามลำดับ และวิธีที่ถือว่ามี ประสิทธิภาพมากที่สุดได้แก่ การวินิจฉัยคดีให้เสร็จสิ้นไปตั้งแต่ตอนต้น ๆ ของกระบวนการ อาทิเช่น ผู้ต้องหาที่มีพยานหลักฐานอ่อน หรือพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะลงโทษได้ หรือไม่ทราบแน่ชัดว่า กระทำผิดก็ให้ปล่อยไป แทนที่จะนำตัวผู้ต้องหามาดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ จนเสร็จสิ้น กระบวนการแล้วศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไป เป็นต้น

ขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมจะต้องรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ โดยต้องยอมรับว่า การค้นหาความจริงในชั้นตำรวจและอัยการเพียงพอที่จะเชื่อถือได้ ในกรณีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ก็จะถูกลั่นกรองออกไป ส่วนผู้กระทำผิดก็จะถูกดำเนินคดีโดยเร็วเช่นกัน โดยทฤษฎีนี้จะมีเรื่อง “การสันนิษฐานในเบื้องต้นว่ากระทำผิด” (Presumption of guilty) หากเจ้าหน้าที่เห็นว่ามีพยานหลักฐาน เพียงพอในการตั้งข้อกล่าวหาแล้ว ก็จะอายัดตัวผู้ต้องหาส่งมายังดำเนินคดีต่อไป

ทั้งนี้ ทฤษฎีนี้อ้างว่าเจ้าพนักงาน (ตำรวจและอัยการ) จะค้นหาข้อเท็จจริงในคดีได้ดีกว่าศาล ดังนั้น ทฤษฎีนี้จึงมุ่งถึงถึงการมีเจ้าพนักงานที่มีคุณภาพสูง ตามระบบกระบวนการยุติธรรม เช่นนี้ ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมจึงมีผลเป็นไปได้อีก 2 ประการ คือ

- 1) การปลดปล่อยผู้ต้องหาสงสัย หรือผู้บริสุทธิ์โดยเร็ว
- 2) การดำเนินคดีต่อผู้ต้องหาที่มีพยานหลักฐานชัดเจน หรือผู้ต้องหาไร้สารภาพ

ดังนั้น ในทางทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจึงอยู่ที่วิธีปฏิบัติ (Procedures) อันอาจเป็นผล ทำให้สังคมยอมรับการปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าพนักงานในบางประการ เช่น การจับกุม โดยมีชอบ การค้นโดยมิชอบ การสอบสวนโดยใช้กำลังบังคับ ขู่เข็ญ ล่อลวง หรือการกระทำโดยมิชอบ ประการอื่น ในการแสวงหาพยานหลักฐาน เป็นต้น

เหตุผลความจำเป็นที่รัฐอาจต้องใช้อำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบ เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งเป็นปกติธรรมดาที่การใช้อำนาจตรวจสอบดังกล่าวอาจจะไปกระทบ ต่อสิทธิ เสรีภาพของบุคคล เช่น ในการตรวจกักหรือตัดการสื่อสาร หรือการตรวจค้นเคหสถาน ตรวจค้นยานพาหนะ ตรวจค้นตัวหรือแสวงหาพยานหลักฐานจากเนื้อตัวร่างกาย เป็นต้น แต่ที่ย่อมจะประสงค้ให้การตรวจสอบดังกล่าวเป็นไปโดยถูกต้องชอบธรรมและมีความพอสมควร แก่เหตุมิใช่เกิดจากความอำเภอใจหรือโดยปราศจากความรับผิดชอบ และหากมีการกระทำผิดทางอาญา เกิดขึ้นก็ประสงค้จะให้มีการคัดแยกระหว่างผู้บริสุทธิ์ ผู้กระทำผิดที่ไม่ใช่อาชญากร และอาชญากร

ออกจากกันอย่างชัดเจน โดยระบบที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การปฏิบัติในทุกขั้นตอนเป็นไปอย่างเหมาะสมกับกรณีและระดับของการกระทำความคิดนั้น

การให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามแนวทาง Due process นั้น อาจเป็นอุปสรรคขัดขวางการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพราะมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นยังมีการวางรายละเอียดไว้มากมายและชัดเจนเพียงใด ก็อาจจะยังทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ทำหน้าที่รักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยของสังคม ทำงานได้ยากลำบากมากขึ้น ในบางกรณีหากเจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ซึ่งอาจเป็นเพราะคาดหวังในทางป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ก็อาจเป็นช่องทางให้เหล่าอาชญากรที่มีผู้แนะนำช่องทางของข้อกฎหมายเป็นอย่างดีโต้แย้งกลับ รวมทั้งอาจฟ้องร้องดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่นั้น ๆ ซึ่งผลสุดท้ายก็อาจกลายเป็นว่าผู้กระทำผิดที่มีศักยภาพสามารถถอยนวลหรือพ้นเงื้อมมือของกฎหมายไปได้ โดยแนวทางนี้จะให้ความสำคัญถึงประโยชน์สุขของส่วนรวม ในเชิงการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมว่ามีความสำคัญมากกว่าสิทธิ เสรีภาพของบุคคล

อีกประเด็นหนึ่ง ก็คือ การให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามแนวทาง Due process นั้น มีลักษณะที่มุ่งในทางคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาจนเกินไป และมีการคำนึงถึงผู้เสียหายน้อยมาก อันอาจจะไม่เป็นธรรมต่อผู้เสียหายเนื่องจากในแง่ที่ว่ามาตรการในทางกฎหมายก็มุ่งเน้นไปที่การวางหลักเกณฑ์มิให้การใช้อำนาจรัฐดำเนินไปในทางคุกคาม หรือรบกวนสิทธิ เสรีภาพของประชาชนเกินสมควร และโดยสภาพของเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจากพัฒนาการในเวลาต่อมาจะให้ความสำคัญกับเรื่องการที่รัฐจะต้องทำสิ่งที่ประนีประนอมต่อประชาชนที่เกี่ยวข้องซึ่งรวมถึงผู้เสียหายด้วยก็ตาม แต่ก็ยังคงรวมถึงสิทธิประโยชน์ของผู้ถูกกล่าวหาและผู้กระทำผิดนั้นเป็นสำคัญด้วย

บางกรณีอาจมีการหยิบยกแนวคิดการให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นข้ออ้างของประเทศทางตะวันตกที่ใช้ในทางกีดกันหรือแสวงหา ข้อได้เปรียบทางการค้าและต่อรองผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ส่วนการกำหนดบทบาทของเจ้าพนักงานของรัฐ หากจะมีการกำหนดรายละเอียดในการให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ให้มีความกระจ่างชัดเจนในทุกแง่มุมรวมทั้งให้ทุกฝ่ายและทุกคนรับรู้ถึงหลักเกณฑ์อย่างเดียวกันทั้งหมดนั้นก็เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก เพราะในแต่ละประเทศเองก็มีแนวปฏิบัติ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันโดยหากคาดหวังในเรื่องการจำกัดขอบอำนาจรัฐและเจ้าหน้าที่ผู้ใช้อำนาจรัฐมิให้เกิดการกระทำที่มีขอบต่อบุคคลในสังคม

ก็เป็นเพียงแต่ว่าจะกำหนดหลักเกณฑ์หรือกติกาอย่างไรให้เกิดความชัดเจน แน่นนอนและเป็นธรรม รวมถึงการควบคุมและตรวจสอบให้มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์นั้นอย่างเคร่งครัดเท่านั้น ซึ่งอาจไม่ตอบสนองต่อประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมก็ได้

2.5 ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process Control)

ทฤษฎีนี้ คือ รูปแบบที่ยึดถือกฎหมายเป็นสำคัญและเน้นรูปแบบที่ให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยยึดถือค่านิยมเรื่องความเป็นธรรมตามขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่คำนึงถึงคุณค่าในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนเป็นหลักและต่อต้านการใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบ โดยมีรูปแบบตรงข้ามกับรูปแบบแรก เนื่องจากการควบคุมอาชญากรรมนั้น รัฐย่อมต้องการความมีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอย่างมีประสิทธิภาพ จึงอาจเกิดการใช้อำนาจเกินสมควรได้เสมอ ทั้งไม่เชื่อว่าคุณคิดในเรื่องการควบคุมอาชญากรรมจะมีประสิทธิภาพที่แท้จริง โดยเฉพาะการแสวงหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงานซึ่งกระทำโดยตำรวจและอัยการหรือฝ่ายปกครองว่าจะมีความน่าเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด เพราะวิธีปฏิบัติงานนั้นอาจจะใช้วิธีการสร้างหลักฐานเท็จ หรือสร้างหลักฐานขึ้นมาใหม่เพื่อเอาผิดกับผู้ถูกกล่าวหาให้ได้

แนวความคิดของทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมไม่เห็นพ้องด้วยกับการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นทางการของทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมและต้องการให้มีการพิจารณาคดีหรือไต่สวนข้อกล่าวหาของผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการและเปิดเผยในศาล ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายต่อหน้าองค์คณะผู้พิพากษาที่เป็นกลาง ไม่ลำเอียงเข้ากับฝ่ายใด

ด้วยความคิดดังกล่าวนี้ ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมจะยึดกฎหมายเป็นหลัก บุคคลจะไม่ถูกกล่าวหาว่าประกอบอาชญากรรมเพียงเพราะมีพยานหลักฐานว่าได้กระทำความผิดเท่านั้น แต่จะมีความผิดก็ต่อเมื่อ ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย พิจารณา พิพากษาชี้ขาดแล้วว่ามีความผิด นอกจากนั้นผู้มีอำนาจพิจารณา พิพากษาคดีจะต้องพิจารณาด้วยบทกฎหมายต่าง ๆ ที่ให้การคุ้มครองสิทธิของบุคคลในคดีอาญาอย่างละเอียดถี่ถ้วน อาทิเช่น อำนาจศาลในการพิจารณาคดี อายุความ ฟ้องชำระ การดำเนินคดีซ้ำ เหตุยกเว้นความรับผิดชอบทางอาญา เป็นต้น

คุณค่าทางสังคมของทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process Values) หากเปรียบเทียบได้ตั้งสายพานการผลิตแล้ว คุณค่านี้ก็คือ ช่วงการผลิตที่ปัญหา หรืออุปสรรค กล่าวคือ ในแต่ละช่วงของขั้นตอนกระบวนการยุติธรรม กำหนดไว้ให้เกิดข้อสงสัยในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่โดยตลอด ความคิดตั้งอยู่บนพื้นฐานของการตัดสินใจ โดยเป็นเรื่องของเครื่องมือในการควบคุมอาชญากรรม แนวคิดกระบวนการนิติธรรมนี้ได้ฝังรากลึกกลงไปในตัวบทกฎหมายมากกว่าแนวคิดการควบคุมอาชญากรรม (Herbert L,Packer, 1968, p. 163)

แนวคิดของทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมจะเน้นทางด้านวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือละเมิดต่อกฎหมาย ศาลจะใช้ดุลพินิจให้ปล่อยตัวจำเลย หรือให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้

สำหรับแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Due process) ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดในการมีกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีหน้าที่จะต้องตรวจสอบให้ได้ความจริง เกี่ยวกับการกระทำผิดและผู้กระทำความผิดจึงต้องมีมาตรการที่เป็นมาตรฐานให้เกิดความแน่นอนในความถูกต้องของการปฏิบัติในทุกขั้นตอนตั้งแต่จุดเริ่มต้นของคดีไปจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการทั้งหมดของคดีนั้น โดยตั้งแต่ในขั้นตอนที่รัฐจะดำเนินคดีอาญากับผู้ใดก็จะต้องมีหลักฐานและเหตุผลอันสมควรตามกระบวนการและวิธีการของกฎหมายอย่างมีมาตรฐานที่ถูกต้องในทางกลับกันการปฏิบัติของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่มีแนวโน้มที่จะเลือกปฏิบัติตามความสะดวกของตน มากกว่าการคำนึงถึงมาตรฐานตามกฎหมาย เช่น การจับตายผู้ต้องสงสัยโดยไม่ผ่านการดำเนินการตามกระบวนการตามกฎหมาย แม้ในบางกรณีอาจดูเหมือนว่าได้ผลในทางยับยั้งการกระทำผิดได้โดยรวดเร็ว แต่ในระยะยาวย่อมเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อสังคม

การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นเครื่องส่งเสริมมาตรฐานของการป้องกันและปราบปรามการทุจริตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีหลักประกันต่าง ๆ ตามกฎหมายย่อมทำให้เกิดความน่าเชื่อถือของสาธารณชนและสังคมโลกว่าผู้ที่ถูกดำเนินคดีอาญาหรือถูกลงโทษทางอาญาแล้วนั้น ได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบของกฎหมายอย่างมีมาตรฐานและมีการปฏิบัติที่เหมาะสม อีกทั้งหากมีการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นเครื่องกำกับอยู่ตลอดเวลาแล้วก็จะทำให้ระบบในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องดำเนินไปในแนวทางที่ดีและลดทอนการทุจริต เพราะมีทั้งมาตรวัดและการตรวจสอบไปโดยระบบเมื่อคนในสังคมต่างเห็นว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นมีการปฏิบัติอย่างถูกต้องและเชื่อถือได้ก็ย่อมเลือกที่จะทำตามแนวทางของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมแทนที่จะไปเชื่อถือ หรือพึ่งพากระบวนการนอกกฎหมาย เมื่อความเชื่อถือและยอมรับเกิดขึ้นก็ย่อมเป็นปัจจัยเกื้อหนุนความร่วมมือของทุกฝ่ายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในทางกลับกัน หากการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาถูกล่วงละเมิดอยู่เสมอ ๆ เช่น เกิดวิธีปฏิบัติของการนำตัวผู้ต้องสงสัยไปซ้อมกระทำทารุณ เพื่อใ้รับสารภาพ เจ้าพนักงานที่มีการปฏิบัติที่ผิดหลักการเช่นนี้ บรรดาคดีทั้งหลายที่ผู้ต้องหาได้รับสารภาพ ในชั้นจับกุม สอบสวน ก็จะกลับคำให้การในชั้นศาล และ

เมื่อไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอคดีจำนวนมากก็จะถูกยกฟ้อง และทำให้การปฏิบัติของเจ้าพนักงานขาดความน่าเชื่อถือซึ่งนำไปสู่ความไม่มีประสิทธิภาพในการจัดการอาชญากรรม และความล้มเหลวในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในที่สุด

ปัจจุบันการพัฒนาการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีการขยายขอบเขตจากในอดีต ที่มุ่งหมายเพียงการวางกรอบการใช้อำนาจรัฐไม่ให้รุกรานสิทธิ เสรีภาพของบุคคลจนเกินสมควรนั้น ไปเป็นว่ารัฐยังคงต้องช่วยเหลือแก่บุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าอยู่ในฐานะใดก็ตาม อีกทั้งจะต้องจำแนกระดับและกลุ่มของการกระทำ ความผิดเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างเหมาะสมกับระดับความผิดและประเภทความผิดโดยมีการจัดระบบวิธีบริหารจัดการคดีเพื่อเบี่ยงเบนคดีที่ไม่จำเป็นต้องใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นออกไปและใช้มาตรการทางเลือกอื่น ๆ เพราะมีความตระหนักว่าการใช้มาตรการทางอาญาพร้อมหรือโดยไม่จำเป็นนั้น นอกจากอาจเกิดผลร้ายต่อบุคคลเกินกว่าความผิดที่ผู้นั้นกระทำแล้วยังจะสร้างปัญหาผลกระทบต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งระบบ

สิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พึงได้รับความเคารพจากกลไกของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยผู้บริสุทธิ์ควรถูกคัดแยกออกไปจากการตกไปเป็นผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหาโดยเร็วที่สุด โดยที่กระบวนการค้นหาความจริงจะต้องมีมาตรฐานและประสิทธิภาพมากพอที่จะทำให้ได้ตัวผู้กระทำผิดที่แท้จริงมาดำเนินคดีและปรับปรุงแก้ไขด้วยวิธีการที่เหมาะสม โดยจะต้องมีมาตรการคุ้มครองในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติต่อบุคคลในคดีอาญา ซึ่งหากปฏิบัติตามหลักประกันเช่นนี้ก็จะป็นปัจจัยย้อนกลับมาแก่การป้องกันอาชญากรรม มีประสิทธิภาพ สอดกับวัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้แก่ การพิสูจน์ความจริงในคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลเป็นไปอย่างมีคุณภาพ เพราะมีการถ่วงรอกคดีอย่างมีประสิทธิภาพมิให้ปริมาณคดีเข้าสู่ศาลมากเกินไปจนเกิดความจำเป็นและการปรับปรุงแก้ไขนักโทษในเรือนจำก็จะมีประสิทธิผลมากขึ้นด้วยเช่นกัน ดังนั้น หากมีความจำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินอาญา ก็ประสงค์จะให้การจัดการของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็วและเป็นไปโดยถูกต้องชอบธรรมซึ่งย่อมจะไม่ใช้การใช้วิธีการอุ้มฆ่าหรือยิงทิ้งโดยไม่ผ่านกระบวนการตามกฎหมาย และย่อมต้องไม่ใช้การขังขื่อหาหรือจับกุมคุมขังตามใจชอบหรือใช้วิธีซ้อม ทรมานให้รับสารภาพ หากแต่ประสงค์ให้การปฏิบัติเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย คือ มีการแจ้งข้อกล่าวหาและสิทธิตามกฎหมายแก่ผู้ถูกกล่าวหา มีการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายตามสมควรและมีการปฏิบัติอย่างถูกต้องชอบธรรมในการแสวงหาพยานหลักฐานและการพิสูจน์ความจริงในคดี ตลอดจนในการพิพากษาและการบังคับโทษ และหากมีการปฏิบัติโดยไม่ถูกต้องชอบธรรม ผู้ได้รับความเสียหายนั้นก็ควรได้รับการชดเชยเยียวยาตามกฎหมาย เป็นต้น

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการควบคุมอาชญากรรม จึงไม่อาจมองเพียงแต่ความสำเร็จ ในการปราบปรามอาชญากรรม ในลักษณะของความสำเร็จในการสืบสวน สอบสวน เอาตัวผู้กระทำผิด มาฟ้องร้องจนศาลพิพากษาลงโทษเท่านั้น แต่ต้องมองให้ตลอดถึงประสิทธิภาพของระบบในการนำตัวผู้กระทำผิดมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สามารถกลับตัวเป็นคนดีกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพ และผลในเชิงที่จะยับยั้ง (deterrence) ตัวผู้กระทำผิดและสังคมโดยรวมให้ไม่กระทำผิดเช่นนั้นอีกด้วยยิ่งไปกว่านั้นประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมในการควบคุมอาชญากรรมนั้นมิได้หมายความถึงเฉพาะ การลดลงของโอกาสในการกระทำความผิด และสถิติของการกระทำความผิดเท่านั้น แต่หมายความถึง การทำให้ประชาชนเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายด้วยความเข้าใจในคุณค่าของหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ด้วย

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมเป็นหน้าที่ของรัฐกล่าวคือ ทั้ในแง่ของ “การบังคับใช้กฎหมาย” ซึ่งต้องดำเนินการอย่างเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติและยังหมายถึง “กระบวนการ” ในการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย อันได้แก่ กระบวนการยุติธรรมทั้งระบบต้องดำเนินการด้วยความรวดเร็วและเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติด้วยความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย (equality before the law) ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของหลักนิติธรรม ที่ถือว่าทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันอย่างเสมอภาค นอกจากนี้การอำนวยความสะดวกยุติธรรมต้องรวดเร็วดังสุภาษิตกฎหมายที่ว่า “ความยุติธรรมที่ล่าช้าคือความ ไม่ยุติธรรม” (justice delays is justice denied) แต่ในความรวดเร็วก็ต้องมีความรอบคอบด้วย (justice hurried is justice buried)

การให้ความคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของบุคคลไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา จำเลย ผู้เสียหาย หรือพยานมิใช่เป็นเรื่องที่ต้องกระทำโดยเหตุผลทางมนุษยธรรมแต่เพียงอย่างเดียว แต่ที่สำคัญยังเป็นการสร้างหลักประกันสำหรับประชาชนว่ารัฐซึ่งเป็นผู้อำนวยความสะดวกยุติธรรม โดยผ่านองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม คือ ตำรวจ อัยการและศาลนั้น จะทำหน้าที่ด้วยความถูกต้องเป็นธรรม ไม่ใช่อำนาจบิดเบือนไปตามอำเภอใจ การสร้างระบบการตรวจสอบและหลักประกันที่เหมาะสมนั้นนอกจากจะไม่กระทบกระเทือนต่อประสิทธิภาพของกระบวนการในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมแล้ว ยังจะช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นหัวใจของความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรมด้วย

มาตรการทางกฎหมายในส่วนของการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีการดำเนินการตามลำดับดังนี้

1) การกำหนดกรอบการใช้อำนาจรัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มิให้กระทบต่อสิทธิของบุคคลจนเกินสมควร มาตรการทางกฎหมายในเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องเดียวกับระบบการปฏิบัติต่อมนุษย์ กรณีนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม

จึงจำเป็นต้องสร้างหลักเกณฑ์ที่วางแนวทางการใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐและเจ้าพนักงานของรัฐ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อให้อยู่ในมาตรฐานที่ดีตอบสนองต่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและในขณะเดียวกัน ก็ให้การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของบุคคลด้วย

2) การกำหนดให้รัฐถือคุณประโยชน์แก่บุคคลเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญา

3) การกำหนดกระบวนการทศน์ใหม่ในการหันเหคดีบางประเภท ให้ออกจากกระบวนการยุติธรรมปกติ

มาตรการทางกฎหมายที่กล่าวถึงนี้ จึงเป็นพื้นฐานนำไปสู่การปฏิบัติที่ดีและการตรวจสอบ เพื่อบรรลุผลถึงการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลอย่างแท้จริง

ดังนั้น หากประเทศใดให้ความสำคัญแก่แนวความคิดในเรื่องการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนเป็นหลักแล้ว กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกระบวนการดำเนินคดีอาญาของประเทศนั้น ก็จะเน้นหนักไปในทางคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของผู้บริสุทธิ์มิให้ถูกล่วงละเมิดโดยไม่เป็นธรรมจากเจ้าพนักงานของรัฐ สิทธิส่วนตัวของบุคคลจะถูกคุ้มครอง ในขณะเดียวกัน กระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอนจะต้องถูกจำกัดและถูกถ่วงดุล กระบวนการสืบสวน สอบสวน การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การรับฟังพยานหลักฐานจะต้องคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพของประชาชนยิ่งกว่าการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน เป็นต้น

ในส่วนของประเทศไทยการดำเนินคดีก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้อมูลที่ได้จากการซักถามในชั้นควบคุมตัวตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2547 และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ยังเป็นที่สงสัยของศาลและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมว่าได้มาด้วยความสมัครใจหรือไม่ หลายกรณีหากไม่มีพยานหลักฐานอื่นมาสนับสนุนศาลได้ให้ความสำคัญแก่แนวความคิดในเรื่องการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน จึงยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยโดยการพิพากษายกฟ้อง

3. แนวคิดและวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญา

ตามประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดโทษทางอาญาไว้ 5 ประเภท ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิ้น โดยผู้ที่กระทำความผิดอาญาร้ายแรงจะต้องรับโทษประหารชีวิต แต่ในกรณีเป็นความผิดเล็กน้อยก็อาจจะต้องรับโทษแก่ปรับ โดยถือว่าโทษเป็นมาตรการในการบังคับแก่ผู้กระทำความผิดทางอาญาการนำแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการลงโทษมาใช้วิเคราะห์เพื่อศึกษาถึงความเหมาะสมว่าการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายในปัจจุบันเหมาะสมเพียงใด ซึ่งเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นรัฐต้องมีมาตรการในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกเจ็บปวดและเกรงกลัวต่อการกระทำความผิดและแต่ละสังคมก็มีวัตถุประสงค์ในการลงโทษและอัตราโทษแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละสังคมโดยมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษ 4 ประการด้วยกัน คือ

1) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)

การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้กระทำความผิดต้องได้รับการปฏิบัติทำนองเดียวกันกับบุคคลผู้ได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น ตามหลักตาต่อตาฟันต่อฟัน (an eye for an eye and a tooth for a tooth) การลงโทษลักษณะนี้จะมีความรุนแรงป่าเถื่อนและเป็นการทรมาณผู้กระทำความผิดจนถึงตาย โดยไม่จำกัดรูปแบบของการลงโทษ และแม้จะมีความรุนแรงป่าเถื่อนก็ตามสังคมยังต้องการเห็นให้ผู้กระทำความผิดร้ายแรงได้รับโทษอย่างสาสมกับความผิดที่ได้กระทำซึ่งจะเห็นได้จากหลายคดีเช่น คดีข่มขืนแล้วฆ่า ที่มีการเรียกร้องให้ต้องลงโทษผู้กระทำความผิดโดยการประหารชีวิตเท่านั้น

2) การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่หรือยับยั้ง (Deterrence)

การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดหลบจำและไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีกและยังเป็นการปราบผู้อื่นไม่ให้กระทำความผิดหรือเอาเป็นแบบอย่างสมมติฐานภายใต้การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้งมีวัตถุประสงค์ว่า การที่สังคมไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมได้ก็มีผลเท่ากับว่าสังคมนั้นส่งเสริมให้เกิดอาชญากรรม ดังนั้น การลงโทษจึงมุ่งที่จะป้องกันการก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมมิให้เกิดขึ้นและยับยั้งพฤติกรรมที่ผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง

3) การลงโทษเพื่อตัดโอกาสการกระทำความผิด (Incapacitation)

การลงโทษเพื่อตัดโอกาสการกระทำความผิดมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการตัดโอกาสไม่ให้ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดต่อไปได้อีกแตกต่างกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดหลบจำและไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก

4) การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)

การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตัวผู้กระทำความผิดให้กลับตัวและกลับมาอยู่ร่วมกันในสังคมได้อีกครั้งโดยไม่เกิดปมด้วยว่าตนเคยเป็นผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ถูกลงโทษทางอาญาตามกฎหมายมาก่อนและต้องพิจารณาว่าสามารถเยียวยาหรือแก้ไขได้หรือไม่สามารถเยียวยาแก้ไขให้กลับตัวเป็นคนดีสู่สังคมได้ (วิระพงษ์ บุญญาภาส และคณะ, 2547, หน้า 114) โดยมีหลักคิดว่า “สิ่งใดก็ตามที่สามารถปรับปรุงผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีได้ สิ่งนั้นคือวิธีการที่ดีที่สุด และควรนำมาใช้เนื่องจากผู้กระทำความผิดแต่ละคนมีปัญหาแตกต่างกัน มีนิสัยใจคอแตกต่างกัน เราจึงต้องใช้วิธีปฏิบัติที่แตกต่าง ขึ้นอยู่กับว่าวิธีการ

แบบใดจึงจะเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดมากที่สุด” (Herbert L. Packer, 1979, p. 54 อ้างถึงใน สหชน รัตนไพจิตร, 2527, หน้า 62 และณัฐวัจน์ สุทธิโยธิน, ม.ป.ป., หน้า 34) และมีหลักการที่ควรปฏิบัติ 5 ประการ ดังนี้ (อุทิศ แสนโกศิก, 2525, หน้า 34)

(1) พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดประสบกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัวเขา

(2) ให้ใช้วิธีการอื่นแทนการลงโทษระยะสั้น โดยหันมาใช้วิธีการอื่นแทนการลงโทษ

(3) การลงโทษต้องเหมาะสมกับการกระทำความผิดรายบุคคล

(4) เมื่อผู้กระทำความผิดได้ปรับปรุงแก้ไขตัวเดิมแล้วให้หยุดการลงโทษ

(5) ให้มีการปรับปรุงแก้ไขการลงโทษระหว่างที่อยู่ระหว่างการคุมขัง

สำหรับการลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดต้องคำนึงถึงความร้ายแรงของการกระทำ เจตนาของผู้กระทำ ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ปัจเจกชนและต่อรัฐ ความเช็ดหลาบของผู้กระทำ เพื่อเป็นกรอบในการพิจารณาโทษอย่างเหมาะสมให้สอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษ

4. ระบบการพิจารณาคดีอาญา

ปัจจุบันมีระบบการพิจารณาคดีอาญา 2 ระบบ โดยระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ใช้ระบบกล่าวหา ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ใช้ระบบไต่สวน การพิจารณาคดีอาญาทั้ง 2 ระบบ มีสาระสำคัญ ดังนี้ (ชนกฤต วรณัชชากุล, 2560, ออนไลน์)

4.1 ระบบกล่าวหา

การพิจารณาคดีระบบนี้มีแนวคิดตั้งอยู่บนพื้นฐานของการประกันสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยระบบกระบวนการพิจารณาคดีจึงมีกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ มากมายที่จะพิสูจน์ความผิดหรือ ความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาและให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ประชาชนทั่วไปมีสิทธิ เข้าฟังการพิจารณาคดีของศาลได้ มีวิธีพิจารณาคดีด้วยวาจา (Oral proceedings) ซึ่งทั้งนี้ก็เป็นผลมาจาก การพิจารณาแบบเปิดเผย เพื่อให้คนที่เข้าฟังการพิจารณาได้ทราบข้อเท็จจริง ในคดี และมีการพิจารณาคดีแบบคู่พิพาทคือ โจทก์และจำเลยในคดี ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดี คือคู่ความซึ่งเป็นคู่พิพาทกันในคดีอาญา (อุทัย อาทิวะช, ออนไลน์, หน้า 19) โดยศาลจะวางตัวเป็นกลางคอยควบคุมมิให้มีการทำผิดคดี ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการค้นหาความจริง ในระบบกล่าวหาและศาลจะมีบทบาทในการค้นหาความจริงน้อยมากซึ่งจะไม่เรียกพยาน และซักถามพยานด้วยตนเอง (โสภณ รัตนกร และธานีรินทร์ ทรัพย์วิเชียร, 2543, หน้า 120-168) (Andrew Sanders and Richard Young, 2000, p. 14) โดยศาลจะรับฟังการนำสืบของคู่พิพาท

เพื่อตัดสินคดี การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีจึงเป็นหน้าที่ของคู่พิพาท (พรเพชร วิชิตพลชัย, 2542, หน้า 5)

ศาลในระบบกล่าวหา ที่ทำหน้าที่มักจะไม่ใช่ผู้พิพากษาอาชีพในการตัดสินคดี เนื่องจากระบบกล่าวหาไม่มีแนวคิดเพื่อให้ประชาชนได้ตรวจสอบ ดังนั้นจึงใช้ระบบลูกขุนซึ่งเป็นประชาชนธรรมดา เมื่อคณะลูกขุนได้ฟังการพิจารณาเสร็จแล้วคณะลูกขุนจะตัดสินว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่มีความผิด (guilty or not guilty) แต่สำหรับประเทศไทยที่การดำเนินคดีในศาลยุติธรรมใช้ระบบกล่าวหา แต่ศาลมาจากผู้พิพากษาอาชีพเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีถึงความผิดของจำเลย ส่วนผู้เริ่มต้นคดีเป็นองค์กรอื่นที่ไม่ใช่ศาลมีการแยกอำนาจฟ้องออกจากการพิจารณาพิพากษาคดีอย่างชัดเจน เพื่อให้ศาลมีอคติในการตัดสินคดี โดยอำนาจในการฟ้องคดีเป็นอำนาจของพนักงานอัยการ และอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นอำนาจของศาลยุติธรรม แต่ข้อเสียของการค้นหาความจริงโดยวิธีการนี้คืออาจมีการปิดบังซ่อนเร้นข้อเท็จจริงที่พิจารณา (ณรงค์ ใจหาญ, 2550, หน้า 31)

การรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ คู่ความจะทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดเพื่อนำเสนอคดีต่อศาล และยังคงเปิดเผยพยานหลักฐานต่อศาลก่อนมีการสืบพยานเพื่อให้อีกฝ่ายได้รับรู้อีกด้วย แต่หากในคดีอาญาเรื่องใดถ้าศาลถามคำให้การจำเลยแล้วจำเลยให้การรับสารภาพก็สามารถลงโทษจำเลย ได้ทันที

4.2 ระบบไต่สวน

การพิจารณาคดีระบบนี้มีแนวคิดตั้งอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะในการที่จะดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำผิดเป็นแนวความคิดที่เป็นไปตามทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม หากการดำเนินคดีอาญารื่องนั้นเป็นเรื่องของประโยชน์สาธารณะแม้ผู้เสียหายไม่ใส่ใจเอาความกับผู้กระทำผิดก็ต้องดำเนินคดีอาญาต่อไป และศาลในระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวนจะมีบทบาทในการถามพยานเพื่อค้นหาความจริงในคดี โดยมีการพิจารณาคดีด้วยลายลักษณ์อักษรใช้เอกสารเป็นหลักในการฟ้องร้องและในการต่อสู้คดี รวมถึงการชี้แจงต่าง ๆ ต่อศาลก็ทำเป็นลายลักษณ์อักษรมีการพิจารณาแบบไม่มีคู่พิพาทมีเพียงแต่ฝ่ายผู้ไต่สวนกับผู้ถูกไต่สวน โดยผู้ที่เป็นฝ่ายถูกไต่สวนจะมีลักษณะเป็นฝ่ายตั้งรับกระบวนการทั้งหมดมาจากฝ่ายผู้ไต่สวนเพียงฝ่ายเดียว นอกจากนี้การพิจารณาคดีระบบนี้ยังมีการพิจารณาคดีแบบลับ กระบวนการไต่สวนจะไม่ทำโดยเปิดเผยบุคคลที่เป็นพยานเองก็ไม่ทราบว่าไต่สวนเรื่องอะไรและใครเป็นผู้ต้องหา และการไต่สวนในยุคปัจจุบันมีการค้นหาความจริงโดยการนำพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์เข้ามาเบิกความเป็นพยาน (อุดม รัฐอมฤต, 2551, หน้า 25) ซึ่งเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นรัฐมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงผ่านทางอัยการ

ตั้งแต่กระบวนการสอบสวน (มนสิชา โพธิสุข, 2551, หน้า 15) และเมื่อได้ความว่าผู้ต้องหากระทำความผิดก็ต้องฟ้องคดียังศาลต่อไป (คณิต ณ นคร, 2555, หน้า 32-33)

ศาลในระบบไต่สวนส่วนใหญ่จะเป็นผู้พิพากษาอาชีพในการตัดสินคดี เพราะการดำเนินคดีในระบบไต่สวนมีเทคนิคมากกว่าการดำเนินคดีในระบบกล่าวหา ศาลที่ทำหน้าที่ไต่สวนต้องใช้ความรู้ความสามารถในการดำเนินคดีอย่างมาก และศาลในระบบไต่สวนจะมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานทั้งปวง บางกรณีศาลเข้าไปมีบทบาทตั้งแต่ชั้นสอบสวน (โสภณ รัตนกร, 2542, หน้า 2) และแม้ในคดีใดจำเลยให้การรับสารภาพก็จะต้องดำเนินการไต่สวนหาความจริงต่อไป แต่การดำเนินคดีจะไม่เต็มรูปแบบเหมือนกับคดี ที่จำเลยให้การปฏิเสธ โดยศาลมีหน้าที่นำความยุติธรรมมาให้กับคู่ความ (ปกป้อง ศรีสนิท, 2552, หน้า 122) ซึ่งคู่ความไม่มีบทบาทในการค้นหาความจริง (คณิต ณ นคร, 2528, หน้า 3) และแนวทางของระบบไต่สวนได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างเช่นในประเทศภาคพื้นยุโรป (Bajrakitiyabha Mahidol, 2005, p. 147)

การดำเนินคดีระบบไต่สวน ส่วนใหญ่เป็นวิธีพิจารณาคดีอาญาในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law ซึ่งในกลุ่มประเทศเหล่านี้มีความเห็นว่ารัฐมีผลประโยชน์โดยตรงในคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับการต้องบังคับใช้กฎหมายเพื่อความสงบสุขของสังคม ดังนั้น ในคดีอาญานักกฎหมายในกลุ่มประเทศ Civil Law จึงเห็นว่ามีหน้าที่ที่จะต้องไต่สวนโดยผู้พิพากษาต้องมีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดีทางอาญา เป็นเหตุผลเดียวกับการที่ใช้ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีปกครองของไทย ซึ่งบทบาทของตุลาการในคดีปกครองจะต้องทำหน้าที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายซึ่งในการแสวงหาข้อเท็จจริงดังกล่าวจะไม่ถูกจำกัดอยู่แต่เฉพาะข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่คู่ความหรือคู่กรณียื่นหรือเสนอต่อศาลเท่านั้น การดำเนินคดีปกครองมีขั้นตอนที่เรียกว่าการแสวงหาข้อเท็จจริงก่อนขั้นตอน การนั่งพิจารณาคดี ซึ่งศาลเป็นผู้ทำหน้าที่ดังกล่าว ตุลาการเจ้าของสำนวนมีหน้าที่อย่างกว้างขวางสามารถทำหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงได้อย่างกว้างขวางตามที่เห็นสมควร แม้ว่าโดยความเป็นจริงจะต้องเริ่มคดีจากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่คู่ความยื่นและเสนอต่อศาลก็ตาม ตุลาการเจ้าของสำนวนต้องกระทำเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ครบถ้วนก่อนที่องค์คณะจะพิจารณาวินิจฉัยคดี ซึ่งตุลาการเจ้าของสำนวนจะต้องกระทำเพื่อประโยชน์แก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายและต้องเปิดโอกาสให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้ตรวจสอบและโต้แย้งหักล้างข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่ตุลาการเจ้าของสำนวนหาได้มาด้วยตนเองเสมอ ก่อนที่จะรวมเป็นส่วนหนึ่งในสำนวนแห่งคดี

5. กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีก่อการร้าย

คดีเกี่ยวกับการก่อการร้ายเป็นภัยต่อความมั่นคงและเป็นคดีความผิดทางอาญาร้ายแรงอย่างหนึ่ง ที่ผู้กระทำการมีเจตนามุ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐและสาธารณชน ฉะนั้นเพื่อศรัทธาไว้ ซึ่งความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของรัฐและประชาชน ในประเทศจึงมีการบัญญัติกฎหมายทั้งในส่วนกฎหมายสารบัญญัติที่กำหนดฐานความผิด บทลงโทษ มาตรการทางกฎหมายพิเศษที่นำมาบังคับใช้ในการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย และในส่วนของกฎหมายวิธีสบัญญัติที่กระบวนยุติธรรมทางอาญาที่จะนำมาใช้กับผู้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายสารบัญญัติกำหนดไว้ รวมถึงรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนี้

5.1 กฎหมายสารบัญญัติ

กฎหมายสารบัญญัติ คือ กฎหมายที่บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ของบุคคล กำหนดข้อบังคับของบุคคลทั้งในทางแพ่งและทางอาญา โดยเฉพาะในทางอาญา มีประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติลักษณะ การกระทำความผิดเป็นความผิด ระบุองค์ประกอบความผิดและกำหนดโทษไว้ว่า จะต้องรับโทษอย่างไร ส่วนในทางแพ่ง มีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดสาระสำคัญของบทบัญญัติว่าด้วยนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในฐานต่าง ๆ ตามกฎหมาย เช่น นิติกรรม สัญญา หนี้ ละเมิด เอกเทศสัญญา เป็นต้น

ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย เป็นความผิดในภาค 2 ลักษณะ 1/1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา จึงเป็นกฎหมายในส่วนสารบัญญัติที่กำหนดองค์ประกอบความผิดและโทษเอาไว้ ซึ่งได้มีการเพิ่มเติม โดยมาตรา 4 แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 มีเหตุผลในการเพิ่มเติม ที่สำคัญคือ ภัยคุกคามจากการก่อการร้ายมีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นในประเทศ อันจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศอย่างร้ายแรง และยังเป็นการกระทำในลักษณะการร่วมมือกระทำความผิดระหว่างประเทศ ซึ่งคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้มีมติที่ 1373 เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2544 ขอให้ทุกประเทศร่วมมือดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำใดที่เป็นการก่อการร้ายให้ยุติลงอย่างรวดเร็ว

ประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ลักษณะ 1/1 ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย มีสาระสำคัญ ดังนี้

มาตรา 135/1 กำหนดให้การใช้กำลังประทุษร้ายหรือกระทำการใดอันก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายหรือเสรีภาพ หรือก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ระบบขนส่ง โทรคมนาคม โครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะ หรือทรัพย์สินของรัฐ บุคคลใด หรือสิ่งแวดล้อม

ทำให้เกิดหรือน่าจะเกิดความเสียหายแก่เศรษฐกิจอย่างสำคัญ การกระทำดังกล่าวถ้ากระทำเพื่อผู้เชิญหรือบังคับทั้งของไทยและต่างประเทศรวมถึงองค์การระหว่างประเทศ ให้กระทำหรือไม่กระทำการใดอันจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง หรือสร้างความกลัวให้ประชาชน เป็นการกระทำความผิดฐานก่อการร้าย

ส่วนมาตรา 135/2 (1) บัญญัติความผิดฐานขู่เชิญว่าจะกระทำการก่อการร้าย มาตรา 135/2 (2) บัญญัติความผิดฐานสะสมกำลังพล 135/3 บัญญัติความผิดฐานสนับสนุนการก่อการร้าย และมาตรา 135/4 บัญญัติความผิดฐานเป็นสมาชิกคณะบุคคลที่มีการกระทำอันเป็นการก่อการร้าย

ความผิดฐานก่อการร้ายในมาตรา 135/1 แห่งประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายสารบัญญัติ ได้บัญญัติถึงองค์ประกอบความผิดและกำหนดโทษสำหรับผู้กระทำผิด การกระทำใดที่จะเป็นความผิดฐานก่อการร้ายได้นั้น จึงต้องมีครบทั้งองค์ประกอบภายนอกของความผิดคือ มีผู้กระทำ มีการกระทำ และมีวัตถุประสงค์แห่งการกระทำ และองค์ประกอบภายในคือ เจตนา ตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 คือ ต้องประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น ในส่วนของเจตนาในความผิดอาญาฐานก่อการร้ายนอกจากผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาทำให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินแล้ว ต้องมีมูลเหตุจูงใจเพื่อผู้เชิญหรือบังคับทั้งของไทยและต่างประเทศรวมถึงองค์การระหว่างประเทศด้วย ซึ่งเรียกว่า เจตนาพิเศษ หมายความว่า นอกจากผู้กระทำต้องมีเจตนาประสงค์ต่อผล หรือเล็งเห็นผลซึ่งถือว่าเป็นเจตนาธรรมดาแล้ว ผู้กระทำต้องมีเจตนาพิเศษด้วย จึงจะถือว่าครบองค์ประกอบภายในของความผิดฐานนี้เพราะเจตนาพิเศษ คือ มูลเหตุจูงใจในการกระทำ (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2549, หน้า 189) และนอกจากผู้กระทำจะมีความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายแล้วอาจมีความผิดอาญาฐานอื่นด้วย โดยหากผู้กระทำความผิดมีเพียงเจตนาธรรมดา ไม่มีเจตนาพิเศษก็จะเป็นความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายแต่อาจจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ดังนี้

- 1) ความผิดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 130 - มาตรา 135
- 2) ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 209 - มาตรา 216
- 3) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 217 - มาตรา 239
- 4) ความผิดฐานเจตนาฆ่าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288
- 5) ความผิดฐานเจตนาทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290

6) ความผิดฐานเจตนาทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297

7) ความผิดต่อเสรีภาพตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 309 และมาตรา 310

8) ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 358 และมาตรา 360

5.2 กฎหมายวิธีสบัญญัติ

กฎหมายวิธีสบัญญัติ คือ กฎหมายที่บัญญัติถึงกระบวนการในการยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นตามกฎหมายสารบัญญัติ ซึ่งได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้น

ความผิดฐานก่อการร้าย เป็นความผิดในภาค 2 ลักษณะ 1/1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นกฎหมายสารบัญญัติที่กำหนดลักษณะความผิดและโทษทางอาญาเอาไว้ การยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจึงต้องเป็นไปตามกระบวนการของกฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สำหรับเนื้อหาของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบัน มีทั้งสิ้น 267 มาตรา มีสาระสำคัญดังนี้ภาค 1 ข้อความเบื้องต้น ลักษณะ 1 หลักทั่วไป (มาตรา 1 - มาตรา 15) ลักษณะ 2 อำนาจพนักงานสอบสวนและศาล หมวด 1 หลักทั่วไป (มาตรา 16) หมวด 2 อำนาจสืบสวนและสอบสวน (มาตรา 17 - 21) หมวด 3 อำนาจศาล (มาตรา 22 - 27) ลักษณะ 3 การฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาหมวด 1 การฟ้องคดีอาญา (มาตรา 28 - 39) หมวด 2 การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา (มาตรา 40 - 51) ลักษณะ 4 หมายเรียกและหมายอาญา หมวด 1 หมายเรียก (มาตรา 52 - 56) หมวด 2 หมายอาญา ส่วนที่ 1 หลักทั่วไป (มาตรา 57 - 65) ส่วนที่ 2 หมายจับ (มาตรา 66 - 68) ส่วนที่ 3 หมายค้น (มาตรา 69 - 70) ส่วนที่ 4 หมายขัง หมายจำคุก หมายปล่อย (มาตรา 71 - 76) ลักษณะ 5 จับ ขัง จำคุก ค้น ปล่อยชั่วคราวหมวด 1 จับ ขัง จำคุก (มาตรา 77 - 90) หมวด 2 ค้น (มาตรา 91 - 105) หมวด 3 ปล่อยชั่วคราว (มาตรา 106 - 119) ภาค 2 สอบสวน ลักษณะ 1 หลักทั่วไป (มาตรา 120 - 129) ลักษณะ 2 การสอบสวน หมวด 1 การสอบสวนสามัญ (มาตรา 130 - 147) หมวด 2 การชันสูตรพลิกศพ (มาตรา 148 - 156) ภาค 3 วิธีพิจารณา 47 ในศาลชั้นต้น ลักษณะ 1 ฟ้องคดีอาญาและไต่สวนมูลฟ้อง (มาตรา 157 - 171) ลักษณะ 2 การพิจารณา (มาตรา 172 - 181) ลักษณะ 3 คำพิพากษาและคำสั่ง (มาตรา 182 - 192) ภาค 4 อุทธรณ์และฎีกา ลักษณะ 1 อุทธรณ์ หมวด 1 หลักทั่วไป (มาตรา 193 - 202) หมวด 2 การพิจารณาคำพิพากษาและคำสั่งชั้นอุทธรณ์ (มาตรา 203 - 215) ลักษณะ 2 ฎีกา หมวด 1 หลักทั่วไป (มาตรา 216 - 224) หมวด 2 การพิจารณาคำพิพากษาและคำสั่งชั้นฎีกา (มาตรา 225) ภาค 5 พยานหลักฐานหมวด 1 หลักทั่วไป (มาตรา 226 - 231) หมวด 2 พยานบุคคล (มาตรา 232 - 237) หมวด 3 พยานเอกสาร (มาตรา 238 - 240) หมวด 4 พยานวัตถุ (มาตรา 241 - 242) หมวด 5

ผู้ชำนาญการพิเศษ (มาตรา 243 - 244) ภาค 6 การบังคับตามคำพิพากษาและค่าธรรมเนียม หมวด 1 การบังคับตามคำพิพากษา (มาตรา 245 - 251) หมวด 2 ค่าธรรมเนียม (มาตรา 252 - 258) ภาค 7 อภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาและลดโทษ (มาตรา 259 - 267) ในศาลชั้นต้น ลักษณะ 1 ฟ้องคดีอาญาและไต่สวนมูลฟ้อง (มาตรา 157 - 171) ลักษณะ 2 การพิจารณา (มาตรา 172 - 181) ลักษณะ 3 คำพิพากษาและคำสั่ง (มาตรา 182 - 192) ภาค 4 อุทธรณ์และฎีกา ลักษณะ 1 อุทธรณ์ หมวด 1 หลักทั่วไป (มาตรา 193 - 202) หมวด 2 การพิจารณาคำพิพากษาและคำสั่งชั้นอุทธรณ์ (มาตรา 203 - 215) ลักษณะ 2 ฎีกา หมวด 1 หลักทั่วไป (มาตรา 216 - 224) หมวด 2 การพิจารณาคำพิพากษาและคำสั่งชั้นฎีกา (มาตรา 225) ภาค 5 พยานหลักฐานหมวด 1 หลักทั่วไป (มาตรา 226 - 231) หมวด 2 พยานบุคคล (มาตรา 232 - 237) หมวด 3 พยานเอกสาร (มาตรา 238 - 240) หมวด 4 พยานวัตถุ (มาตรา 241 - 242) หมวด 5 ผู้ชำนาญการพิเศษ (มาตรา 243 - 244) ภาค 6 การบังคับตามคำพิพากษาและค่าธรรมเนียม หมวด 1 การบังคับตามคำพิพากษา (มาตรา 245 - 251) หมวด 2 ค่าธรรมเนียม (มาตรา 252 - 258) ภาค 7 อภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาและลดโทษ (มาตรา 259 - 267)

5.3 กฎหมายพิเศษที่นำมาบังคับใช้ในการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย

การทบทวนกฎหมายพิเศษที่นำมาบังคับใช้ในการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายนั้น เป็นกลุ่มกฎหมายสารบัญญัติที่มีวิธีสบัญญัติรวมอยู่ด้วย ซึ่งกระบวนการพิจารณาคดีหากไม่มีบทบัญญัติ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็จะนำเอากฎหมายพิเศษมาใช้ กฎหมายพิเศษ ที่ทบทวนประกอบด้วย

1) พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. 2457

กฏอัยการศึกมีเจตนารมณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ หรือมาตรการทางกฎหมายในการที่จะรองรับอำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารที่จะรักษาความมั่นคงของประเทศชาติเมื่อยามคับขัน และจำเป็นที่ไม่อาจใช้หน่วยงานฝ่ายพลเรือนจึงต้องให้หน่วยงานทหารที่มีสมรรถภาพดีกว่าในการแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งจะเห็นจากคำบรรยายในกฏเสนาบดี ที่บรรยายถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องมีกฏอัยการศึกว่า “เหตุที่จะต้องเรียกว่ากฏอัยการศึกนั้นเพราะเหตุว่ากฎหมายนี้จะประกาศใช้ได้แต่เฉพาะเวลาที่มีสงคราม หรือมีการจลาจลหรือมีความจำเป็นที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยให้ปราศจากภัย” และการมีพระราชบัญญัติกฏอัยการศึกในเวลาปกติก็เพื่อสำหรับวางแผนการรักษาพระราชอาณาจักรทั่วไป หรือส่วนใดส่วนหนึ่ง ด้วยอำนาจและกำลังทหารสำหรับเตรียมการไว้พร้อมเมื่อมีเหตุจำเป็นก็ปฏิบัติได้ทันที กฏอัยการศึกจึงถือเป็นกฎหมายในยามศึกสงคราม โดยเป็นระบบกฎหมายพิเศษที่มีไว้ใช้ในยามที่ประเทศอยู่ในภาวะวิกฤติ และมีความจำเป็นต้องจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนลง ไปบ้าง เพื่อความมั่นคงของประเทศ กฏอัยการศึกเป็นระบบกฎหมายที่มีต้นกำเนิดมาช้านานแล้ว มีการใช้แพร่หลายทั้งในประเทศทางยุโรปรวมทั้งในประเทศไทยด้วย

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า ประเทศไทยได้มีการประกาศให้ใช้กฎอัยการศึกในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 5 โดยเรียกว่า กฎอัยการศึก รัตนโกสินทร์ ศก 126 ต่อมาในในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 6 ได้ถูกยกเลิกและตรา พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2547 ประกาศใช้แทน และบังคับใช้จนถึงปัจจุบัน โดยมีการแก้ไข เพิ่มเติมรวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง (กองพระธรรมนูญ กรมสารบรรณทหาร, ออนไลน์, 2560)

พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 มีการแก้ไขโดยพระราชกำหนดแก้ไขกฎ อัยการศึก พ.ศ. 2457 พุทธศักราช 2485 พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2487 พระราช กำหนดแก้ไขพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2547 พุทธศักราช 2488 พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2502 และประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 303 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ปัจจุบัน กฎหมายฉบับนี้มีบทบัญญัติทั้งสิ้น 17 มาตรา ซึ่งมีสาระสำคัญ ประกอบด้วย

(1) การประกาศเขตการบังคับใช้กฎอัยการศึกสามารถประกาศใช้ทั่วราชอาณาจักร หรือจำกัดเฉพาะบางท้องที่ก็ได้ (มาตรา 3) โดยกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาทหารซึ่งมีกำลังอยู่ภายใต้ การบังคับบัญชาไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพัน หรือเป็นผู้บังคับบัญชาในป้อมหรือที่มั่นอย่างใด ๆ ของ ทหาร เป็นผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึก เมื่อมีสงครามหรือจลาจลขึ้นภายในเขตอำนาจหน้าที่ แต่ให้รีบรายงานรัฐบาลทราบโดยเร็ว (มาตรา 4) และเมื่อต้องเลิกใช้กฎหมายการศึกสามารถ ประกาศยกเลิกได้ทั้งหมดหรือบางพื้นที่ก็ได้แต่ต้องมีพระบรมโองการเสมอ (มาตรา 5) อย่างเช่น กรณีเหตุการณ์ปล้นปืนที่กองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายพิเหล็ง อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เมื่อ วันที่ 4 มกราคม 2547 แม่ทัพภาค 4 ได้มีประกาศกองทัพภาคที่ 4 ลงวันที่ 5 มกราคม 2547 เรื่อง การ ใช้กฎอัยการศึกในบางเขตพื้นที่ของจังหวัดนราธิวาส เฉพาะอำเภอบาเจาะ อำเภอรือเสาะ อำเภอดาก ไบ อำเภอสุไหงปาดี อำเภอช้างอ และอำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดปัตตานี เฉพาะอำเภอกะพ้อ และ จังหวัดยะลา เฉพาะอำเภอรามันและประกาศกองทัพภาค 4 ลงวันที่ 26 มกราคม 2547 เรื่อง การใช้ กฎอัยการศึกในบางเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาส อำเภอเมือง อำเภอกวนโดน อำเภอละงู อำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล อำเภอเมือง อำเภอหนองจิก อำเภอมายอ อำเภอยะหริ่ง อำเภอยะรัง อำเภอ แม่ลาน อำเภอสายบุรี อำเภอทุ่งยางแดง อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอไม้แก่น และอำเภอปะนาเระ จังหวัด ปัตตานี อำเภอเมือง และกิ่งอำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา และพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิ พล อดุลยเดชมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศเลิกใช้กฎอัยการศึกใน พื้นที่จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดปัตตานี ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2548 ต่อมาวันที่ 19 กันยายน 2549 คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศ ต่อมาได้มีประกาศยกเลิกใช้กฎอัยการศึกในบางเขตพื้นที่ แต่ ยังคงพื้นที่จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดปัตตานี ไว้จนถึงปัจจุบัน

(2) อำนาจทหารกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนเมื่อประกาศใช้กฎอัยการศึก (มาตรา 6) กำหนดให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก เกี่ยวกับการยุทธการระงับปราบปราม หรือการรักษาความสงบเรียบร้อย

(3) อำนาจระหว่างศาลทหาร และอำนาจศาลพลเรือน เมื่อประกาศใช้กฎอัยการศึก (มาตรา 7 - มาตรา 7 ตรี) กำหนดให้ในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก ศาลพลเรือนมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างปกติ เว้นแต่คดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลอาญาศึก และผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึก มีอำนาจประกาศให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งการกระทำผิดเกิดขึ้นในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึกและในระหว่างที่ใช้กฎอัยการศึกตามที่ระบุไว้ในบัญชีต่อท้ายพระราชบัญญัติกฎอัยการศึกทุกข้อ หรือแต่บางส่วนของข้อใดข้อหนึ่งก็ได้ ทั้งมีอำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติม หรือยกเลิกประกาศดังกล่าว นั้นด้วย

(4) อำนาจเจ้าหน้าที่ทหาร (มาตรา 8 - มาตรา 15 ทวิ) เมื่อมีการประกาศใช้กฎอัยการศึกในที่ใดกำหนดให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเต็มที่จะตรวจและค้นตัวบุคคล ททรัพย์สิน ข้าวสาร หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ การเกณฑ์พลเรือนหรือทรัพย์สินต่าง ๆ การห้ามมั่วสุ่ม จำหน่ายแจกสิ่งพิมพ์บางประเภท โฆษณาแสดงรับหรือส่งวิทยุโทรทัศน์ ใช้ทาง มีหรือใช้อุปกรณ์ อาวุธ เคมีภัณฑ์ หรือสิ่งที่เป็นอันตราย ออกนอกสถานที่หลังเวลาที่กำหนด เข้าไปอาศัยในพื้นที่ที่กำหนด และทำสิ่งอื่นใดตามที่กำหนดการยึดทรัพย์สินและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ การเข้าอาศัยในที่ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์การทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่ จับไล่เมื่อสงสัยว่าบุคคลใดเป็นราชศัตรูหรือฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก หรือต่อคำสั่งของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารและมีอำนาจกักตัวบุคคลนั้นไว้เพื่อการสอบถามหรือตามความจำเป็นของราชการทหารได้ แต่ต้องกักไว้ไม่เกินกว่า 7 วัน

(5) การเรียกเครื่องคำเสียหายและค่าปรับ (มาตรา 16) ไม่สามารถเรียกเครื่องคำเสียหายและค่าปรับจากการใช้อำนาจตามกฎอัยการศึกของทหารได้

(6) อำนาจเจ้ากระทรวง (มาตรา 17) กำหนดให้อำนาจรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงรวมทั้งให้ผู้บัญชาการทหารสูงสุดสามารถออกข้อบังคับเพิ่มเติมเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกฎอัยการศึกนี้ได้

2) พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่ออกมาเนื่องจากปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีหลากหลาย มีความรุนแรง รวดเร็วสามารถขยายตัวจนส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง และมีความสลับซับซ้อนจนอาจกระทบต่อเอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยภายในประเทศ และเป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชน ดังนั้น เพื่อให้สามารถป้องกันและระงับภัยที่

เกิดขึ้นได้อย่างทันทั่วทั้งที่ จึงสมควรกำหนดให้มีหน่วยปฏิบัติหลักเพื่อรับผิดชอบดำเนินการรักษาความมั่นคงในราชอาณาจักร ตลอดจนการบูรณาการและประสานการปฏิบัติร่วมกับทุกส่วนราชการ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและรักษาความมั่นคง รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งในท้องถิ่นของตน เพื่อป้องกันภัยอันตรายที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในยามปกติ และในยามที่เกิดสถานการณ์อันเป็นภัยต่อความมั่นคงในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งและกำหนดให้มีมาตรการและกลไกควบคุมการใช้อำนาจเป็นการเฉพาะตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์ เพื่อให้สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นเอกภาพ

สำหรับเนื้อหาของพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มีทั้งสิ้น 26 มาตรา มีสาระสำคัญ ดังนี้

(1) การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร หมายความว่า การดำเนินการเพื่อป้องกันควบคุม แก้ไข และการฟื้นฟูสถานการณ์ใด ที่เป็นภัยหรืออาจเป็นภัยอันอาจเกิดจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ก่อให้เกิดความไม่สงบสุข ทำลาย หรือทำความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ ให้กลับสู่สภาวะปกติเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความมั่นคงของรัฐ (มาตรา 3)

(2) กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร มีชื่อย่อว่า กอ.รมน. นายกรัฐมนตรีเป็นผู้อำนวยการ มีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ในกรณีที่เกิดเหตุการณืที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรแต่ยังไม่จำเป็นต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและมีแนวโน้มที่จะมีอยู่ต่อไป คณะรัฐมนตรีจะมีมติมอบหมายให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรเป็นผู้รับผิดชอบในการป้องกันปราบปราม ระงับ ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในพื้นที่และระยะเวลาที่กำหนดได้และจัดทำแผนในการป้องกัน ปราบปราม ระงับ ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ฯ เสนอต่อคณะกรรมการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรเพื่อความเห็นชอบ รวมถึงการกำกับ ติดตาม และเร่งรัดหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการหรือบูรณาการในการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน หากเจ้าหน้าที่ของรัฐคนใดมีพฤติกรรมว่าจะเป็นภัยหรือเป็นอุปสรรคต่อการรักษาความมั่นคงมีอำนาจสั่งให้ออกนอกพื้นที่ที่กำหนด โดยให้ผู้อำนวยการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่และร่วมเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ปราบปราม ระงับ ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ฯ ผู้อำนวยการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจออกข้อกำหนด ดังนี้

(2.1) ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องปฏิบัติการหรืองดเว้นการปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด

(2.2) ห้ามเข้าหรือให้ออกจากพื้นที่ อาคาร หรือสถานที่ที่กำหนดในห้วงเวลาที่ปฏิบัติการ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้น

(2.3) ห้ามออกนอกเขตสถานในเวลาที่กำหนด

(2.4) ห้ามนำอาวุธออกนอกเขตสถาน

(2.5) ห้ามการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ หรือกำหนดเงื่อนไขใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ

(2.6) ให้บุคคลปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดอันเกี่ยวกับเครื่องมือหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของประชาชน (มาตรา 5, มาตรา 15 - มาตรา 16, มาตรา 18 - 19)

(3) การจัดตั้งกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในภาค กรณีมีความจำเป็นในอันที่จะรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรภาคในพื้นที่ของกองทัพภาคใด ผู้อำนวยการกองอำนาจรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรอาจเสนอแนะให้คณะกรรมการมีมติให้กองทัพภาคนั้นจัดตั้งกองอำนาจรักษาความมั่นคงภายในภาคได้ โดยมีแม่ทัพภาคเป็นผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค และผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาคจะตั้งกองอำนาจรักษาความมั่นคงภายในจังหวัด เพื่อประโยชน์ในการสนับสนุน ช่วยเหลือ และปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ของกองอำนาจรักษาความมั่นคงภายในภาคก็ได้แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและผู้อำนวยการกองอำนาจรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรก่อน (มาตรา 11, มาตรา 13)

(4) การจัดตั้งศูนย์อำนาจการหรือหน่วยงานที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นเพื่อปฏิบัติการกิจ อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างเป็นการเฉพาะเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรในเขตพื้นที่ใดให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ในการป้องกันปราบปราม ระงับ ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ฯ จัดทำแผนดำเนินการ กำกับติดตามและเร่งรัดหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐฯ และการสั่งให้เจ้าหน้าที่ออกนอกพื้นที่ที่กำหนดผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร มีอำนาจจัดตั้งได้โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ (มาตรา 17)

(5) การชดเชยค่าเสียหาย ประชาชนผู้สุจริตที่ได้รับความเสียหายจากการป้องกันปราบปราม ระงับ ยับยั้ง และแก้ไขหรือบรรเทาเหตุการณ์ฯ มีสิทธิได้รับชดเชยค่าเสียหายตามควรแก่กรณี (มาตรา 20)

(6) การฝึกอบรมแทนการฟ้องคดี ผู้ต้องหว่ากระทำความผิดอันมีผลกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรในพื้นที่ที่ประกาศเป็นพื้นที่ปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรในความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงภายในและนอกราชอาณาจักร ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ความผิดต่อเจ้าพนักงาน ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิถยันตรายต่อประชาชน ความผิดต่อชีวิต ความผิดต่อร่างกาย ความผิดต่อเสรีภาพ ความผิดฐานลักทรัพย์และวิ่งราวทรัพย์ ความผิดฐานกรรโชก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ความผิดฐานรับของโจร ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ความผิดฐานบุกรุก ความผิดตามพระราชบัญญัติเครื่องแบบทหาร พ.ศ. 2477 ความผิดตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ ความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และความผิดตามพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 เมื่อเข้ามอบตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนได้สอบสวนแล้วปรากฏว่ากระทำไปเพราะหลงผิดหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์และการเปิดโอกาสให้ผู้นั้นกลับตัวจะเป็นประโยชน์ต่อการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เมื่อได้เข้ารับการอบรมตามที่ศาลสั่งเป็นเวลาไม่เกินหกเดือนสิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไป (มาตรา 21)

3) พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เป็นกฎหมายที่ออกมาบังคับใช้เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว บทบัญญัติต่าง ๆ ไม่สามารถนำมาใช้แก้ไขสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐที่มีหลากหลายรูปแบบให้ยุติลงได้โดยเร็ว รวมทั้งไม่อาจนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติสาธารณะและการฟื้นฟูสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ได้รับความเสียหาย และเนื่องจากในปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ ซึ่งมีความร้ายแรงมากยิ่งขึ้นจนอาจกระทบต่อเอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต และก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศ รวมทั้งทำให้ประชาชนได้รับอันตรายหรือเดือดร้อนจนไม่อาจใช้ชีวิตอย่างปกติสุข และไม่อาจแก้ไขปัญหาด้วยการบริหารราชการในรูปแบบปกติได้ สมควรต้องกำหนดมาตรการในการบริหารราชการสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉินไว้เป็นพิเศษเพื่อให้รัฐสามารถรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัย และการรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ และป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ จึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้

สำหรับเนื้อหาของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มีทั้งสิ้น 19 มาตรา มีสาระสำคัญ ดังนี้

(1) ผู้มีอำนาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อให้ทั่วราชอาณาจักรหรือบางเขตท้องที่ในกรณีมีสถานการณ์อันกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือการสงคราม และสมควรใช้กำลัง เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือน หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารร่วมกันป้องกัน แก้ไข ปรามปราม ระงับยับยั้ง ฟื้นฟูหรือช่วยเหลือประชาชน หากไม่อาจขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีได้ทันทั่วทั้งที่ อาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินไปก่อนแล้วดำเนินการให้ได้รับความเห็นชอบภายใน 3 วัน และให้ใช้บังคับตลอดระยะเวลาที่นายกรัฐมนตรีกำหนด แต่ไม่เกิน 3 เดือนนับแต่วันประกาศ สามารถขยายระยะเวลาประกาศการบังคับใช้ได้คราวละไม่เกิน 3 เดือน (มาตรา 4 - มาตรา 5)

(2) กรอบการใช้อำนาจในท้องที่ที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ให้อำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งหรือหลายกระทรวง หรือที่เป็นผู้รักษาการตามกฎหมาย หรือที่มีอยู่ตามกฎหมายใดก็ตาม ในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุญาต การอนุมัติ การสั่งการ การบังคับบัญชา หรือการช่วยในการป้องกัน การแก้ไข การปรามปราม การระงับยับยั้งในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือการฟื้นฟู หรือการช่วยเหลือประชาชน โอนมาเป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรีเป็นการชั่วคราวเพื่อการสั่งการและการแก้ไขสถานการณ์ และนายกรัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติหน้าที่ และปฏิบัติงานตามกฎหมายที่ได้รับโอนมาเป็นหน้าที่ของนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงมากขึ้น นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนดห้ามบุคคลใดออกนอกเคหะสถานในเวลาที่กำหนด ห้ามมิให้มีการชุมนุมหรือมั่วสุมกัน หรือกระทำการใดอันเป็นการยุยงให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย ห้ามใช้เส้นทางคมนาคม หรือใช้ยานพาหนะที่กำหนด ห้ามใช้อาคารหรือเข้าไปอยู่สถานที่ใดใด หรืออพยพประชาชนออกจากพื้นที่ ที่กำหนด และมีอำนาจออกข้อกำหนดเพิ่มเติมหากได้มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินร้ายแรง ดังนี้

(2.1) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุม และควบคุมตัวบุคคลที่สงสัยว่าจะเป็นผู้ร่วมกระทำการให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉินหรือเป็นผู้ใช้ผู้โฆษณา ผู้สนับสนุนการกระทำ เช่นว่านั้น การจับกุมและควบคุมตัวบุคคลที่สงสัยพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจหรือศาลอาญาเพื่อขออนุญาตก่อน แต่ควบคุมตัวได้ไม่เกิน 7 วัน ในสถานที่ที่กำหนด หากต้องควบคุมต้องร้องขอต่อศาลได้อีกคราวละ 7 วัน แต่รวมต้องไม่เกิน 30 วัน

(2.2) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้บุคคลใดมารายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือมาให้ถ้อยคำหรือส่งมอบหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับ

สถานการณ์ฉุกเฉิน ออกคำสั่งยึด หรืออายัดอาวุธ หรือวัตถุอื่นใดในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือจะใช้สิ่งนั้น เพื่อการกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน

(2.3) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งตรวจค้น รั้ว ถอน หรือทำลาย ซึ่งอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง หรือสิ่งกีดขวาง ตรวจสอบจดหมาย หรือการสื่อสารด้วยวิธีการอื่นใด ตลอดจนการตั้งระงับ หรือยับยั้งการติดต่อ หรือการสื่อสารใด และการสั่งห้ามมิให้ผู้ใดออกไปนอกราชอาณาจักร ให้คนต่างด้าวออกไปนอกราชอาณาจักร

(2.4) ประกาศห้ามมิให้กระทำการใด ๆ หรือสั่งให้กระทำการใด ๆ เท่าที่จำเป็นแก่การรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยของประชาชน

(2.5) ประกาศให้การซื้อขาย ใช้ หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งอาวุธ หรือวัตถุอุปกรณ์อย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งอาจใช้ในการก่อความไม่สงบหรือก่อการร้ายต้องรายงานหรือได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือปฏิบัติตามเงื่อนไขที่นายกรัฐมนตรีกำหนด

(2.6) ออกคำสั่งให้ใช้กำลังทหารช่วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจระงับเหตุการร้ายแรง หรือควบคุมสถานการณ์ให้เกิดความสงบโดยด่วน (มาตรา 7, มาตรา 9, มาตรา 11 - มาตรา 12)

(3) กำหนดโทษ ผู้ที่ได้ทำการฝ่าฝืนข้อกำหนด ประกาศ หรือคำสั่งออกตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 18)

(4) การเยียวยาความเสียหาย ผู้ได้รับความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่ตามกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากทางราชการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ได้ (มาตรา 17)

5.4 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2548

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2548 เป็นกฎหมายที่ออกมาเนื่องจากได้มีการปรับปรุงอำนาจหน้าที่กระทรวงยุติธรรมโดยจัดให้มีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการเกี่ยวกับคดีอาญาบางประเภทที่กำหนดให้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และโดยที่คดีดังกล่าวจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นผู้ดำเนินการสืบสวนและสอบสวนรวมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำ ความผิดอาญาดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงสมควรกำหนดให้มีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ และวิธีการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวเป็นการเฉพาะ ซึ่งนับแต่กฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับได้ มีการแก้ไขเพิ่มเติมรวมทั้งสิ้น 1 ครั้ง คือ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551

การแก้ไขเพิ่มเติมครั้งนี้เนื่องจาก พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มีบทบัญญัติบางประการที่ไม่สามารถนำมาบังคับใช้ในการดำเนินคดีพิเศษได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานตามภาระหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ สมควรปรับปรุงเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

สำหรับเนื้อหาของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ที่มีผลใช้บังคับในปัจจุบันมีทั้งสิ้น 44 มาตรา มีสาระสำคัญดังนี้

1) คดีพิเศษ หมายความว่า คดีความผิดทางอาญา ดังนี้ (มาตรา 3, มาตรา 21)

(1) คดีที่มีความซับซ้อนจำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวม พยานหลักฐานเป็นพิเศษ

(2) คดีที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอัน ดีของประชาชน ความมั่นคงภายในและระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจของประเทศ

(3) คดีที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำ ขององค์กรอาชญากรรม

(4) คดีที่ตัวการสำคัญ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนมีอิทธิพล

(5) คดีที่มีหลักฐานตามสมควรว่ามีพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ เป็นผู้ต้องสงสัย ว่าน่าจะได้กระทำความผิดอาญา

(6) คดีอาญาอื่นที่คณะกรรมการคดีพิเศษ มีมติให้เป็นคดีพิเศษ โดยคะแนนเสียง ไม่น้อยกว่า 2 ใน 3

(7) คดีการกระทำความผิดหลายบท และบทใดบทหนึ่ง ต้องดำเนินการ โดย พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

2) พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หมายความว่า อธิบดี รองอธิบดี และผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้ง ให้มีอำนาจและหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ ส่วนเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ หมายความว่า ผู้ซึ่งได้รับ การแต่งตั้งให้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ (มาตรา 3)

3) กรมสอบสวนคดีพิเศษอาจขอให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนหรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยได้รับค่าใช้จ่ายหรือค่าตอบแทน เพื่อให้การดำเนินงาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (มาตรา 22/1)

4) พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษและเป็นพนักงาน ฝ่ายปกครองและตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่คดีพิเศษหรือข้าราชการหรือลูกจ้างกรมสอบสวนคดีพิเศษที่อธิบดีสั่ง (มาตรา 23)

5) พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจสืบสวนคดีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นคดีความผิดอาญาพิเศษและมีอำนาจ ดังนี้

(1) เข้าไปเพื่อค้นหามูลคดียุติธรรมคดีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดคดีพิเศษ หรือค้นทรัพย์สินที่มีไว้เป็นความผิด หรือได้มา ได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือหากใช้เป็นพยานหลักฐานได้และไม่อาจรอให้เนิ่นช้าไปได้ โดยให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น และต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากเป็นการค้นในเวลากลางคืน พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการค้น ต้องเป็นข้าราชการพลเรือนตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป

(2) ค้นหาทรัพย์สินในตัวของบุคคลหรือยานพาหนะที่สงสัยว่ามีไว้เป็นความผิดหรือได้มา โดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรืออาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

(3) สอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน หรือหน่วยงานของรัฐส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งเอกสารหรือหลักฐานใด ๆ เพื่อตรวจสอบ

(4) สอบถามหรือเรียกบุคคลใดเพื่อให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารเพื่อตรวจสอบ

(5) ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ หรือส่งมา ใน (1) - (4) (มาตรา 23/1 และ มาตรา 24)

(6) ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร ที่ส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด และมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าถูกใช้หรืออาจจะใช้ เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดคดีพิเศษ (มาตรา 25)

6) อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือผู้ได้รับมอบหมาย มีอำนาจให้บุคคลใดจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้น หรือเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มบุคคลเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนและให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ และมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษเป็นที่ปรึกษาได้ (มาตรา 27 และมาตรา 30)

7) การเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามการกระทำความผิดคดีพิเศษคดีใดคดีหนึ่ง หรือคดีประเภทใด คณะกรรมการคดีพิเศษจะเห็นชอบให้มีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาร่วมสอบสวนและให้คำแนะนำและตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่เริ่มการสอบสวนได้ แต่หากเป็นคดีความผิดที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือเป็นคดีความผิดที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทุกคดี (มาตรา 32)

8) อำนาจในการทำความเห็นแย้งคดีพิเศษที่พนักงานอัยการหรืออัยการทหาร มีคำสั่งไม่ฟ้อง เป็นอำนาจของอัยบดีในการทำความเห็นแย้งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 (มาตรา 34)

5.5 พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่ออกมาเนื่องจากขณะนั้นปรากฏว่าการประกอบอาชญากรรมมีการกระทำร่วมกันเป็นเครือข่ายในดินแดนของหลายประเทศ และกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของแต่ละประเทศโดยลำพังไม่อาจป้องกันและปราบปรามได้อย่างเด็ดขาด การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในลักษณะนี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศ ฉะนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายฉบับนี้เพื่อกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือและรับความช่วยเหลือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามดังกล่าว

ที่มาและแนวคิดในการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้มาจากการก่ออาชญากรรมได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้อย่างมากตามเทคโนโลยีและวิวัฒนาการทางด้านการคมนาคมทำให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น ไม่จำกัดอยู่แต่เพียงภายในประเทศเท่านั้นทำให้ลักษณะการกระทำผิดไม่จำกัดอยู่เฉพาะภายในประเทศ แต่ได้ขยายออกไปยังภายนอกประเทศด้วย ดังนั้น เมื่อการกระทำผิดไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงภายในเขตแดนของรัฐหนึ่งรัฐใดเท่านั้น แนวคิดเดิมที่จำกัดการบังคับใช้กฎหมายอาญาภายในอาณาเขตของรัฐทำให้เกิดช่องว่างของกฎหมายขึ้นและไม่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมได้ จากปัญหาดังกล่าวทำให้แต่ละรัฐมีแนวคิดในการร่วมมือกันเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญาในลักษณะของความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญาซึ่งมีการให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Extradition) ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการโอนตัวนักโทษ (Transfer of Sentenced Persons) และความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญา (Internation Cooperation in Criminal Matters) โดยอาจทำความตกลงระหว่างประเทศกันในรูปแบบของความตกลงหรือสนธิสัญญาในระดับทวิภาคี (bilateral) หรือพหุภาคี (multilateral) ก็ได้ (ชมลวรรณ เศรษฐเมธิกุล, 2549, หน้า 1 อ้างถึงใน สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ, 2558, หน้า 1)

สำหรับเนื้อหาของพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มีทั้งสิ้น 42 มาตรา มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) บทนิยาม (มาตรา 4)

“ความช่วยเหลือ” หมายความว่า ความช่วยเหลือในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินการสืบสวน สอบสวน ฟ้องคดี ทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

“ประเทศผู้ร้องขอ” หมายความว่า ประเทศที่ร้องขอความช่วยเหลือจากประเทศผู้รับคำร้องขอ

“ประเทศผู้รับคำร้องขอ” หมายความว่า ประเทศที่ได้รับการขอความช่วยเหลือจากประเทศผู้ร้องขอ

“ผู้ประสานงานกลาง” หมายความว่า ผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ประสานงานในการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ หรือขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศตามพระราชบัญญัตินี้

“เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศตามคำร้องขอความช่วยเหลือที่ผู้ประสานงานกลางส่งให้ตามพระราชบัญญัตินี้

2) ผู้ประสานงานกลางให้อัยการสูงสุดหรือผู้ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายเป็นผู้ประสานงานกลาง มีอำนาจหน้าที่ คือ รับคำร้องขอความช่วยเหลือจากประเทศผู้ร้องขอและส่งให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ รับคำร้องขอจากหน่วยงานของรัฐบาลไทยและส่งให้ประเทศผู้รับคำร้องขอพิจารณาวินิจฉัยว่าควรจะให้หรือขอความช่วยเหลือหรือไม่ ติดตามและเร่งรัดการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศเสร็จสิ้น โดยเร็ว ออกระเบียบหรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และดำเนินการอย่างอื่นเพื่อให้การให้หรือการขอความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัตินี้บรรลุผล (มาตรา 6 - 7)

3) การให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศอาจให้ความช่วยเหลือแม้ไม่มีสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาระหว่างกัน แต่ประเทศผู้ร้องขอต้องแสดงว่าจะให้ความช่วยเหลือในทำนองเดียวกันเมื่อประเทศไทยร้องขอ โดยการกระทำซึ่งเป็นมูลกรณีของความช่วยเหลือนั้นเป็นความผิดที่มีโทษฐานใดฐานหนึ่งตามกฎหมายไทย แต่ประเทศไทยอาจปฏิเสธคำร้องขอ ความช่วยเหลือ หากคำร้องนั้นกระทบกระเทือนอธิปไตย ความมั่นคง หรือสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ของประเทศไทย หรือเกี่ยวเนื่องกับความผิดทางการเมือง และการให้ความช่วยเหลือต้องไม่เกี่ยวเนื่องกับความผิดทางทหาร สำหรับประเทศที่มีสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญากับประเทศไทยหากประสงค์จะขอความช่วยเหลือจากประเทศไทยให้ทำคำร้องขอไปยังผู้ประสานงานกลาง แต่ประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญาให้ส่งคำร้องขอโดยวิธีทางการทูต (มาตรา 9 - 10)

4) การสอบสวนและสืบพยานหลักฐาน กรณีได้รับคำร้องขอจากต่างประเทศให้สอบปากคำพยานหรือรวบรวมพยานหลักฐานที่อยู่ในประเทศไทยในชั้นสอบสวน ให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามคำร้องขอ และพนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการตามคำร้องขอ (มาตรา 15)

5) การจัดหาและการให้เอกสารหรือข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ กรณีได้รับคำร้องขอจากต่างประเทศ ให้ผู้ประสานงานกลางแจ้งไปยังหน่วยงานที่ครอบครองข่าวสารหรือเอกสารนั้น และให้หน่วยงานนั้นส่งข่าวสารหรือเอกสารให้แก่ผู้ประสานงานกลาง ถ้าข่าวสารหรือเอกสารนั้นไม่พึงเปิดเผยต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่ครอบครองเห็นว่าไม่อาจเปิดเผยหรือไม่สมควรเปิดเผย หรืออาจเปิดเผยโดยมีเงื่อนไข ให้หน่วยงานแจ้งเหตุขัดข้องหรือเงื่อนไขการเปิดเผยให้ผู้ประสานงานกลางทราบ (มาตรา 18 - 19)

6) การจัดส่งเอกสารกรณีได้รับคำร้องขอจากต่างประเทศ ให้ส่งเอกสารทางกฎหมายเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจต้องดำเนินการตามคำร้องขอ และแจ้งผลการดำเนินการให้ผู้ประสานงานกลางทราบ (มาตรา 21)

7) การค้น อายัด หรือยึดและส่งมอบสิ่งของเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน กรณีได้รับคำร้องขอจากต่างประเทศ ถ้ามีเหตุออกหมายค้น หรือคำสั่งอายัดหรือยึดสิ่งของได้ตามกฎหมาย ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการขอให้ศาลออกหมายค้นหรือคำสั่งอายัดหรือยึดสิ่งของนั้นได้ โดยนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ (มาตรา 23 - 24)

8) การโอนบุคคลซึ่งถูกคุมขังเพื่อช่วยเหลือในการดำเนินคดีขึ้นเจ้าพนักงานหรือชั้นศาล กรณีได้รับคำร้องขอจากต่างประเทศ ให้ส่งบุคคลซึ่งถูกคุมขังในประเทศไทยไปเบิกความเป็นพยานในศาลหรือเพื่อช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการสืบสวนสอบสวนในฐานะพยานในประเทศผู้ร้องขอหรือขอส่งบุคคลซึ่งถูกคุมขังในประเทศผู้ร้องขอมาเพื่อช่วยเหลือในทำนองเดียวกันในประเทศไทย ถ้าผู้ประสานงานกลางพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการจำเป็นและบุคคลซึ่งถูกคุมขังนั้นสมัครใจ ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการส่งตัวบุคคลนั้นไปยังประเทศผู้ร้องขอหรือรับตัวเข้ามาประเทศไทย (มาตรา 26)

9) การสืบหาบุคคลกรณีได้รับคำร้องขอจากต่างประเทศซึ่งต้องการตัวเกี่ยวกับการสืบสวน สอบสวน ฟ้องคดี หรือการดำเนินการอื่นทางอาญา โดยมีเหตุอันควรเชื่อว่าบุคคลดังกล่าวอยู่ในประเทศไทย ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการสืบหาตัวและแจ้งผลการดำเนินการให้ผู้ประสานงานทราบ (มาตรา 30)

10) การเริ่มกระบวนการคดีทางอาญา กรณีได้รับคำร้องขอจากต่างประเทศ ให้เริ่มกระบวนการคดีทางอาญาในประเทศไทย และอยู่ในอำนาจศาลไทยให้ผู้ประสานงานกลางพิจารณา

ว่าสมควรจะเริ่มดำเนินกระบวนการคดีทางอาญาตามคำร้องขอหรือไม่ ถ้าเห็นสมควรให้แจ้งเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแจ้งผลการดำเนินการ ให้ผู้ประสานงานกลางทราบ (มาตรา 31)

11) การอายัด ยึด หรือริบทรัพย์สิน และการบังคับชำระเงินแทนการริบทรัพย์สิน กรณีได้รับคำร้องขอจากต่างประเทศ ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจยื่นคำขอต่อศาลที่ทรัพย์สินตั้งอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลที่บุคคล ผู้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในทรัพย์สินนั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่บุคคล ซึ่งต้องชำระเงินแทนการริบทรัพย์สินมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลที่พบตัวบุคคลนั้นอยู่ในเขตศาลเพื่อมีคำสั่งอายัดหรือยึดทรัพย์สินไว้ก่อนกรณีศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือริบทรัพย์สินหรือให้ชำระเงินแทนการริบทรัพย์สินกรณีศาลต่างประเทศมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว และให้ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งได้แม้ว่าการกระทำความผิดอันเป็นเหตุให้มีการอายัด ยึด หรือริบทรัพย์สินหรือการบังคับชำระเงินแทนการริบทรัพย์สินนั้นจะไม่ได้เกิดขึ้นในประเทศไทย และให้พิพากษาได้แม้ว่าผู้กระทำความผิดถึงแก่ความตายไปแล้ว หากคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลต่างประเทศถึงที่สุดก่อนผู้นั้นตาย (มาตรา 32 - 35)

12) วิธีขอความช่วยเหลือ หน่วยงานของรัฐที่ประสงค์จะขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศให้เสนอเรื่องต่อผู้ประสานงานกลาง และกรณีประเทศไทยร้องขอความช่วยเหลือใน ความผิดอันเป็นมูลเหตุแห่งการร้องขอความช่วยเหลือนั้นต้องระวางโทษประหารชีวิตตามกฎหมายไทย แต่ไม่ถึงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายของประเทศผู้รับคำร้องขอ และรัฐบาลจำเป็นต้องให้การรับรองว่าจะไม่มีการประหารชีวิตก็ให้มีการเจรจาตกลงเพื่อให้มีการรับรองนั้น ส่วนการพิจารณาว่าจะขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศหรือไม่ให้อยู่ในอำนาจของผู้ประสานงานกลางในการพิจารณา และหน่วยงานที่ขอต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ประเทศไทยผู้รับคำร้องขอในการใช้ข่าวสารหรือพยานหลักฐานตามวัตถุประสงค์ที่ระบุในคำขอ (มาตรา 36 - 39)

13) ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศและการขอความช่วยเหลือ จากต่างประเทศให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 42)

5.6 พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายใหม่ที่ออกมาเพื่อยกเลิกและใช้บังคับแทนกฎหมายเก่า คือ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พุทธศักราช 2472 ซึ่งได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้วแต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการเป็นเหตุให้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนไม่อาจดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับในปัจจุบันหลักเกณฑ์และวิธีการ

ปฏิบัติของนานาอารยประเทศได้พัฒนาไปเป็น อันมาก จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้และมีผลใช้บังคับจนถึงปัจจุบัน โดยยังมีได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมแต่ อย่างไร

สำหรับเนื้อหาของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 มีทั้งหมด 34 มาตรา มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ คือ พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในส่วนของตนตามที่ได้รับแจ้งจาก ผู้ประสานงาน (มาตรา 5)

2) หลักทั่วไปในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ความผิดอาญาซึ่งกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอ และกฎหมายไทย กำหนดให้เป็นความผิดอาญา ซึ่งมีโทษประหารชีวิต หรือจำคุก หรือโทษจำกัลดเสรีภาพ ในรูปแบบอื่นตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป เป็นความผิดที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้และการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้เริ่มต้นด้วยการมีคำร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนจากประเทศผู้ร้องขอ (มาตรา 7 และมาตรา 8)

3) การพิจารณาส่งบุคคลข้ามแดน กรณีความผิดที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ และไม่เข้าลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายไทย หรือไม่ใช่ความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง แต่ไม่รวมถึงการปลงประชนม์ ประทุษร้ายต่อพระองค์ หรือเสรีภาพของพระมหากษัตริย์ พระราชินี หรือรัชทายาท และการฆ่า ประทุษร้ายต่อร่างกาย หรือเสรีภาพของประมุขแห่งรัฐ ผู้นำรัฐบาล หรือสมาชิกโดยตรง ในครอบครัวของบุคคลนั้น และการกระทำความผิดที่ไม่ถือว่าเป็นความผิดทางการเมือง เพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนตามสนธิสัญญาซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี หรือเป็นความผิดทางทหาร หรือกรณีที่ไม่ได้มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน เมื่อประเทศผู้ร้องขอได้แสดงโดยชัดแจ้งว่าจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ประเทศไทย เมื่อประเทศไทยร้องขอกรณีทำนองเดียวกัน รัฐบาลอาจพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ (มาตรา 9)

4) กระบวนการพิจารณาคดีส่งผู้ร้ายข้ามแดน ให้พนักงานอัยการนำคดีขึ้นสู่ศาล โดยไม่ชักช้าเมื่อมีการจับบุคคลซึ่งถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนแล้วและให้ศาลดำเนินการพิจารณาคดีอย่างต่อเนื่อง การควบคุมและการดำเนินคดี ให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากผู้ถูกร้องขอให้ส่งข้ามแดนมาไม่มีทนายความ ศาลต้องตั้งทนายความให้ (มาตรา 18)

5.7 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานคดีอาญา พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานคดีอาญา พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่ออกบังคับใช้เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 244 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ และเนื่องจากขณะนั้นพยานยังไม่ได้ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร ทั้งที่พยานมีความสำคัญยิ่งต่อการพิสูจน์ความจริงในทางอรรถคดี เป็นเหตุให้เกิดผลเสีย

ต่อกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น เพื่อเพิ่มความคุ้มครองพยานให้สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้และมีผลใช้บังคับจนถึงปัจจุบันโดยยังมีได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมแต่อย่างใด

สำหรับเนื้อหาของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานคดีอาญา พ.ศ. 2546 มีทั้งหมด 23 มาตรา มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) พยาน หมายความว่า พยานบุคคลซึ่งจะมา หรือได้มาให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา ผู้ที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ (มาตรา 3)

2) มาตรการในการคุ้มครองพยาน กรณีพยาน หรือบุคคลใกล้ชิดอาจไม่ได้รับความปลอดภัย ให้จัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองของเจ้าหน้าที่ตามที่เห็นสมควร รวมถึงจัดให้อยู่ในสถานที่ปลอดภัย (มาตรา 6 และมาตรา 7)

3) มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต หรือกฎหมายว่าด้วยศุลกากร หรือความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ความผิดเกี่ยวกับเพศเฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น และความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี ผู้ดูแล หรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานที่การค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี หรือคดีความผิดเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรมที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีวางเครือข่ายเป็นขบวนการลับซับซ้อนเป็นสัดส่วน หรือความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้อำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป หรือคดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยาน ให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ โดยย้ายที่อยู่หรือจัดที่พัก หรือจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงชีพแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยานตามสมควรเป็นระยะไม่เกิน 1 ปี หรือดำเนินการประสานเพื่อเปลี่ยนชื่อ สกุล และหลักฐานทางทะเบียน หรือจัดให้มีอาชีพ หรือให้มีการศึกษาอบรมให้พยานดำรงชีพอยู่ได้ หรือช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ หรือให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัย หรือดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือ หรือได้รับความคุ้มครองตามสมควร และให้ใช้มาตรการพิเศษดังกล่าวกับบุคคลใกล้ชิดกับพยาน เมื่อพยานร้องขอด้วย โดยมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานนี้ เจ้าหน้าที่มีอำนาจเป็น ผู้ยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือผู้ซึ่ง

ได้รับมอบหมาย เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยเกี่ยวกับความปลอดภัยพยาน หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง (มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 10 และมาตรา 11)

4) อำนาจหน้าที่สำนักงานคุ้มครองพยาน มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ การปฏิบัติที่เหมาะสม รวมทั้งประสานการปฏิบัติงาน และข้อมูลกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง (มาตรา 13)

5) ค่าตอบแทนพยาน เมื่อพยานได้ให้ข้อเท็จจริงต่อเจ้าพนักงาน หรือเบิกความต่อศาลแล้ว พึงมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควร (มาตรา 17)

5.8 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

พ.ศ. 2556

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 เป็นกฎหมายที่ออกมาเนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติซึ่งส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศเป็นอย่างมาก แต่ปรากฏว่ากฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถใช้บังคับเพื่อดำเนินคดีกับการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับประเทศไทย ได้ลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร จึงสมควรกำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำความผิดดังกล่าว รวมทั้งกำหนดวิธีการสืบสวน สอบสวน การกระทำความผิดดังกล่าวนั้นด้วย

สำหรับเนื้อหาของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มีทั้งหมด 32 มาตรา สรุปสาระสำคัญดังนี้

1) บทนิยาม (มาตรา 3)

“องค์กรอาชญากรรม” หมายความว่า คณะบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปที่รวมตัวกันช่วงระยะเวลาหนึ่งและร่วมกันกระทำการใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำความผิดร้ายแรงและเพื่อให้ได้มาเพื่อผลประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

“องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ” หมายความว่า องค์กรอาชญากรรมที่มีการกระทำความผิดซึ่งมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) ความผิดที่กระทำในเขตแดนของรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐ

(2) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่การเตรียม การวางแผน การสั่งการ การสนับสนุน หรือการควบคุมการกระทำความผิดได้กระทำในอีกรัฐหนึ่ง

(3) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมที่มีการกระทำ ความผิดมากกว่าหนึ่งรัฐ

(4) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่ผลของการกระทำที่สำคัญเกิดขึ้นในอีกรัฐหนึ่ง “ความผิดร้ายแรง” หมายความว่า ความผิดอาญาที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกขั้นสูงสุดตั้งแต่สี่ปีขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น

“พนักงานสอบสวน” หมายความว่า พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งอัยการสูงสุด หรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ แต่งตั้งให้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวน ในการสืบสวนสอบสวนและป้องกันปราบปรามการกระทำ ความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556

2) ความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ คือ เป็นสมาชิกหรือ เป็นเครือข่ายดำเนินงานขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ หรือสมคบกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเพื่อกระทำ ความผิดร้ายแรงอันเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ หรือมีส่วนร่วมกระทำการใด ๆ ไม่ว่าจะ โดยทางตรงหรือทางอ้อมในกิจกรรมหรือการดำเนินการขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยรู้ถึง วัตถุประสงค์และการดำเนินกิจกรรมหรือโดยรู้ถึงเจตนาที่จะกระทำความผิดร้ายแรงขององค์กร อาชญากรรมข้ามชาติดังกล่าว หรือจัดการ ส่งการ ช่วยเหลือ ยุยง อำนาจความสะดวก หรือ ให้คำปรึกษาในการกระทำความผิดร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยรู้ถึงวัตถุประสงค์ และดำเนินกิจกรรมหรือโดยรู้ถึงเจตนาที่จะกระทำความผิดร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (มาตรา 5)

3) การกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาตินอกราชอาณาจักร ต้องรับโทษในราชอาณาจักร (มาตรา 6)

4) ความรับผิดชอบของผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติ ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดร้ายแรงนั้นทุกคน (มาตรา 7)

5) ความรับผิดชอบของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงซึ่งกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมใน องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ กระทำความผิดตามหมวด 1 ต้องระวางโทษเป็น 2 เท่าของโทษที่ กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น (มาตรา 8)

6) ความรับผิดชอบต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการอันเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดฐาน มีส่วนร่วม ในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติตามหมวด 1 ต้องระวางโทษเป็น 3 เท่าของโทษที่กำหนดไว้ สำหรับความผิดนั้น

7) การสืบสวนสอบสวนคดีความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

(1) อำนาจสอบสวนในกรณีผู้กระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดำเนินคดีต่อไปตามกฎหมายได้ แต่ต้องแจ้งให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบ และในการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนดังกล่าวไม่ตัดอำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่จะดำเนินการได้สวนข้อเท็จจริงเอง หรือมอบหมายให้พนักงานไต่สวนตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบก็ได้ (มาตรา 10)

(2) ความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่คณะกรรมการคดีพิเศษได้มีมติให้คดีดังกล่าวต้องดำเนินการ โดยกรมสอบสวนคดีพิเศษให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องให้กรมสอบสวนคดีพิเศษดำเนินการ (มาตรา 11)

(3) มาตรการเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ กฎหมายได้กำหนดให้อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ และหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องตกลงกันเกี่ยวกับการปฏิบัติในหน้าที่ในคดีระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง และเมื่อมีข้อตกลงกันเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในคดีระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ปฏิบัติตามข้อตกลงนั้น (มาตรา 12)

(4) การขอให้ช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายอาจขอต่อหัวหน้าหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐโดยหัวหน้า หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐดังกล่าวมีหน้าที่ต้องให้ความร่วมมือ (มาตรา 13)

(5) อำนาจของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อประโยชน์ในการสืบสวน สอบสวนการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่อื่นใดเพื่อตรวจค้น มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณาค้นบุคคลหรือยานพาหนะที่มีเหตุสงสัยตามสมควร และยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบหรือที่ส่งมาจากกรณีการดำเนินการดังกล่าวข้างต้น และให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นส่งสำเนาบันทึกเหตุอันควรเชื่อและสำเนาบันทึกการตรวจค้นและบัญชีทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดส่งต่อศาลจังหวัดที่มีอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้น

หรือศาลอาญาในเขตกรุงเทพมหานครภายใน 24 ชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้น เพื่อเป็นหลักฐาน (มาตรา 14)

(6) การเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สินที่พนักงานสอบสวนได้ยึดหรืออายัดไว้ตาม (5) ให้เป็นไปตามข้อ บังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด ถ้าความปรากฏภายหลังว่าทรัพย์สินที่นำออกขายทอดตลาดหรือที่นำไปใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดให้คืนทรัพย์สินนั้นพร้อม ทั้งชดใช้ค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด (มาตรา 15)

(7) การมีและการใช้อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ยุทธภัณฑ์และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืนและกฎหมายว่าด้วยการควบคุมยุทธภัณฑ์และเพื่อความปลอดภัยเท่าที่จำเป็น (มาตรา 16)

(8) การให้ได้มาซึ่งเอกสารหรือข้อมูลข่าวสาร พนักงานสอบสวนซึ่งได้รับอนุมัติจากอัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายอาจยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้ได้มาซึ่งเอกสารหรือข้อมูลข่าวสาร โดยการอนุญาตนั้นให้พิจารณาผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบเหตุผลและความจำเป็นประกอบการอนุญาตดังกล่าว ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาล อาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกิน 90 วัน โดยกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้เมื่อพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการ ตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ และห้ามมิให้บุคคลใดเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ได้มาเว้นแต่เป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งได้รับอนุญาตจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา (มาตรา 17 - 18)

(9) การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานหรือปฏิบัติการอำพรางในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มอบหมายให้บุคคลใดจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือปฏิบัติการอำพราง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อัยการสูงสุดกำหนดในข้อบังคับ (มาตรา 19)

(10) การเคลื่อนย้ายภายใต้ควบคุม ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณีมีอำนาจให้มีการเคลื่อนย้ายของผิดกฎหมายหรือต้องสงสัยภายใต้การ

ควบคุม การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ (มาตรา 20)

(11) การใช้เครื่องมือสื่อสารในการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ใช้ได้เฉพาะสะกดรอยผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อสืบสวน จับกุม แสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด (มาตรา 21)

(12) การกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (มาตรา 22)

8) ความร่วมมือที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินคดี

(1) การใช้ดุลยพินิจของพนักงานอัยการ ในระหว่างการสอบสวนคดีความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติหากผู้ต้องหาให้ข้อมูลเองโดยสมัครใจ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับกิจกรรมและการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีต่อหัวหน้าหรือผู้มีบทบาทสำคัญ ในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ให้พนักงานสอบสวนบันทึกข้อมูลดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนแล้วเสนอสำนวนการสอบสวนต่ออัยการสูงสุด ถ้าอัยการสูงสุดเห็นว่าข้อมูลที่ได้รับจากผู้ต้องหาเป็นข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง อัยการสูงสุดมีอำนาจใช้ดุลยพินิจออกคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหานั้นทุกข้อหาหรือ บางข้อหาก็ได้ ถ้าฟ้องคดีแล้วมีอำนาจถอนฟ้อง ถอนอุทธรณ์ ถอนฎีกา หรือไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกา ในความผิดนั้นทั้งหมดหรือบางส่วน (มาตรา 23)

(2) การใช้ดุลยพินิจของศาล ถ้าเห็นว่าผู้กระทำความผิดผู้ใดได้ให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปราบปรามการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กำหนดไว้สำหรับความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ก็ได้ (มาตรา 24)

9) บทกำหนดโทษ (มาตรา 25 ถึงมาตรา 32)

5.9 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการตรากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หมวด 3 หน้าที่ของรัฐ หมวด 5 ศาล หมวด 10 และการปฏิรูปประเทศ หมวด 16 ดังนี้

1) หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

มาตรา 26 การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุและจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนมิได้ รวมทั้งระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย วรคสอง กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับการแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดเป็นการเจาะจง

มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายมีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน วรคสาม การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างด้านถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคมความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองกัน ไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใดจะกระทำไม่ได้

มาตรา 28 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย วรคสอง การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำไม่ได้เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายกำหนด วรคสาม การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำไม่ได้เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ วรคสี่ การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำไม่ได้

มาตรา 29 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญาเว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในกระตานั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไม่ได้ วรคสอง ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดและก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนผู้กระทำความผิดไม่ได้ วรคสาม การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันการหลบหนีใน วรคสี่ ในคดีอาญาจะบังคับให้บุคคลให้การเป็นพยานต่อตนเองไม่ได้

มาตรา 33 บุคคลย่อมเสรีภาพในเคหสถาน วรคสอง การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากการยินยอมของผู้ครอบครองหรือการค้นเคหสถานหรือที่ร โหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 36 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันไม่ว่าในทางใด ๆ วรคสอง การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อให้ล่วงรู้หรือการได้มาซึ่งข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

2) หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ

มาตรา 52 รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ

3) หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา 68 รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินควร

4) หมวด 10 ศาล

มาตรา 188 วรรคสองผู้พิพากษาและตุลาการย่อมมีอิสระในการพิจารณาและพิพากษาทางคดีตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เป็นธรรมและปราศจากอคติ

5) หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ

มาตรา 258 ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผล ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม (2) ปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญาให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้คดีขาดอายุความ และสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา รวมทั้งกำหนดให้การสอบสวนต้องใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์ และจัดให้มีบริการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มากกว่าหนึ่งหน่วยที่มีอิสระจากกันเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีทางเลือก

6. กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการดำเนินคดีการก่อการร้าย

6.1 อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979 (International Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination 1979 - CERD)

สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้รับรองอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ในทุกรูปแบบ เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2508 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2546 ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยภาคยานุวัติเมื่อวันที่ 28 มกราคม 2546 และมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2546 อนุสัญญานี้เป็นสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนมีลักษณะเป็น

สนธิสัญญาพหุภาคี กล่าวคือ เป็นสนธิสัญญาที่มีรัฐมากกว่าสองรัฐขึ้นไปเข้าเป็นภาคีสถิติสนธิสัญญา ซึ่งกระบวนการในการทำสนธิสัญญามีหลายขั้นตอนนับตั้งแต่การเจรจา การให้ความยินยอมของรัฐ เพื่อผูกพันตามสนธิสัญญา โดยการลงนามการให้สัตยาบันการภาคยานุวัติ และบางรัฐอาจตั้งข้อสงวน หรือตีความสนธิสัญญา และเมื่อปฏิบัติตามขั้นตอนในการทำสัญญาครบถ้วนแล้ว ภาคีก็มีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาต่อไป การเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาก่อให้เกิดพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับสนธิสัญญา มิฉะนั้นอาจต้องรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ ดังนั้น เมื่อประเทศไทย เข้าเป็นภาคีสถิติสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ประเทศไทยก็ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญา ดังกล่าว พันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของไทยในปัจจุบันประเทศไทยเป็นภาคีสถิติสนธิสัญญา ด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งสหประชาชาติถือเป็นสนธิสัญญาหลักจำนวน 7 ฉบับ (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน, ออนไลน์, 2559)

สาระสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ ประกอบด้วยวรรคอรำมภบท และบทบัญญัติ 25 ข้อ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 (ข้อ 1 - 7) กล่าวถึงคำจำกัดความ “การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ” ว่าหมายถึง การจำแนก การกีดกัน การจำกัด หรือการเอื้ออำนวยพิเศษ เพราะเชื้อชาติ สีผิว เชื้อสาย หรือชาติกำเนิด หรือเผ่าพันธุ์ โดยไม่รวมถึงการปฏิบัติที่แตกต่างระหว่างบุคคลที่เป็นพลเมืองและไม่ใช่พลเมือง นโยบายของรัฐภาคีและการดำเนินมาตรการเพื่อจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ เช่น การห้ามการโฆษณาชวนเชื่อ การประกันสิทธิประกันสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุคคลภายใต้กฎหมาย ทั้งในด้านสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเยียวยาเมื่อถูกละเมิด การให้ความสำคัญด้านมาตรการในการศึกษา วัฒนธรรม และข้อมูล เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ

ส่วนที่ 2 (ข้อ 8 - 16) กล่าวถึงคณะกรรมการการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ และการจัดทำรายงานของรัฐภาคี การปฏิบัติงานและการรับเรื่องร้องเรียนของคณะกรรมการ

ส่วนที่ 3 (ข้อ 17 - 25) กล่าวถึงกระบวนการเข้าเป็นภาคี และการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของอนุสัญญา

6.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Right 1966 - ICCPR)

สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้รับรองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2509 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2519 ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2539 โดยมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยวันที่ 30 มกราคม 2540 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเป็น 1 ใน 7

สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีซึ่งสหประชาชาติถือเป็นสนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชน ประกอบด้วยวรรคอารัมภบท และบทบัญญัติ 53 ข้อ ซึ่งแบ่งเป็น 6 ส่วน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ออนไลน์, 2559)

วรรคอารัมภบท กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐด้านสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ สหประชาชาติ รวมทั้งหน้าที่ของบุคคลที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และได้รับสิทธิทั้งด้านพลเมือง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกัน

ส่วนที่ 1 (ข้อ 1) กล่าวถึงสิทธิในการกำหนดเจตจำนงตนเอง (right of self-determination)

ส่วนที่ 2 (ข้อ 2-5) กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐภาคีที่รับรองจะเคารพและประกันสิทธิของบุคคล รวมถึงการห้ามการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทาง เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สัญชาติ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ถิ่นกำเนิด หรือสภาพอื่นใด โดยจะดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติภายในประเทศ ประกันว่าบุคคลที่ถูกละเมิดจะได้รับการเยียวยา ไม่ว่าจะบุรุษหรือสตรีจะได้รับสิทธิพลเมืองและการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน การลิดรอนสิทธิในสถานการณ์ฉุกเฉิน และการห้ามการตีความกติกาในอันที่จะไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพอื่น ๆ ลง

ส่วนที่ 3 (ข้อ 6 - 27) กล่าวถึงสาระของสิทธิในส่วนที่เป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้แก่ สิทธิในการมีชีวิตอยู่ เสรีภาพจากการถูกทรมาน การห้ามบุคคลมิให้ตกอยู่ใน ภาวะเยี่ยงทาส การห้ามบุคคลมิให้ถูกจับกุมโดยตามอำเภอใจ การปฏิบัติต่อผู้ถูกลิดรอนเสรีภาพอย่าง มีมนุษยธรรม การห้ามบุคคลถูกจำคุกด้วยเหตุที่ไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญาได้ เสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐาน ความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย การห้ามมิให้มีการบังคับใช้กฎหมายอาญาย้อนหลัง สิทธิการได้รับรองเป็นบุคคลตามกฎหมาย การห้ามแทรกแซงความเป็นส่วนตัว การคุ้มครองเสรีภาพทางความคิด เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก การห้ามการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อการสงครามหรือก่อให้เกิดความเกลียดชังทางเชื้อชาติ สิทธิที่จะชุมนุมอย่างสันติ การรวมกันเป็นสมาคม สิทธิของชายหญิงที่อยู่ในวัยที่เหมาะสมในการมีครอบครัว การคุ้มครองสิทธิเด็ก และการที่พลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ การรับรองว่าบุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมายและได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน การรับรองสิทธิของชนกลุ่มน้อยทางเผ่าพันธุ์ ศาสนา และภาษาภายในรัฐ

ส่วนที่ 4 (ข้อ 28 - 45) กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบการปฏิบัติตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ในกติกา รวมถึงพันธกรณีในการเสนอรายงานของรัฐภาคี การยอมรับอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และขั้นตอนการพิจารณาข้อร้องเรียน

ส่วนที่ 5 (46 - 47) ห้ามการตีความไปในทางขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศอื่น ๆ รวมทั้งการมิให้ตีความในการที่จะลิดรอนสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

ส่วนที่ 6 (ข้อ 48 - 53) กล่าวถึงการเข้าเป็นภาคีและการแก้ไขเพิ่มเติมกติกา

6.3 อนุสัญญาว่าด้วยต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984 (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1984 - CAT)

สมาชิกใหญ่สหประชาชาติได้รับรองอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2518 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2530 ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2560 และมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2550 สารระสำคัญในเนื้อหาของอนุสัญญานี้มีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการระงับและยับยั้งการทรมาน โดยในเนื้อหาของอนุสัญญาดังกล่าวได้กำหนดความหมายของ การทรมาน ว่าหมายถึง การกระทำใดก็ตามโดยเจตนาที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัสไม่ว่าทางกายภาพหรือทางจิตใจต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ด้วยความมุ่งประสงค์ เพื่อให้ข้อสนเทศหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม การลงโทษบุคคลนั้น สำหรับการกระทำซึ่งบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามกระทำ หรือถูกสงสัยว่าได้กระทำ รวมทั้งการบังคับขู่เข็ญโดยมุ่งเน้นไปที่การกระทำหรือโดยความยินยอมของเจ้าหน้าที่รัฐหรือบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือ การลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี ประกอบด้วยวรรคอารัมภบท และบทบัญญัติ 33 ข้อ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ออนไลน์, 2559)

ส่วนที่ 1 (ข้อ 1 - 16) กำหนดเกี่ยวกับคำนิยามของ “การทรมาน” บทบัญญัติว่าด้วยการกำหนดให้การทรมานเป็นความผิดที่ลงโทษได้ตามกฎหมายอาญา เขตอำนาจที่เป็นสากลเกี่ยวกับความผิดการทรมาน และหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ส่วนที่ 2 (ข้อ 17 - 24) กำหนดเกี่ยวกับการนำบทบัญญัติไปใช้โดยการจัดตั้งคณะกรรมการต่อต้านการทรมานซึ่งเป็นองค์กรกำกับดูแล ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญอิสระจำนวน 10 คน ที่แต่งตั้งโดยภาคีสมาชิกและปฏิบัติหน้าที่ในฐานะปัจเจกบุคคลตามความสามารถ คำร้องเรียนระหว่างรัฐ คำร้องเรียนของปัจเจกบุคคล อำนาจคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน

ส่วนที่ 3 (ข้อ 25 - 33) กำหนดเกี่ยวกับกระบวนการเข้าเป็นภาคี ผลใช้บังคับการแก้ไขอนุสัญญา โดยเฉพาะข้อสงวน การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของอนุสัญญาและการระงับข้อพิพาท

6.4 อนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยต่อต้านการก่อการร้าย ค.ศ.2011 (ASEAN Convention on Counter Terrorism 2011– ACCT)

อนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยต่อต้านการก่อการร้ายเริ่มมีผลใช้บังคับเมื่อ 28 พฤษภาคม 2554 โดยอนุสัญญานับนี้ประเทศฟิลิปปินส์เป็นผู้มีความคิดริเริ่มเนื่องจากได้รับผลกระทบจากการก่อวินาศกรรมของกลุ่มเจไอ รวมถึงกลุ่มกบฏในประเทศ ซึ่งอนุสัญญานับนี้ได้กำหนดคำนิยามว่า “การก่ออาชญากรรมก่อการร้าย” สอดคล้องกับปฏิญญาขององค์การสหประชาชาติ ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีและลงนามเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2550 อนุสัญญานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกรอบทางกฎหมายสำหรับความร่วมมือระดับภูมิภาคในการต่อต้าน ป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย อย่างบูรณาการและให้มีประสิทธิภาพความผิดที่อยู่ภายใต้ขอบเขตของอนุสัญญาคือ ความผิดในอนุสัญญาและพิธีสารของสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการก่อการร้าย 13 ฉบับ อันได้แก่ การกระทำผิดต่อความปลอดภัยของการบินพลเรือน ความปลอดภัยของการเดินเรือทะเล ความปลอดภัยของฐานขุดเจาะถาวร ซึ่งตั้งอยู่บนไหล่ทวีป การยึดอากาศยานอาชญากรรมต่อบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองระหว่างประเทศ รวมทั้งตัวแทนทางการทูต การสนับสนุนทางการเงินต่อการก่อการร้าย การจับบุคคลเป็นตัวประกัน การวางระเบิด เพื่อก่อการร้าย และการก่อการร้ายด้วยนิวเคลียร์ ทั้งนี้ฐานความผิดดังกล่าวจะผูกพันภาคีอนุสัญญาอาเซียนเฉพาะเมื่อตนเป็นภาคีอนุสัญญาและพิธีสารที่กล่าวอ้างถึงเท่านั้น

ความร่วมมือระหว่างกันจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎหมายในของแต่ละรัฐภาคี โดยมีขอบเขตความร่วมมือที่สำคัญดังนี้

- 1) ดำเนินขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อป้องกันการกระทำที่เกี่ยวกับการก่อการร้าย รวมถึงการจัดให้มีการเตือนภัยล่วงหน้าแก่ภาคีอื่น ๆ โดยการแลกเปลี่ยนข้อสารสนเทศระหว่างกัน
- 2) ป้องกันบุคคลใด ๆ ที่ให้การสนับสนุนทางการเงิน วางแผน ให้ความสะดวก หรือกระทำการก่อการร้ายจากการใช้ดินแดนของตนเพื่อความมุ่งประสงค์ข้างต้นต่อภาคีอื่น และหรือพลเมือง ของภาคีอื่น
- 3) ป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนการเงินแก่การก่อการร้าย
- 4) ป้องกันการเคลื่อนไหวของผู้ก่อการร้ายหรือกลุ่มก่อการร้าย โดยการควบคุม การผ่านแดนและการควบคุมการออกเอกสารแสดงตนและเอกสารเดินทางอย่างมีประสิทธิภาพ และโดยอาศัยมาตรการป้องกันการทำเอกสารปลอม การปลอมและการใช้ของปลอม ซึ่งเอกสารแสดงตนและเอกสารเดินทาง

5) เสริมสร้างความสามารถและความพร้อมที่จะจัดการกับการก่อการร้ายทางเคมี ชีวภาพ กัมมันตภาพรังสี นิวเคลียร์ (ซีบีอาร์เอ็น) การก่อการร้ายทางไซเบอร์ และการก่อการร้ายในรูปแบบใหม่ใด ๆ

อนุสัญญาฉบับนี้กำหนดให้ภาคีดำเนินมาตรการเท่าที่จำเป็น เพื่อกำหนดเขตอำนาจศาลเหนือความผิดที่อ้างถึงในข้อ 2 ของอนุสัญญาฯ ได้แก่ กรณีที่ความผิดนั้นได้กระทำในอาณาเขตของตน หรือบนเรือที่ชักธงของภาคี หรืออากาศยานที่จดทะเบียนตามกฎหมายของภาคี หรือความผิดนั้นได้กระทำ โดยคนชาติของภาคี นอกจากนี้ หากเป็นกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอยู่ในอาณาเขตของรัฐภาคีใดและรัฐภาคีนั้นมิได้ส่งบุคคลนั้นเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไปยังรัฐภาคีอื่น ซึ่งได้กำหนดเขตอำนาจศาลของตนไว้แล้ว ให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการเท่าที่จำเป็นในทำนองเดียวกันเพื่อกำหนดเขตอำนาจศาลของตนเหนือความผิดที่กำหนดไว้ในข้อ 2 ของอนุสัญญาฯ ด้วยเช่นกันและได้รวมบทบัญญัติที่ห้ามมิให้ยกข้อพิจารณาทางการเมือง ปรักขัญ อุดมการณ์ เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา หรืออื่น ๆ เป็นข้ออ้างในการก่อการร้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการกระทำนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะข่มขู่ประชาชนหรือบีบบังคับรัฐบาลหรือองค์การระหว่างประเทศให้กระทำหรือละเว้นจากการกระทำใด รวมทั้งมิให้ถือว่าการกระทำตามอนุสัญญา เป็นความผิดทางการเมืองหรือความผิดที่เกี่ยวข้อง อันเป็นเหตุปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

6.5 อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organize Crime 2000 - UNTOC)

ก่อนที่องค์กรสหประชาชาติจะได้ออกร่างอนุสัญญาต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organize Crime) องค์กรสหประชาชาติได้แบ่งประเภทขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติไว้ 10 ลักษณะความผิด คือ

- 1) การลักลอบค้ายาเสพติด (Illicit Trafficking in Drugs)
- 2) การลักลอบนำคนเข้าเมือง (Smuggling of Illegal Migrants)
- 3) การค้าอาวุธ (Arms Trafficking)
- 4) การลักลอบค้าอุปกรณ์นิวเคลียร์ (Trafficking in Nuclear Material)
- 5) กลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย (Transnational Criminal Organize and Terrorism)
- 6) การค้าหญิงและเด็ก (Trafficking in Woman and Children)
- 7) การลักลอบค้าชิ้นส่วนมนุษย์ (Trafficking in Body Parts)
- 8) การโจรกรรมและลักลอบค้ายานพาหนะ (Theft and Smuggling of Vehicles)
- 9) การฟอกเงิน (Money Laundering)

10) การกระทำความผิดอื่น ๆ (Other activities) เช่น อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมทรัพย์สินทางปัญญา อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม การโจรกรรมศิลปวัตถุ ฯลฯ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะของอาชญากรรมที่เปลี่ยนรูปแบบจากอาชญากรรมพื้นฐานที่ใช้ความรุนแรงธรรมดาและมุ่งต่อประโยชน์ของตนเองไปสู่รูปแบบของ “องค์กรอาชญากรรม” (Organized Crime) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กร มีลักษณะการดำเนินงานที่ปกปิดการรักษาความลับและเคร่งครัดต่อกฎ ระเบียบ วินัย ประกอบกิจกรรมในทางผิดกฎหมาย เพื่อประโยชน์อันมหาศาลและมีการขยายตัวไปถึงอาชญากรรมร้ายแรงต่าง ๆ ซึ่งมีการกระทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศที่เรียกว่าเป็น “อาชญากรรมข้ามชาติ” (Transnational Organized Crime) ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐ ขัดขวางการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม บ่อนทำลายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและความมั่นคงของสังคมโลก

ผลกระทบจากอาชญากรรมที่มีลักษณะจัดตั้งเป็นองค์กรได้ทวีความรุนแรงและขยายวงกว้างออกไปจนกลายเป็นปัญหาในระดับประเทศและระหว่างประเทศ มีลักษณะเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงข้ามชาติ ทำให้นานาประเทศต่างได้รับผลกระทบจากปัญหาและเริ่มต้นตัวในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรม องค์กรสหประชาชาติได้เล็งเห็นถึงความเลวร้ายและความเสียหายที่เกิดจากการกระทำขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำคามผิดร้ายแรงและมีอยู่ทั่วโลก ซึ่งจากรายงานขององค์กรสหประชาชาติประมาณว่า องค์กรอาชญากรรมมีรายได้จากการประกอบอาชญากรรมประมาณร้อยละ 3-5 ของรายได้ประชาชาติทั้งโลกรวมกัน องค์กรสหประชาชาติจึงได้พยายามจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งจะมีผลเป็นกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อสร้างมาตรการใหม่ ๆ โดยเน้นด้านการส่งเสริมและสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 เป็นนวัตกรรมของกฎหมายระหว่างประเทศอันมีผลมาจากสถานการณ์ปัญหาที่พบว่า องค์กรอาชญากรรมมีการกระทำผิดกฎหมายทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ สร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวงให้กับประเทศต่าง ๆ โดยปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่พบและมีปัญหารุนแรงมากในปัจจุบัน ได้แก่ การลักลอบเข้าเมือง การฉ้อโกง การฟอกเงิน และการก่อการร้าย เป็นต้น ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงและไม่สามารถที่จะนำเอามาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศที่มีอยู่เดิมมาใช้ได้อย่างได้ผล จำเป็นที่จะต้องแสวงหาเครื่องมือทางกฎหมาย (Legal instrument) มาบังคับใช้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพราะมาตรการทางกฎหมาย

ที่มีอยู่เดิม เช่น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 (United Nations Conventions against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988) ยังคงมีขอบเขตที่จำกัดและไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับการกระทำขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งมีกิจกรรมครอบคลุมไปถึงการกระทำความผิดประเภทต่าง ๆ โดยมุ่งประโยชน์ทางการเงินหรือความเสียหายต่อประชาคมระหว่างประเทศในภาพรวมมากกว่า

ดังนั้น องค์การสหประชาชาติ จึงได้จัดให้มีการร่างอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (Draft on Convention against Transnational Organized Crime) และเสร็จ ในปี ค.ศ. 2000 และที่ประชุมสมัชชาใหญ่สมัยที่ 55 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2543 ได้มีข้อมติ ที่ A/RES/55/25 รับรองอนุสัญญาดังกล่าว โดยให้ประเทศภาคีเข้าร่วมในการร่างอนุสัญญานี้ และได้จัดให้มีการลงนามรับรองอนุสัญญาที่เมืองพาเลร์โม ประเทศอิตาลี ซึ่งอนุสัญญานี้มีผลบังคับใช้มาตั้งแต่ 29 กันยายน 2546 สำหรับในประเทศไทย รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบอนุสัญญานี้แล้ว เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2556 อนุสัญญาสหประชาชาติฉบับนี้มีหลักการสำคัญ ดังนี้

1) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) กำหนดขอบเขตการใช้บังคับในด้านการป้องกัน การสืบสวน และการฟ้องคดีอาญา สำหรับการมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรอาชญากรรม การฟอกเงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด การฉ้อราษฎร์บังหลวง การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม และการดำเนินการกับความผิดอาญา ที่มีโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป เมื่อมีลักษณะเป็นความผิดข้ามชาติและเกี่ยวข้องกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรม

3) กำหนดความหมายของคำว่ากลุ่มองค์กรอาชญากรรมหมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีการจัดตั้งร่วมกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป และจัดตั้งมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง และร่วมกันกระทำความผิดตามอนุสัญญาฯ เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ทางการเงินหรือประโยชน์ทางทรัพย์สินอื่น ๆ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

4) กำหนดให้การมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรอาชญากรรม การฟอกเงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด การฉ้อราษฎร์บังหลวงและการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเป็นความผิดอาญา

5) กำหนดให้การดำเนินงานด้านความร่วมมือระหว่างประเทศตามอนุสัญญา ได้แก่ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การโอนตัวนักโทษ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา ซึ่งนอกจากด้วยการ

ใช้วิธีการตามปกติแล้ว ยังอาจทำได้โดยการใช้วิธีที่ซับซ้อนข้ามประเทศ หรือวิธีการสื่อสารอื่นที่ทันสมัย การสอบสวนร่วมกัน การโอนกระบวนการวิธีพิจารณาคดี รวมถึงความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงาน

6) กำหนดให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา สามารถทำได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดหาพยานหลักฐาน การสืบพยาน การค้น การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน ฯลฯ

7) ในกรณีที่มีรัฐภาคีสันธิสัญญาฯ ไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน และรัฐภาคีหนึ่งตั้งเงื่อนไขว่าจะต้องมีสนธิสัญญาระหว่างกันนั้น เมื่อได้รับคำร้องจากรัฐอื่น รัฐภาคีที่ตั้งเงื่อนไข อาจพิจารณาใช้ออนุสัญญาฯ เป็นพื้นฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้

8) ในกรณีที่มีรัฐภาคีอนุสัญญาฯ ไม่มีความตกลงเกี่ยวกับเรื่องความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมาย รัฐภาคีอาจพิจารณาใช้ออนุสัญญาฯ เป็นพื้นฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานก็ได้

นาย โคฟี เจ อานัน (Kofi Anan) เลขาธิการสหประชาชาติ (ค.ศ.1997 - 2006) ได้กล่าวไว้ว่า การที่ประเทศต่าง ๆ ลงนามรับรองอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรที่เมืองพาเลโอ โม ประเทศอิตาลี ในเดือนธันวาคม ค.ศ.2000 เป็นการแสดงให้เห็นถึงเจตจำนงทางการเมือง (Political will) ของประชาคมโลกที่จะรับมือกับปัญหาที่ท้าทายได้ในกรณีที่มีอาชญากรรมข้ามพรมแดนก็จะมีมาตรการทางกฎหมายมาใช้บังคับได้ หลักกฎหมายย่อมจะไม่ถูกจำกัดขอบเขตอยู่จำกัดแต่เพียงภายในประเทศ แต่สามารถจะต้องสามารถบังคับร่วมกันในประเทศอื่น ๆ ได้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันของมนุษยชาติ และขอร้องให้ทุกประเทศให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรและพิธีสารโดยเร็ว เพื่อที่จะได้ทำให้มาตรการทางกฎหมายมีผลบังคับใช้โดยเร็วต่อไปสำหรับประเทศไทย รัฐสภาได้พิจารณาและมีมติเห็นชอบให้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้ เมื่อวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2556 ขณะนี้อยู่ในระหว่างขั้นตอนการดำเนินการเข้าเป็นภาคีโดยภาคยานุวัติ (Accession) ซึ่งดำเนินการโดยกระทรวงการต่างประเทศ

7. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในต่างประเทศ

7.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

เหตุการณ์กลุ่มผู้ก่อการร้ายบังคับเครื่องบินโดยสารพุ่งชนอาคาร World Trade Center ในนครนิวยอร์กและอาคาร Pentagon ในรัฐเวอร์จิเนีย เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ทำให้อาคารเสียหายพังถล่มลงมาทั้งหมด และมีผู้เสียชีวิตจำนวนมากจากหลายประเทศ ซึ่งการกระทำนี้เป็นภัยคุกคามต่อสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง เหตุการณ์ดังกล่าว

ได้เกิดขึ้น โดยการสนับสนุนของนายอุซซามะ บิน ลาดิน ผู้ก่อตั้งอัลกออิดะห์ (al-Qaeda, Qa'idat al-jihad หรือ The Base) เป็นกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงนิกายสุหนี่ซึ่งทำหน้าที่เป็นเสมือนองค์กรแม่ (umbrella organization) ให้กับกลุ่มที่มีแนวคิดตรงกันจำนวนมากซึ่งปฏิบัติงานอยู่ใน 65 ประเทศทั่วโลกเป็นอย่างน้อย โดยนายอุซซามะ บิน ลาดินได้ออกคำประกาศทางศาสนา (ฟัตวา) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 1998 ภายใต้อำนาจชื่อ “The World Islamic Front for Jihad against the Jews and Crusader” เรียกร้องให้ชาวมุสลิมถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องสังหารชาวอเมริกันทุกคนไม่ว่าอยู่ในสถานที่ใด ซึ่งสะท้อนจุดมุ่งหมายของกลุ่มอัลกออิดะห์ที่จะโค่นล้มรัฐบาล ซึ่งไม่เป็นมุสลิมที่แท้จริง กำจัดอิทธิพลของชาติตะวันตกออกไปจากโลกมุสลิม โดยเฉพาะซาอุดีอาระเบีย อันเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาเพราะสหรัฐเป็นผู้ตั้งฐานทัพในซาอุดีอาระเบียและเป็นผู้นำการรุกรานอิรัก ภายหลังจากเหตุการณ์ 11 กันยายน 2544 ทำให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญอันเป็นผลกระทบของการก่อการร้ายมากยิ่งขึ้นโดยได้มีการออกกฎหมายให้อำนาจรัฐในการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้ายเรียกว่า “Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism Act of 2001” หรือ “USA PATRIOT Act” เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย จึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษามาตรการต่าง ๆ ของกฎหมายดังกล่าว และหลักการดำเนินคดีอาญาของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เพื่อเป็นแนวทาง ในการป้องกันและปราบปรามในคดีความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีข้อหาความผิดหลักคือความผิดฐานก่อการร้าย

อย่างไรก็ตามเหตุการณ์เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ไม่ได้เป็นการก่อการร้ายครั้งแรกที่เกิดขึ้น ในสหรัฐอเมริกาโดยบรูซ แมกเวล (Bruce Maxwell) มีความเห็นว่าการก่อการร้ายครั้งแรกในสหรัฐอเมริกาก็เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1607 ภายหลังจากที่กลุ่มคนชาวอังกฤษได้มาตั้งรกรากใหม่ที่เจมส์ทาวน์ แล้วมีการดำเนินคดีกับอาชญากรโดยผู้นำอาณานิคมเจมส์ เคนดอลล์ (Jame Kendall) ด้วยข้อกล่าวหาที่ว่าเป็นการข่มขู่ต่อการดำรงอยู่ของอาณานิคมโดยการก่อจลาจลและเป็นสายลับให้กับประเทศสเปนภายหลังคณะลูกขุนเชื่อว่าเขาได้ข่มขู่ต่อความมั่นคงและไม่ปลอดภัยต่อแผ่นดินและการจัดตั้งเมืองเจมส์ทาวน์ หลังจากนั้นสหรัฐอเมริกาได้เผชิญกับปัญหาการก่อการร้ายมาโดยตลอด (เทิดสยาม บุญยเสนา, 2555, หน้า 143) การดำเนินการเพื่อการปราบปรามผู้ก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกา มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ

ตำรวจ สหรัฐอเมริกา ไม่มีระบบหรือโครงสร้างตำรวจแห่งชาติ แต่แบ่งอำนาจและหน้าที่เป็นสำนักงานตามภูมิศาสตร์ โดยมีหน้าที่หลัก ๆ 3 ด้าน คือ การรักษาความสงบสุข การบังคับใช้กฎหมายและการให้บริการฉุกเฉินเพียงเท่านั้นและมี 5 หน่วยงานหลัก ดังนี้

1) The Federal Bureau of Investigation (FBI) หน่วยสืบสวนกลาง หรือหน่วยเอฟบีไอ มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนในทุกระดับของประเทศ เป็นตำรวจส่วนกลางของชาติ ขึ้นต่ออธิบดีกรมอัยการ (Attorney General) และผู้อำนวยการหน่วยสืบราชการลับ (Director of National Intelligence) มีอำนาจครอบคลุมในการสืบสวนและจับกุมในคดีกว่า 200 ประเภท หน่วยเอฟบีไอ แม้บทบาทหน้าที่หลักมีขอบเขตภายในประเทศแต่ก็มีตัวแทนทำงานเป็นสำนักงานเล็ก ๆ ในสถานทูต 60 แห่งทั่วโลก และในสถานกงสุลอีก 15 แห่งเพื่อทำงานลับ

2) State police ตำรวจของรัฐ มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย การสืบสวน การสอบสวนในขอบเขตของรัฐ ซึ่งมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐ เช่น ตำรวจทางหลวง (Highway Police) กำลังพลของรัฐ (State Troopers) โดยตำรวจของรัฐนี้จะทำการลาดตระเวนบนทางหลวงและทางด่วนที่มีพื้นที่กว้างใหญ่และเชื่อมต่อระหว่างรัฐช่วยเหลือในด้านการสืบสวนสอบสวนแก่ตำรวจอำเภอและตำรวจท้องถิ่นที่มีทรัพยากรไม่พอ และมีเขตอำนาจจำกัดเพียงในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตน

3) County ตำรวจของอำเภอ มีชื่อเรียกว่า Sheriff มีหน้าที่และบทบาทดูแลและบังคับใช้กฎหมาย การสืบสวนสอบสวนในพื้นที่ห่างไกลที่ไม่เป็นเมืองใหญ่ โดยบางรัฐมีบทบาทร่วมกับตำรวจประจำเมือง บางรัฐทำหน้าที่เฉพาะอย่าง เช่น ลาดตระเวนบนทางหลวง นำหมายศาลไปส่ง จำเลยดูแลผู้พิพากษาและความปลอดภัยในศาล ควบคุมนักโทษมาศาล ดูแลและลาดตระเวนเขตป่าสงวนอุทยานแห่งชาติ

4) Municipal ตำรวจของเมืองหรือตำรวจประจำท้องถิ่น โดยปกติมีชื่อเรียกตามเมือง เช่น New York Police Department (NYPD) คือตำรวจเมืองนิวยอร์ก Los Angeles Police Department (LAPD) คือตำรวจเมืองลอสแอนเจลิส เป็นตำรวจที่เป็นลูกจ้างหรือพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น งบประมาณจะมาจากภาษีของประชาชนในแต่ละเมืองหรือท้องถิ่น

5) Other ตำรวจเฉพาะด้าน เช่น ตำรวจจราจร (Transit Police) ตำรวจโรงเรียน (School district Police) ตำรวจมหาวิทยาลัย (Campus Police) ตำรวจสนามบิน (Airport Police) ตำรวจรถไฟ (Railroad Police) เป็นต้น ตำรวจเหล่านี้รวมถึง Sheriff อาจเป็นลูกจ้างของบริษัทรักษาความปลอดภัยเอกชนที่หน่วยงานของรัฐจ้างมาทำหน้าที่นี้

การสืบสวนสอบสวนโดยทั่วไปนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจจำเป็นต้องใช้เทคนิควิธีการในการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยมีเทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศเข้ามาช่วยเหลือ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญานั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายหรือ Due Process of Law อย่างเคร่งครัดภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา (นพนิติ สุริยะ, 2537, หน้า 9) ในกระบวนการยุติธรรมระดับท้องถิ่นของสหรัฐอเมริกาเมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นเมื่อผู้เสียหายแจ้งหรือรายงานเหตุคดีต่อตำรวจหรือที่เรียกว่าพนักงานสอบสวนก็จะสืบสวน

สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อจัดทำรายงานการสอบสวน หากพบว่ามิใช่ผู้ใดเป็นบุคคล ต้องสงสัยและไม่ให้ความร่วมมือในการสอบปากคำ จะต้องนำรายงานแห่งคดีเข้าพบอัยการเพื่อ แสดงให้เห็นว่าคดีดังกล่าวมีมูลและมีพยานหลักฐานเพียงพอ (Probable Cause) เมื่ออัยการลงชื่อ รับรองคำร้องขอหมายจับให้นำหมายจับไปยังสำนักงานเสมียน (The Clerk Office) แห่งหน่วยงาน ปกครองท้องถิ่น (Country) เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนด้านเอกสารยื่นต่อศาลท้องถิ่นในการอนุมัติ หมายจับต่อไป เมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วจะต้องรายงานการ สอบสวนต่ออัยการแห่งท้องที่เกิดเหตุโดยพนักงานสอบสวนทำหน้าที่เพียงรวบรวมข้อเท็จจริงและ สรุปรายงานการสอบสวนไม่ต้องทำความเข้าใจหรือตั้งฟ้องหรือเสนอต่ออัยการแต่อย่างใด (น้ำแท้ มีบุญส้าง, 2554, หน้า 7-9)

อัยการประเทศสหรัฐอเมริกา มีการเลือกตั้งเป็นรากฐานทำให้การเมืองมีโอกาสแทรกแซง การดำเนินคดีของอัยการได้ง่าย แต่หากทำตัวไม่เหมาะสมอาจไม่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ประชาชนในสหรัฐอเมริกามององค์กรอัยการในฐานะเป็นสถาบันที่มีเกียรติ และเป็นผู้อยู่ในฐานะได้รับความเชื่อถือจากสาธารณชนสามารถออกคำสั่งชี้ขาดความยุติธรรมได้ (Frank W. Miller, 1974, p. 295 อ้างถึงใน สัญลักษณ์ ปัญวัฒนลิขิต, 2552, หน้า 100) แต่อัยการ ประจำสหรัฐอเมริกา (Federal Prosecutors หรือ The United States Attorneys ไม่ได้มาจาก ความไว้วางใจของประชาชน ซึ่งอัยการในสหรัฐอเมริกา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) อัยการแห่งมลรัฐ (State Prosecutors) มีหน้าที่ฟ้องร้องคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดละเมิด กฎหมายของมลรัฐ ซึ่งในแต่ละมลรัฐจะมีระบบที่แตกต่างกันไป สำหรับมลรัฐเท็กซัส (Texas) ถือได้ว่า มีระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีความเป็นมาตรฐานและคล้ายคลึงกับระบบ Federal ที่สุด สามารถจำแนกอัยการได้ออกเป็น 2 ระดับ คือระดับมลรัฐ (State System) และระดับ ท้องถิ่น (Local System หรือ Country) และคดีพิพาทส่วนใหญ่ได้ถูกบริหารจัดการที่ระดับท้องถิ่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของมลรัฐเท็กซัส มาตรา 2 กำหนดให้อัยการมีอำนาจ รับผิดชอบทุกคดีที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่นรับผิดชอบ และหน้าที่สูงสุดของอัยการไม่ใช่เพียงเพื่อการ ได้มาซึ่งการพิพากษาลงโทษแต่ต้องอำนวย ความยุติธรรมให้บังเกิดด้วย ในระดับท้องถิ่น (Country) อัยการหัวหน้าสำนักงานอัยการ (District Attorney) จะเข้าสู่ตำแหน่งโดยการผ่านกระบวนการ เลือกตั้งเป็นประจำทุก 4 ปี มีความเป็นอิสระในการดำเนินคดีทั้งปวงที่เกิดขึ้นภายในเขตท้องถิ่นตน ได้ แต่สามารถมอบอำนาจในการดำเนินคดีให้แก่สำนักงานอัยการสูงสุดแห่งมลรัฐ (The Attorney General of Texas) ก็ได้ และอัยการหัวหน้าสำนักงานอัยการ (District Attorney) จะทำการคัดเลือก ว่าจ้างบุคคลใด ๆ เข้าทำหน้าที่ผู้ช่วยของตนตามจำนวนที่จำเป็นและเพียงพอที่จะบริหารจัดการคดี ทั้งปวงที่เกิดขึ้นในเขตท้องถิ่นนั้นได้ (น้ำแท้ มีบุญส้าง, 2554, หน้า 5-7)

2) อัยการแห่งสหพันธรัฐ (Federal Prosecutors หรือ The United States Attorneys) อัยการแห่งสหพันธรัฐทำหน้าที่ดำเนินการฟ้องร้องผู้ละเมิดกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (Federal Law) ได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา โดยความเห็นชอบของวุฒิสภา (The Senate) อัยการแห่งสหพันธรัฐ แต่ละคนมีความรับผิดชอบคดีอาญาในเขตความรับผิดชอบของตน (Federal judicial districts) แม้มีอำนาจอย่างกว้างขวาง แต่ก็อยู่ในความกำกับดูแลของ The Attorneys (รัฐมนตรียุติธรรม) ซึ่งเป็นผู้ออกระเบียบข้อแนะนำในการปฏิบัติงานของอัยการประจำสหรัฐ (รุ่งแสง กฤตพงษ์, 2534, หน้า 33) สำนักงานอัยการแห่งสหพันธรัฐ (United States Attorneys Offices) ตั้งอยู่ตามเขตพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศและทุกมลรัฐ รวมประมาณ 93 เขต แต่ละเขตจะมีหัวหน้า U.S. Attorney หน้าที่ประจำแต่สำนักงาน

องค์กรอัยการของสหรัฐอเมริกามีหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ มีอำนาจเข้าควบคุมการสอบสวนได้ตั้งแต่เริ่มคดี เมื่อมีความผิดเกิดขึ้น โดยจะทำหน้าที่เป็นผู้บริหารประสานงานและสั่งการกับผู้อยู่ในสำนักงาน กำกับตำรวจและเจ้าหน้าที่ซึ่งทำการสอบสวนและป้องกันอาชญากรรมหน่วยอื่น ๆ ได้ด้วย เช่น สำนักงานอัยการ Country of New York ซึ่งมีหน่วยฆาตกรรม (Homicide Bureau) มีอัยการผู้ช่วยประจำอยู่ตลอดเวลาเมื่อเกิดคดีฆาตกรรมขึ้น อัยการผู้ช่วยต้องไปทำการสืบสวนร่วมกับตำรวจในที่เกิดเหตุ ได้สวนปากคำพยาน ควบคุมการสอบสวนและดำเนินคดีจนถึงชั้นพิจารณา (สตีวา อรุณธารี, 2521, หน้า 89) รวมถึงมีอำนาจในการถอนฟ้องและอำนาจในการพิจารณาภัยโทษ ลดโทษ หรือปลดปล่อยนักโทษจากการถูกจำคุกก่อนครบกำหนดโทษแต่ยังอยู่ในการควบคุมความประพฤติของเจ้าพนักงาน (parole) โดยคณะกรรมการซึ่งมีหน้าที่พิจารณาจะขอความเห็นไปยังอัยการว่าควรปฏิบัติอย่างไรแก่นักโทษ เมื่ออัยการได้ทำการสอบสวนแล้ว ก็จะบันทึกแสดงความเห็นไปยังคณะกรรมการหรือไปชี้แจงด้วยตนเองว่าควรปฏิบัติตามคำขอของนักโทษเพียงใด (สตีวา อรุณธารี, 2521, หน้า 97-98) การดำเนินคดีอาญาของสหรัฐอเมริกา ทั้งในระดับ Federation และระดับ State จะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของอัยการเท่านั้น ประชาชนไม่สามารถนำคดีอาญาขึ้นฟ้องต่อศาลได้ด้วยตนเอง โดยมีเหตุผลว่าการควบคุมการดำเนินคดีอาญาเป็นภารกิจของรัฐแต่เพียงผู้เดียว และป้องกันไม่ให้เอกชนนำคดีอาญามาฟ้องร้องกลั่นแกล้งเพื่อให้ร้ายกัน (น้ำแท้ มีบุญส้าง, 2554, หน้า 8)

อัยการของสหรัฐอเมริกามีดุลพินิจอย่างกว้างขวางและดุลพินิจอย่างกว้างขวางของอัยการ ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายบริหารนี้ จึงมีความรับผิดชอบโดยตรงในการรักษาความสงบเรียบร้อย และความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย อันเป็นประโยชน์ร่วมกันของชุมชน (พนัส ทัศนียานนท์, 2524, หน้า 73)

ศาลประเทศสหรัฐอเมริกา ในระดับสหพันธรัฐ (Federal Judiciary) แบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ (น้ำแท้ มีบุญส้าง, 2554, หน้า 2-4)

1) U.S. District Court ได้รับการจัดตั้งขึ้นครั้งแรกจากทุกมลรัฐจากสภา Congress โดย The Judiciary Act of 1789 ปัจจุบันมีทั้งหมด 94 ศาล (Federal Judicial District) มีอำนาจพิจารณาและสืบพยานในคดีระดับ Federal Court System ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาที่ฝ่าฝืนกฎหมายของสหพันธรัฐ (Federal laws) ผู้พิพากษาเข้าสู่ตำแหน่งจากการแต่งตั้งของประธานาธิบดีแห่งสหพันธรัฐ และผ่านการรับรองโดยวุฒิสภา (Senate) มีวาระการดำรงตำแหน่งตลอดชีวิต

2) U.S. Court of Appeals หรือ Circuit Court แบ่งออกเป็น 12 เขตศาลอุทธรณ์ พิจารณาคดีที่อุทธรณ์มาจาก U.S. District Court ที่อยู่ในเขตศาลอุทธรณ์นั้น ผู้พิพากษาเข้าสู่ตำแหน่งจากการแต่งตั้งของประธานาธิบดีแห่งสหพันธรัฐและผ่านการรับรองโดยวุฒิสภา (Senate) มีวาระการดำรงตำแหน่งตลอดชีวิต

3) The U.S. Supreme Court ศาลฎีกาหรือศาลที่มีอำนาจสูงสุดแห่งสหพันธรัฐ มีอำนาจในการตรวจสอบคำพิพากษาของศาลล่างและตรวจสอบกฎหมายทั้งในระดับ State และ Federation ว่าได้ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือไม่ ประกอบด้วยผู้พิพากษาจำนวน 9 นาย เข้าสู่ตำแหน่งจากการแต่งตั้งของประธานาธิบดีแห่งสหพันธรัฐและผ่านการรับรองโดยวุฒิสภา (Senate) มีวาระการดำรงตำแหน่งตลอดชีวิต เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นอิสระ

ประเทศสหรัฐอเมริกาในคดีความผิดที่มีโทษเล็กน้อย Misdemeanor ซึ่งคดีประเภทนี้ ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพศาลจะพิพากษาทันทีแต่ถ้าให้การปฏิเสธก็จะพิจารณาคดีต่อไป (ประทีป ทองลิมา, 2523, หน้า 92) และคดีความผิดอุกฉกรรจ์ felony ก่อนที่ศาลจะรับฟ้องอัยการ จำเป็นที่จะต้องได้รับอนุมัติคำฟ้องจากคณะลูกขุนใหญ่เพื่อฟ้องคดีต่อศาล คณะลูกขุนใหญ่จะทำหน้าที่กลั่นกรองคดีว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอหรือไม่ (Vladimir J.Konecni and Ebbe B. Ebbesen, 1982, pp. 232-233) ในการได้มาซึ่งคำฟ้องจากคณะลูกขุนใหญ่ต้องได้คะแนนเสียงจำนวน 9 คน จาก 12 คน เพื่อลงคะแนนให้ฟ้องได้ (True Bill) และเป็นอำนาจเด็ดขาดของคณะลูกขุนใหญ่ที่จะพิจารณาว่าข้อหาใดเหมาะสมที่สุดสำหรับคดีถ้าคณะลูกขุนใหญ่ปฏิเสธข้อหาที่อัยการร้องขอ (No bill) อัยการผู้เป็นหัวหน้าประจำสำนักงานท้องถิ่นนั้น มีอำนาจที่จะดึงคดีไว้เพื่อรอคณะลูกขุนชุดใหม่และยื่นขออนุมัติอีกครั้งหลังจากมีการอนุมัติคำฟ้องแล้วคำฟ้องจะถูกส่งไปที่เสมียนท้องถิ่นเพื่อตีพิมพ์โดยจะต้องมีการแจ้งคำสั่งฟ้องดังกล่าวแก่จำเลยซึ่งอาจจะแจ้งผ่านผู้เป็นทนายความจำเลยก็ได้ (น้าแท้ มีบุญสร้าง, 2554, หน้า 15)

ประเทศสหรัฐอเมริกาคดีส่วนน้อยที่มีการเลื่อนไปสืบพยานต่อในวันรุ่งขึ้น การอ้างพยานติดภารกิจอื่น ๆ นั้นไม่มี เนื่องจากได้มีการนัดสืบพยานล่วงหน้าไว้แล้ว (พรเพชร วิชิตชลชัย, 2538, หน้า 105- 106) และการสืบพยานเมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จจะทำการสืบพยานจำเลยทันที หากเห็นว่าพยานโจทก์ที่นำมาสืบไม่มีมูลที่ยืนยันให้เห็นว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้อง หรือโดยข้อกฎหมาย

แล้วจำเลยไม่มีความผิดตามฟ้องมีสิทธิขอให้ศาลยกฟ้องได้ทันทีโดยไม่ต้องสืบพยานจำเลยอีกต่อไป ซึ่งผู้พิพากษาเพียงผู้เดียวจะเป็นผู้ตัดสินว่าสมควร ยกฟ้องในชั้นนี้หรือไม่

การพิจารณาคดีของสหรัฐอเมริกาทั้งศาลมลรัฐและศาลรัฐบาลกลางจะมีการพิจารณาสืบพยานติดต่อกันไปจนกว่าจะเสร็จการพิจารณาสำหรับคดีนั้น ซึ่งศาลมีหน้าที่สร้างความสมดุลย์ระหว่างผลประโยชน์ของรัฐกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (Pual B. Weston, Kenneth M. Wells, 1972, p. 179) และตาม Federal Rules of Evidence ข้อ 64 ให้ศาลมีอำนาจเรียกพยานโจทก์หรือพยานจำเลยมาสืบและมีอำนาจซักถามพยานบุคคลระหว่างที่พยานผู้นั้นเบิกความเพื่อก่อให้เกิดความกระจ่างชัดในการเบิกความของพยาน การพิจารณาคดีส่วนใหญ่จึงเสร็จได้ภายในเวลาอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 6 โดยกำหนดในการดำเนินคดีอาญาทั้งปวงให้จำเลยทรงไว้ ซึ่งสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างรวดเร็วและเปิดเผย โดยคณะลูกขุนที่ไม่มีอคติของมลรัฐ และเขตที่ความผิดทางอาญานั้นได้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเขตที่กฎหมายได้กำหนดไว้แน่นอนล่วงหน้าแล้วและที่จะได้รับแจ้งให้ทราบถึงลักษณะและเหตุที่กล่าวหาที่จะมีการสืบพยานโจทก์ล่วงหน้า ที่จะมียุทธวิธีการบังคับฝ่ายตนมาเบิกความ และที่จะให้มีทนายความแก่ต่างให้ (จิรินิติ หะวานนท์, 2540, หน้า 5)

7.2 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

ระบบการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันมีระบบกฎหมาย 2 ระบบ คือ ระบบ Civil Law และ Common Law ระบบการดำเนินคดีอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นแบบระบบ Civil Law ซึ่งการดำเนินคดีอาญาเพื่อพิสูจน์หาความจริงใช้การไต่สวนโดยผู้พิพากษาเป็นเครื่องมือในการค้นหาความจริง แต่เมื่อมีการปฏิวัติใหญ่เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบสาธารณรัฐเมื่อปี ค.ศ. 1789 ก็ได้มีการปฏิรูประบบการดำเนินคดีอาญาครั้งใหญ่ โดยการนำระบบลูกขุนของประเทศอังกฤษมาใช้ในการดำเนินคดีที่มีความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงและนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็มีวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (อุทัย อาทิวา, หน่วยที่ 5) โดยได้มีการนำระบบกล่าวหามาใช้ในการพิจารณาคดีมากยิ่งขึ้นเพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายและไม่มีประเทศใดในโลกกล่าวได้ว่าประเทศของตนใช้เพียงระบบเดียวเพียงเท่านั้น

การฟ้องคดีอาญาในฝรั่งเศสเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ พนักงานอัยการซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐเท่านั้นที่จะนำคดีมาฟ้องร้องได้เมื่อผู้ต้องหาถูกฟ้องคดีต่อศาลแล้วจะมีฐานะเป็นจำเลยทันที และกระบวนการดำเนินคดีอาญาต้องเป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (กุลพล พลวัน, 2546, หน้า 34-50) และใช้วิธีพิจารณาคดีอาญาในระบบไต่สวน (Inquisitorial system) เมื่อมีความผิดทางอาญาเกิดขึ้นตำรวจสอบสวนไปถึงที่เกิดเหตุต้องแจ้งให้อัยการท้องที่เกิดเหตุ

ทราบทันที และคดีส่วนใหญ่อัยการจะเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาว่าคดีมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสั่งฟ้องจำเลยต่อศาลหรือไม่ แต่ในคดีอาญาร้ายแรง อัยการต้องแจ้งให้ผู้พิพากษาไต่สวนเข้าทำการสอบสวนตั้งแต่เริ่มคดีอำนาจในการสอบสวนอยู่ในความรับผิดชอบของผู้พิพากษาไต่สวนอัยการและที่ปรึกษาของจำเลยสามารถเรียกร้องให้ผู้พิพากษาไต่สวนรวบรวมพยานหลักฐานอื่นได้อีกถ้าเห็นว่าจำเป็นแก่คดีซึ่งโดยปกติผู้พิพากษาไต่สวนจะดำเนินการให้ตามที่ร้องขอ โดยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของสาธารณรัฐฝรั่งเศสประกอบด้วยตำรวจ อัยการและศาลมีบทบาทและอำนาจหน้าที่คือ

ตำรวจสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีหน้าที่สำคัญในการรักษาความมั่นคงของสาธารณะ ควบคุมลักลอบการนำสิ่งผิดกฎหมายเข้าประเทศ ต่อต้านองค์กรอาชญากรรม ป้องกันการก่อการร้าย และรักษาความสงบเรียบร้อยแบ่งกิจการตำรวจออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (น้ำแท้ มีบุญส้าง, 2554, หน้า 36-37)

1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (The National Police Force) ขึ้นตรงกระทรวงกิจการภายในประเทศ (Ministry of the Interior) มีเขตอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยในเมืองใหญ่เป็นสำคัญ

2) ตำรวจของท้องถิ่นที่เป็นข้าราชการพลเรือน (Municipal Police) ขึ้นตรงต่อหน่วยงานการปกครองท้องถิ่น โดยนายกเทศมนตรี (Mayor) ในแต่ละท้องถิ่นจะทำหน้าที่ในการกำหนดภารกิจของตำรวจของท้องถิ่น ตำรวจท้องถิ่นมีหน้าที่หลักคือ การจัดการตรวจตราการจรดและควบคุมจราจรโดยไม่มีหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา ในกรณีตำรวจท้องถิ่นจับกุมผู้กระทำความผิดจะต้องส่งให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (The National Police Force)

3) ตำรวจแห่งชาติที่มีสถานะทางทหาร (Gendarmerie หรือ The Military Police) สังกัดรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการป้องกันประเทศและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกิจการภายในที่ทำหน้าที่ในการบังคับบัญชาพร้อมกันเฉพาะส่วนที่เป็นกิจการของตำรวจเท่านั้น

ใช้อำนาจของตำรวจฝรั่งเศสแบ่งเป็นการใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Judicial Police) ซึ่งมีลักษณะของการใช้อำนาจเพื่อเป็นการแก้ไขและปราบปรามโดยทำหน้าที่ช่วยเหลือการสืบสวนสอบสวนของฝ่ายตุลาการซึ่งหมายความว่ารวมทั้งผู้พิพากษาและอัยการ ในกรณีเกิดการกระทำผิดทางอาญา (น้ำแท้ มีบุญส้าง, 2554, หน้า 37) โดยมีสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (The National Police Force) และตำรวจแห่งชาติที่มีสถานะทางทหาร (Gendarmerie หรือ The Military Police) เป็นผู้ใช้อำนาจดังกล่าว และการใช้อำนาจทางปกครองจะมีลักษณะเป็นการป้องกันมีตำรวจท้องถิ่นเป็นข้าราชการพลเรือนเป็นผู้ใช้อำนาจการใช้อำนาจตำรวจทางปกครองนี้จะให้ความสำคัญกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ความมั่นคง

สาธารณสุขและสุขอนามัยสาธารณสุข โดยการใช้อำนาจตำรวจทางปกครองแทบจะไม่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับประมวลกฎหมายอาญาแต่เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายปกครองและข้อบัญญัติอื่น ๆ ที่ออกโดยรัฐมนตรี ผู้แทนของรัฐในระดับ Department และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ยอดพล เทพสิทธิธา, 2559, ออนไลน์)

สาธารณรัฐฝรั่งเศสในฐานะที่ตำรวจเป็นหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีอำนาจสอบสวนและรวบรวมข้อเท็จจริงในเบื้องต้น เพื่อจะทราบว่ามีความผิดเกิดขึ้นหรือไม่ เพื่อให้พนักงานอัยการพิจารณาว่าสมควรจะดำเนินคดีต่อไปหรือไม่ โดยในการสอบสวนเบื้องต้นตำรวจมีอำนาจอย่างจำกัด เพราะเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งในการถามปากคำบุคคล (Audition des personnes) ตำรวจสอบสวนสามารถสอบถามปากคำบุคคลได้ทั้งผู้เสียหาย ผู้กล่าวหาหรือผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดแต่ไม่ต้องสาบานและผู้นั้นจะให้ถ้อยคำหรือไม่ก็ได้ ส่วนการค้นเคหะสถานและการยึดของกลาง ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของสถานที่ เป็นลายลักษณ์อักษรในระหว่างเวลา 06.00 – 12.00 น. ยกเว้นความผิดเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม ได้แก่ ความผิดฐานก่อการร้าย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706 – 24 ความผิดฐานมีอาวุธและวัตถุระเบิด และความผิดฐานค้ายาเสพติด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 76 – 1 ตำรวจฝ่ายคดีต้องรายงานความจำเป็นต่ออัยการแห่งสาธารณรัฐเพื่อยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาแห่งเสรีภาพและการกักขังว่าจะอนุญาตให้ทำการค้นหรือไม่ ส่วนการควบคุมตัวสามารถควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยได้ในกรณีจำเป็นเพียงไม่เกิน 24 ชั่วโมง หากมีความจำเป็นอาจขยายเวลาควบคุมต่ออัยการได้อีกไม่เกิน 24 ชั่วโมง แต่ต้องมีเหตุอันควร คือเห็นว่าการควบคุมตัวไว้จะมีประโยชน์ในการถามคำให้การเพิ่มเติมหรือหากปล่อยตัวไปทำให้การสอบสวนเสียหาย อย่างไรก็ตามสาธารณรัฐฝรั่งเศสการสอบสวนคดีที่มีผู้ยากซับซ้อนมีผู้พิพากษาไต่สวน (Le Juge d'instruction) หรือผู้พิพากษาสอบสวน (Le juge d'investigation) ทำหน้าที่ดังกล่าว (อุทัย อาทิวา, 2554, หน้า 192) แต่ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่สอบสวนนี้จะนั่งพิจารณาคดีนั้นอีกไม่ได้

อัยการสาธารณรัฐฝรั่งเศสนอกจากมีอำนาจหน้าที่ในการใช้ดุลยพินิจในการสั่งคดีซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการทำงานในตำแหน่งอัยการเพราะถือเป็นตัวแทนของรัฐในการบริหารงานและอำนวยความยุติธรรมทางอาญาโดยได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส พ.ศ.1958 มาตรา 40 สาระสำคัญว่า “พนักงานอัยการรับคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษ และพิจารณาว่าจะดำเนินการอย่างไรกับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษนั้นต่อไป” (อุทัย อาทิวา, 2554, หน้า 140) อัยการฝรั่งเศสยังมีอำนาจในการสอบสวนอย่างกว้างขวาง คือ ตั้งแต่มีคดีอาญาเกิดขึ้นตำรวจฝ่ายคดี

ต้องรีบแจ้งให้อัยการทราบโดยเร็ว อัยการมีอำนาจในการเข้าไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ และจะทำการสอบสวนคดีนั้นด้วยตัวเองหรือสั่งให้ตำรวจเป็นผู้สอบสวนภายใต้การควบคุมของอัยการก็ได้

เมื่อมีการสอบสวนแล้วอัยการมีอำนาจพิจารณาสรุปผลการสอบสวนอีกครั้งหนึ่ง หากเห็นว่าควรยุติได้โดยไม่ฟ้องร้องหรือไม่ใช่คดีให้ต้องทำการสอบสวนโดยผู้พิพากษาได้สวน (Le Juge d instruction) คดีนั้นก็ยุติโดยเด็ดขาด และอัยการฝรั่งเศสสามารถใช้ดุลยพินิจในการใช้มาตรการทางเลือกหรือกระบวนการยุติธรรมทางเลือกตามที่เห็นสมควรเพื่อให้สังคมกลับคืนสู่ความปกติสุขโดยเร็วและเป็นประโยชน์ยิ่งกว่าการฟ้องคดีตามกระบวนการยุติธรรมปกติ ได้แก่ มาตรการไกล่เกลี่ยทางอาญา (Mediation penale) ความตกลงทางอาญา (La composition penale) การใช้ดุลยพินิจในการลดข้อหา (Correctionnalisationjudiciaire) และการต่อรองคำรับสารภาพก่อนฟ้อง (CRPC) (อุทัย อาทิวา, 2554, หน้า 140-148)

คดีขึ้นสู่การพิจารณาคดีในชั้นศาลพนักงานอัยการมีความเป็นอิสระในการซักถามพยานในศาล โดยไม่ต้องตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้ใดซึ่งเป็นไปตามหลักสุภาษิตกฎหมายฝรั่งเศสที่ว่า “La plume est serve, mais la parole est libre” แปลความได้ว่า “ปากกานั้นรับใช้ แต่ถ้อยวาเป็นอิสระ” และเมื่อคดีใดที่ศาลตัดสินแล้วอัยการในฝรั่งเศสยังมีบทบาทที่จะต้องทำหน้าที่เป็นหนึ่ง ในคณะกรรมการบังคับโทษมีหน้าที่ให้ความเห็นแก่ผู้พิพากษาเพื่อประกอบการพิจารณาคำร้องเกี่ยวกับการใช้มาตรการต่าง ๆ แก่ผู้ต้องโทษในระหว่างการบังคับโทษตามคำพิพากษาซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวมีผู้พิพากษาบังคับโทษเป็นประธาน อัยการแห่งสาธารณรัฐและหัวหน้าเรือนจำเป็นกรรมการ (อุทัย อาทิวา, 2554, หน้า 151-153)

ศาลสาธารณรัฐฝรั่งเศส ระบบศาลของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นระบบศาลคู่แยกศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญา (The Ordinary Courts) ออกจากศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครอง (The Administrative Courts) ใช้การพิจารณาคดีในระบบไต่สวนในคดีอาญารายแรงศาลจะทำหน้าที่ค้นหาความจริงด้วยตัวเองตั้งแต่ชั้นสอบสวนจนถึงชั้นการพิจารณาคดีในศาล ศาลจึงไม่ได้ทำหน้าที่วางตัวเป็นกลางเหมือนระบบกล่าวหา การพิจารณาคดีระบบไต่สวนถือเป็นการต่อสู้ทางคดีระหว่างจำเลยกับรัฐ และการพิจารณาคดีใช้การพิจารณาเอกสารมากกว่าการเบิกความพยานบุคคลและการพิจารณาคดีไม่ได้กระทำโดยเปิดเผย ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศสมี 5 ชั้นศาลได้แก่ ศาลฎีกา (Court of Cassation) ศาลอุทธรณ์ (Court of Appeal) ศาลคดีอาญารายแรง (Courts of Assize) ศาลคดีทั่วไป (Court of Major Jurisdiction) และศาลคดีความผิดเล็กน้อยหรือศาลแขวง (Court of Minor Jurisdiction) (น้ำแท้ มีบุญสร้าง, 2554, หน้า 40-43)

ในขณะที่หรือหลังจากการกระทำผิดมาแล้วใหม่ ๆ เมื่อทำการสอบสวนเสร็จอัยการต้องนำตัวจำเลยไปขึ้นศาลพิจารณาทันที ศาลอาจพิจารณาพิพากษาทันทีก็ได้ ถ้าจำเลยขอเวลาต่อสู้คดีให้ศาลกำหนดเวลาให้ไม่น้อยกว่า 3 วันถ้าไม่ใช่ความผิดซึ่งหน้าจำเลยต้องไปขึ้นศาลตามกำหนดนัด ถ้าไม่ไปศาลตามกำหนดนัดต้องมีการพิจารณาลับหลังจำเลย โดยจำเลย จะนำพยานเข้าสู้บไม่ได้ จะแถลงก็ไม่ได้และคำพิพากษานั้นถือว่าตัดสินต่อหน้าคู่ความสำหรับการพิจารณาพิพากษานั้นในข้อเท็จจริงผู้พิพากษา 3 นาย

5) ศาลคดีความผิดเล็กน้อยหรือศาลแขวง (Court of Minor Jurisdiction) ใช้ผู้พิพากษานายเดียวในการตัดสิน มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดลหุโทษ (Contravention) ได้แก่ ความผิดอาญาที่ไม่ร้ายแรงมีอัตราโทษเพียงปรับหรือจำคุกสิทธิบางอย่างของจำเลย แต่ไม่มีโทษจำคุก ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสฉบับเดิม ค.ศ. 1810 มาตรา 464 ได้กำหนดโทษสำหรับความผิดลหุโทษไว้ 3 ประเภท รวมถึงโทษจำคุกด้วย ซึ่งมาตรา 465 ได้กำหนดระยะเวลาของโทษจำคุกสำหรับความผิดลหุโทษไว้ว่าต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งวันและต้องไม่เกินสองเดือน ต่อมาได้มีกฎหมายยกเลิกโทษจำคุกสำหรับความผิดลหุโทษคือรัฐบัญญัติฉบับที่ 93-913 ลงวันที่ 19 กรกฎาคม 1993 ใช้วิธีพิจารณาแบบรวบรัดสำหรับโทษปรับสถานเดียว เช่นวิธีการชำระค่าปรับโดยแสตมป์ (Timbre Amende) ปิดลงในใบสั่งของตำรวจแล้วส่งทางไปรษณีย์โดยไม่ต้องไปศาลหรือสถานตำรวจ แต่ถ้าเป็นกรณีอย่างอื่นคำฟ้องต้องทำเป็นหนังสือ และมีรายละเอียดของการกระทำที่อ้างว่าเป็นความผิด จำเลยต้องไปขึ้นศาลตามกำหนดนัดถ้าไม่ไปศาลตามกำหนดนัดต้องมีการพิจารณาลับหลังจำเลย โดยจำเลยจะนำพยานเข้าสู้บไม่ได้ จะแถลงก็ไม่ได้และคำพิพากษานั้นถือว่าตัดสินต่อหน้าคู่ความ

7.3 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) และถือว่ากฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนเป็นกฎหมายมหาชนโดยสภาพ เพราะพิจารณาว่ากฎหมายเหล่านี้แม้ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการบังคับตามสิทธิหน้าที่ของเอกชนแต่ก็เป็นการใช้อำนาจรัฐแบบรวมศูนย์ผ่านกระบวนการขึ้นตอน และองค์กรที่รัฐกำหนดในกฎหมาย ซึ่งทำให้โดยสภาพกฎหมายเหล่านี้เป็นกฎหมายมหาชน

การฟ้องคดีอาญาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้กำหนดให้อัยการมีหน้าที่สอบสวนคดีอาญาคควบคุมตำรวจในการสอบสวนคดีอาญา และมีอำนาจฟ้องคดีอาญา และถือหลักการดำเนินคดีโดยรัฐ (Public Prosecution) ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากสาธารณรัฐฝรั่งเศส ฉะนั้นการดำเนินคดีอาญาจึงเป็นหน้าที่ของรัฐโดยตรง และรัฐเท่านั้นที่มีอำนาจแต่เพียงผู้เดียวในการฟ้องร้องเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม (อารยา เกษมทรัพย์, 2536, หน้า 111) โดยหน่วยงาน

ในกระบวนการยุติธรรมของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีประกอบด้วยตำรวจ อัยการและศาล มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ คือ

ตำรวจสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันให้ตำรวจมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้ แต่ฐานะของตำรวจในทางคดีเป็นเพียงองค์กรที่ทำหน้าที่สอบสวนของอัยการ เท่านั้น หากเริ่มดำเนินการสอบสวนคดีอาญาเรื่องใดเองขึ้นก่อนต้องรายงานให้อัยการทราบในโอกาสแรก ตำรวจไม่มีอำนาจที่จะดำเนินการได้โดยลำพังจนเสร็จสิ้นการสอบสวน โดยการสอบสวนเป็นกระบวนการดำเนินคดีอาญาขั้นต้น (Vorverfahren) ถือเป็นขั้นที่หนึ่งในกระบวนการดำเนินคดีอาญา 3 ขั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน (StPo) ซึ่งเป็นกระบวนการหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำผิดเพื่อหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ ซึ่งเป็นขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีอาญาองค์กรอัยการจะดำเนินคดีในขั้นนี้ (ณรงค์ ใจหาญและคณะ, 2540, หน้า 85-86) และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 163 กำหนดให้อัยการมีอำนาจสอบสวนเพื่อให้มีข้อมูลเพียงพอในการใช้ดุลพินิจประกอบการสั่งคดี (คณิต ณ นคร, 2540, หน้า 91-92)

สำนักงานอัยการวิเทศแห่งสหพันธ์รัฐ (Bundeskriminalamt) หรือ BKA เป็นองค์กรตำรวจมีหน้าที่ในการสอบสวนมีข้าราชการตำรวจอยู่ 2 ประเภท คือ ข้าราชการตำรวจซึ่งเป็นผู้ช่วยของพนักงานอัยการและข้าราชการตำรวจอื่น ๆ ข้าราชการตำรวจทั้ง 2 ประเภท มีอำนาจในการจับกุมผู้ต้องสงสัยไว้ชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 127, 136a และมีอำนาจในการทำการเพื่อทราบตัวผู้ต้องสงสัย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 81b แต่ในกรณีฉุกเฉินและจำเป็นเร่งรีบข้าราชการตำรวจซึ่งเป็นผู้ช่วยพนักงานอัยการยังมีอำนาจต่าง ๆ ในการใช้มาตรการบังคับด้วย เช่น การสั่งยึดสิ่งของหลวง การสั่งให้ตรวจค้น และการสั่งให้ตรวจเลือดหรือตรวจร่างกายผู้ต้องหา เป็นต้น

การสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกิดขึ้นได้ทั้งกรณีเริ่มสอบสวนด้วยตัวเอง และใช้มาตรการบางอย่างที่ไม่อาจรอได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 163 วรรค 1 แล้วทำบันทึกไปยังพนักงานอัยการทราบโดยเร็ว และดำเนินการสอบสวนตามคำสั่งอัยการเพื่อการสอบสวนตามความจำเป็นก็ได้แต่ในทางปฏิบัติโดยส่วนใหญ่แล้วตำรวจจะเริ่มทำการสอบสวนด้วยตนเองแล้วส่งบันทึกการสอบสวนให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อวินิจฉัยว่าจะมีการสอบสวนต่อไปหรือทำการฟ้องร้อง (คณิต ณ นคร, 2549, หน้า 5)

อัยการประเทศเยอรมันสามารถสรุปแนวคิดได้จากสุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ เอกสารการสอนหน่วยที่ 6 ว่า องค์กรอัยการเป็นส่วนราชการยุติธรรมที่มีการจัดโครงสร้างตามลำดับชั้น พนักงานอัยการแต่ละคนไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในนามของตนเอง หากแต่กระทำในฐานะเป็นตัวแทนของหัวหน้าอัยการ อัยการสูงสุดแห่งสหพันธ์รัฐเป็นผู้ใช้อำนาจขององค์กรอัยการ โดยอัยการสูงสุด

แห่งสหพันธรัฐจะอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของรัฐมนตรียุติธรรมของสหพันธรัฐ และสามารถที่จะสั่งงานแก่พนักงานอัยการที่ประจำอยู่ที่ศาลแห่งสหพันธรัฐ อัยการสูงสุดแห่งสหพันธรัฐมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการฟ้องร้องความผิดอาญาที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร และความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายในบางกรณี อัยการสูงสุดแห่งสหพันธรัฐสามารถที่จะส่งมอบคดีให้แก่อัยการแห่งมลรัฐเพื่อดำเนินคดีที่ศาลสูงสุดแห่งมลรัฐได้โดยการดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาขององค์กรอัยการจะไม่มีความเป็นเอกภาพเหมือนกันหมดในทุก ๆ มลรัฐ ซึ่งพนักงานอัยการเป็นเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ต่างหากจากฝ่ายบริหารและตุลาการ แต่เป็นองค์กรที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเองที่อยู่ระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ ซึ่งจะต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามบรรทัดฐานของความจริงและความยุติธรรม และพนักงานอัยการเยอรมันสามารถใช้ดุลยพินิจในการไม่ดำเนินคดีหรือไม่ฟ้อง (John H. Langbein, 1977, pp. 91-92) และชะลอฟ้องได้หากเข้าเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 153a เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการชะลอการฟ้องเป็นการชั่วคราว และขั้นตอนการระงับการดำเนินคดีอาญามีทั้งการระงับการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนยื่นคำฟ้อง และชั้นหลังการยื่นฟ้องพนักงานอัยการเยอรมันมีภารกิจที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา 12 ประการ ดังนี้

1) เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการฟ้องคดี การที่พนักงานอัยการเป็นผู้ควบคุมกระบวนการพิจารณาในชั้นสืบสวนสอบสวน และเป็นผู้ทำหน้าที่ในการยื่นฟ้องต่อศาลนั้นถือว่าพนักงานอัยการในตัวจักรสำคัญในนิติรัฐที่ทำหน้าที่ในการรักษากฎหมายอาญา

2) ปฏิบัติตามหลักการฟ้องคดีอาญาตามกฎหมายโดยพนักงานอัยการมีหน้าที่ในอันที่จะต้องเริ่มกระบวนการสืบสวนสอบสวน เมื่อพนักงานอัยการทราบว่ามีข้อเท็จจริงที่เป็นที่ประจักษ์ได้ว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นแต่หากคดีอาญานั้นประชาชนไปแจ้งความต่อเจ้าพนักงานตำรวจโดยปกติเจ้าพนักงานตำรวจก็จะเริ่มต้นทำการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาด้วยตนเองก่อนที่จะส่งสำนวนการสืบสวนสอบสวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อที่จะดำเนินการฟ้องร้องคดีต่อไป

3) หน้าที่ในการที่จะต้องเป็นกลางนอกจากพนักงานอัยการต้องสืบสวนสอบสวนคดีอาญาเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในด้านผลร้ายแก่ผู้ต้องหาแล้วพนักงานอัยการต้องสืบสวนสอบสวนในด้านที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาด้วย

4) หน้าที่ในการยื่นฟ้องคดีหรือมีการสั่งยุติคดีโดยการยื่นคำฟ้องหรือคำร้องขอให้ใช้คำสั่งลงโทษในทางอาญา เป็นอำนาจของพนักงานอัยการเพียงผู้เดียวที่จะตัดสินใจว่าการสืบสวนสอบสวนคดีที่ได้ดำเนินการมาแล้วนั้นพิสูจน์ให้เห็นได้เพียงพอหรือไม่ว่าได้มีการกระทำความผิดอาญาจริงถ้ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นจริงต้องมีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลถ้าได้ผลในทาง

ตรงกันข้ามต้องสั่งยุติคดี ในกรณีความผิดเล็กน้อยจะใช้วิธีการยื่นคำร้องขอให้ศาลมีการลงโทษ ในทางอาญา

5) การยุติกระบวนการพิจารณาคดี ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของพนักงานอัยการ ไม่ได้มีเพียงนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องเพื่อให้ได้รับโทษตามกฎหมายเท่านั้นแต่พนักงานอัยการ ต้องคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาจากข้อหาที่ไม่เป็นกรรมหรือข้อกล่าวหาซึ่งไม่อาจพิสูจน์ได้ หรือยกเว้น โทษไม่ฟ้องร้องในคดีความผิดเล็กๆ น้อยๆ ถือเป็นกรกลั่นกรองคดีก่อนฟ้อง จึงเป็นการลดภาระ คดีให้แก่ศาล

6) การใช้อำนาจตามกฎหมายเพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจลุล่วงไปได้ ตามที่ประมวล กฎหมายอาญาเยอรมันและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน ให้อำนาจไว้ โดยให้ พนักงานอัยการสามารถเรียกเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ข้อมูลแก่ตนและทำการสืบสวนสอบสวนคดีไม่ว่า ด้วยตนเองหรือโดยผ่านทางเจ้าพนักงานตำรวจตราบเท่าที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษห้าม กระทำการดังกล่าวแต่โดยปกติพนักงานอัยการจะมอบหมายเจ้าพนักงานตำรวจให้ทำการสืบสวน สอบสวนคดี

7) การชั้นสูตรพลิกศพ พนักงานอัยการจะเป็นผู้ค้นหาสาเหตุการเสียชีวิตในทุก ๆ กรณี ที่แพทย์ลงความเห็นว่ามีสาเหตุของการเสียชีวิตเกิดจากสิ่งผิดธรรมชาติหรือที่ไม่อาจอธิบายได้และ เพื่อค้นหาสาเหตุการเสียชีวิตพนักงานอัยการสามารถที่จะออกคำสั่งให้มีการผ่าศพได้

8) การกำกับดูแลข้อเท็จจริงในคดี พนักงานอัยการมีอำนาจกำกับดูแลข้อเท็จจริง ในทางคดีเหนือเจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าพนักงานอื่นของรัฐ โดยเฉพาะคดีที่มีความยุ่งยากหรือคดี ที่มีความสลับซับซ้อนพนักงานอัยการจะเข้าไปร่วมทำการสืบสวนสอบสวนกับเจ้าพนักงานตำรวจ

9) การกิจในชั้นสืบพยานของศาล พนักงานอัยการมีหน้าที่สืบพยานให้เป็นไปตาม ฟ้องให้ข้อเท็จจริงในคดีมีความกระจ่างชัดและเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาที่เป็นกรรม

10) การบังคับโทษทางอาญา พนักงานอัยการเป็นเจ้าหน้าที่ในการบังคับโทษด้วยการ ที่จะเป็นผู้ตัดสินในการเลือกใช้มาตรการที่จำเป็นในอันที่จะนำไปสู่การเริ่มต้นและควบคุมการ บังคับตามคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดแล้ว

ศาลประเทศเยอรมัน ตามที่ ดร.สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ ได้สรุปไว้ในเอกสารการสอน หน่วยที่ 6 ว่า สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีผู้พิพากษาสมทบซึ่งมีฐานะและสิทธิในการตัดสินคดี เช่นเดียวกับผู้พิพากษาอาชีพทั้งผู้พิพากษาอาชีพและผู้พิพากษาสมทบต้องวินิจฉัยปัญหาในเรื่อง ความนำคำพิพากษาและการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษร่วมกัน ตามพระราชบัญญัติพระธรรมนูญศาล ยุติธรรมเยอรมัน มาตรา 30 และมาตรา 77 (1) และตามพระราชบัญญัติตุลาการเยอรมัน มาตรา 75 (1) ประโยคที่หนึ่ง ได้กำหนดให้ผู้พิพากษาสมทบบมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาเช่นเดียวกับ

ผู้พิพากษาอาชีพ โดยความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญาไม่ใช่อยู่ที่การคุ้มครองต่อการใช้อำนาจโดยมิชอบของฝ่ายรัฐ แต่อยู่ตรงที่ทำความเข้าใจของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและความไว้วางใจของประชาชนต่อความยุติธรรมมีความเข้มแข็งมากขึ้น ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเล็ก ๆ น้อย ๆ จะไม่มีการกำหนดให้ผู้พิพากษาสมทบเข้ามามีส่วนร่วม แต่ต้องพิจารณาและพิพากษาโดยผู้พิพากษาอาชีพเสมอทุกคดี โดยปกติศาล Schoeffengericht จะมีผู้พิพากษาอาชีพ 1 คน เป็นหัวหน้าคณะและผู้พิพากษาสมทบอีก 2 คน เป็นองค์คณะ หากเป็นคดีที่มีความสลับซับซ้อนอาจกำหนดให้มีผู้พิพากษาอาชีพเพิ่มอีก 1 คน ตามพระราชบัญญัติพระธรรมนูญศาลยุติธรรมเยอรมัน มาตรา 29 (2)

ศาลมลรัฐในองค์คณะคดีอาญาเล็ก (die kleineStrafkammer) จะมีผู้พิพากษาอาชีพ 1 คน และผู้พิพากษาสมทบ 2 คน ในองค์คณะคดีอาญาใหญ่ (die grosseStrafkammer) ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน และผู้พิพากษาสมทบ 2 คน ตามพระราชบัญญัติพระธรรมนูญศาลยุติธรรมเยอรมัน มาตรา 76 (1) ประโยคที่หนึ่ง ส่วนศาลสูงสุดแห่งมลรัฐและศาลสูงสุดแห่งสหพันธรัฐพิจารณาพิพากษาคดีโดยไม่มีผู้พิพากษาสมทบเข้ามาเกี่ยวข้อง ในกรณีศาลสูงสุดแห่งมลรัฐทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ผู้พิพากษาอาชีพจำนวน 5 คน จะเป็นผู้อนุมัติว่าจะประทับรับฟ้องหรือไม่ และหากประทับรับฟ้องก็จะวินิจฉัยว่าในชั้นสืบพยานจะมี ผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน หรือมีผู้พิพากษาอาชีพจำนวน 5 คน เป็นองค์คณะ ตามพระราชบัญญัติพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาตรา 122 (2) และศาลสูงสุดแห่งสหพันธรัฐจะวินิจฉัยคดีโดยประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพจำนวน 5 คน เสมอตามพระราชบัญญัติพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 139 (1)

ก่อนปี ค.ศ. 1974 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 178 ถึง 197 ได้บัญญัติ ให้ผู้พิพากษาทำการสืบสวนสอบสวนในเบื้องต้นสำหรับคดีอาญาที่อยู่ในเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแห่งสหพันธรัฐ ศาลสูงสุดแห่งมลรัฐภายใต้เงื่อนไขบางประการ และคดีอาญาที่อยู่ในเขตอำนาจพิจารณา ของศาล Schwurgericht ซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ร้ายแรง โดยมีวัตถุประสงค์ให้ได้พยานหลักฐานอย่างเพียงพอต่อการประทับรับฟ้อง แต่ภายหลังมีการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาฉบับลงวันที่ 9.12.1974 กระบวนการพิจารณาคดีในชั้นสืบสวนสอบสวนได้มาอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานอัยการ โดยสมบูรณ์ ยกเว้นบางกรณีผู้พิพากษาจะมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาในชั้นสืบสวนสอบสวนโดยพนักงานอัยการเป็นผู้ร้องขอให้ผู้พิพากษากำหนดใช้มาตรการบางอย่างที่จำเป็นในการสืบสวนสอบสวนคดี เนื่องจากมาตรการบางอย่างเป็นการรบกวนเสรีภาพของประชาชน พนักงานอัยการไม่อาจกระทำได้โดยลำพังเพราะกฎหมายได้สงวนไว้ให้กับผู้พิพากษา เมื่อพนักงานอัยการยื่น คำร้องขอผู้พิพากษาต้องตรวจสอบว่าคำร้องของพนักงานอัยการเป็นไปตามที่กฎหมาย

บัญญัติไว้หรือไม่ เช่น คำร้องที่ขอให้มีการจับตัวผู้ต้องหานั้นเป็นไปตามหลักสัดส่วนหรือไม่ แต่ไม่มีสิทธิที่จะตรวจสอบวัตถุประสงค์ของการใช้มาตรการบังคับที่ยื่นขอต่อตนเองได้ โดยการใช้อำนาจดังกล่าวไม่ได้ใช้อำนาจในทางตุลาการ แต่เป็นการใช้อำนาจในทางการบริหารเพื่อพนักงานอัยการเท่านั้น และผู้พิพากษาไต่สวนไม่อาจเริ่มดำเนินการสืบสวนสอบสวนด้วยตนเองได้ หากเห็นว่าเอกสารที่พนักงานอัยการยื่นให้มานั้นยังไม่สมบูรณ์ต้องขอเอกสารเพิ่มเติมหากพนักงานอัยการไม่ยื่นเอกสารเพิ่มเติมก็ต้องมีคำสั่งยกคำร้อง สำหรับความผิดเกี่ยวกับคดีความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร นอกจากผู้พิพากษาไต่สวนที่คดีอยู่ในเขตอำนาจจะมีอำนาจไต่สวนแล้ว ผู้พิพากษาไต่สวนของศาลสูงสุดแห่งมลรัฐหรือผู้พิพากษาไต่สวนศาลสูงสุดแห่งสหพันธรัฐยังมีอำนาจไต่สวนด้วย

ภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งของผู้พิพากษาไต่สวนคือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายในกรณีการตรวจร่างกายและตรวจเลือดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา 81a ซึ่งกำหนดว่า การตรวจร่างกายของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด (Beschuldigten) สามารถทำได้ ถ้าเป็นไปได้เพื่อกันหาความจริงที่มีความสำคัญต่อกระบวนการพิจารณาคดี เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว การเจาะและการตรวจเลือดในจำนวนเล็กน้อย และการตรวจร่างกายที่เป็นการล่วงล้ำเข้ามาในสิทธิทางร่างกาย ที่กระทำโดยแพทย์ตามหลักวิชาการทางการแพทย์ เพื่อค้นหาข้อเท็จจริง แม้จะไม่ได้ได้รับความยินยอมจากผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดก็เป็นสิ่งที่ทำได้ หากการกระทำดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดผลร้ายแก่สุขภาพของ ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยให้ผู้พิพากษาเป็นผู้ออกคำสั่งดังกล่าว และหากชักช้าจะเกิดผลร้ายแก่ผลการตรวจตามพระราชบัญญัติพระธรรมนูญศาลยุติธรรมเยอรมัน มาตรา 152 ได้กำหนดให้พนักงานอัยการและผู้ช่วยของพนักงานอัยการเป็นผู้ออกคำสั่งดังกล่าว เว้นแต่การตรวจร่างกายที่เป็นการล่วงล้ำเข้ามาในสิทธิทางร่างกายของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือเป็นผลให้มีการจำกัดเสรีภาพ เฉพาะผู้พิพากษาเท่านั้นเป็นผู้ออกคำสั่งดังกล่าว

7.4 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษมีระบบกฎหมายที่เป็นต้นกำเนิดของกลุ่มระบบคอมมอนลอว์ (Common Law) และได้มีการนำไปใช้ในประเทศต่าง ๆ ที่ได้รับอิทธิพล โดยมีความแตกต่างจากระบบกฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายในสาระสำคัญที่ว่า กฎหมายของอังกฤษเป็นกฎหมายที่วิวัฒนาการมาจากคำพิพากษาของศาล (หยูด แสงอุทัย, 2523, หน้า 4) และมีแนวคิดว่า “ประชาชนทุกคนมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม” มีรูปแบบการดำเนินคดีอาญาโดยหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน โดยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของประเทศอังกฤษประกอบด้วยตำรวจ อัยการและศาล มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ คือ

ตำรวจของประเทศอังกฤษ ในแต่ละสถานีตำรวจจะมีทนายความประจำ ทำหน้าที่ฟ้องร้องคดีในนามของตำรวจ หากท้องที่ใดไม่มีทนายความประจำสถานีตำรวจก็จะว่าจ้างทนายเอกชนมาฟ้องคดีแทน ถือว่าการฟ้องคดีอาญาส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของตำรวจ (David Johnson, Kittipog Kittayarak, 2538, หน้า 635) โดยทนายความต้องถือความเห็นของตำรวจเป็นหลักในการฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี แต่ประชาชนทุกคนก็มีอำนาจฟ้องคดีอาญา เพราะถือเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญ โดยประเทศอังกฤษถือหลักการฟ้องคดีอาญาโดยประชาชน และคดีบางประเภทได้อยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่มีการจัดตั้งเป็นพิเศษ เช่น กรมสรรพากร มีอำนาจฟ้องฟ้องคดีความผิดเกี่ยวกับกฎหมายภาษีอากร ในปี ค.ศ.1978 ได้มีการจัดตั้ง Royal Commission on Criminal Procedure เพื่อศึกษาถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งระบบ และได้เผยแพร่รายงานในปี ค.ศ. 1981 ระบุว่า การฟ้องคดีอาญาที่เป็นอยู่มีความบกพร่องหลายประการ เพราะตำรวจทำหน้าที่ทั้งสอบสวนและฟ้องร้องคดี มีหลายคดีตำรวจฟ้องทั้งที่พยานหลักฐานอ่อนเกินไป เนื่องจากการไม่มีการตรวจสอบ และขาดความสม่ำเสมอในการฟ้องคดี จึงได้มีการเสนอให้มีการจัดตั้งหน่วยงานอิสระขึ้นมาทำหน้าที่แทนตำรวจ โดยแยกอำนาจในการสอบสวนและฟ้องร้องออกจากกันอย่างเด็ดขาด และเชื่อว่าระบบการฟ้องคดีอาญาในลักษณะนี้จะทำให้เกิดมาตรฐานในด้านความยุติธรรม และประสิทธิภาพในการฟ้องคดี แต่การสอบสวนคดียังขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของตำรวจเป็นหลัก เนื่องจากประเทศอังกฤษใช้ระบบกฎหมายแบบแองโกลแซกซอน ซึ่งมีวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์มาจากอำนาจท้องถิ่น กฎหมายจึงให้อำนาจการบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะตำรวจซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นเกือบทั้งหมด การใช้อำนาจตามกฎหมายของตำรวจในประเทศอังกฤษมีปัญหาเรื่องการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอยู่บ้าง แม้การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจประเทศอังกฤษจะได้รับการยอมรับอย่างมากก็ตาม (Andrew Ashworth, 1998, pp. 14-16)

อัยการประเทศอังกฤษก่อน ค.ศ. 1880 ราษฎรต้องจัดหาทนายของตนเองหรือเสนอคำฟ้องด้วยตนเอง เพราะประเทศอังกฤษถือหลักว่า ประชาชนทุกคนมีสิทธิฟ้องคดีอาญาทั้งที่ตนไม่จำเป็นต้องมีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในคดีนั้น ๆ หลักนี้สืบเนื่องมาจากพันธะหน้าที่ตามกฎหมายที่มีมาแต่ดั้งเดิมว่าพลเมืองทุกคนต่างมีหน้าที่ในอันที่จะช่วยกันรักษากฎหมาย ระเบียบของบ้านเมือง มีหน้าที่ในการปราบปรามและป้องกันอาชญากรรมร่วมกับรัฐ โดยถือหลักความเสมอภาคกันของประชาชน หรือเรียกว่าระบบการรักษากฎหมายโดยประชาชน (อุสาค์ โกมลปานิก, 2526, หน้า 931) ต่อมาในปี ค.ศ. 1985 รัฐสภาได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติการฟ้องคดีอาญาและจัดตั้งสำนักงานอัยการ (Crown Prosecution Service (CPS)) มีอธิบดีอัยการเป็นหัวหน้าหน่วยงานร่วมกับหน่วยงานที่ฟ้องคดีของตำรวจ โดยสำนักงานอัยการอังกฤษเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1986 มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงกระบวนการทางด้านกฎหมายให้มีความรับผิดชอบในการฟ้องคดี เป็นหน่วยงานอิสระของรัฐบาล

และในปี ค.ศ. 2005 ได้จัดตั้งสำนักงานองค์กรอาชญากรรมที่ร้ายแรง (Serious Organized Crime Office) เพื่อให้บริการทางด้านการฟ้องคดีองค์กรอาชญากรรม ต่อต้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมประเภทพิเศษ

พนักงานอัยการอังกฤษมีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจตั้งข้อหาบุคคลหลังจากจับกุมหรือทำสำนวนแล้ว สำนักงานอัยการมีหน้าที่ฟ้องร้องคดีต่อไปตามกฎหมายว่าด้วยการฟ้องคดีของอัยการ (Prosecutor of Offence Act 1985) มาตรา 3 (2) (a) พนักงานอัยการจะทำการตรวจสอบคดีและวินิจฉัยว่าจะดำเนินการต่อไปตามข้อหาเดิมหรือเปลี่ยนแปลงข้อหาใหม่หรือไม่ดำเนินคดีต่อไปก็ได้ อธิบดีอัยการ (Director of Public Prosecutor) ซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วยงานอัยการสามารถสามารถยุติการดำเนินคดีในชั้นต้นเมื่อใดก็ได้ โดยอาจออกหมายยุติการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติการฟ้องคดีอาญา มาตรา 23 ไม่จำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากศาล สำหรับการฟ้องคดีจะมีการทำคำสั่งฟ้องตามประมวลการปฏิบัติของพนักงานอัยการ (Code of Conduct for Crown Prosecutor) ซึ่งกำหนดว่า การฟ้องคดีควรเริ่มหรือดำเนินต่อไป ถ้ามีความเป็นไปได้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริง คือ ศาลจะลงโทษมากกว่าไม่ลงโทษ ในการวินิจฉัยว่าจะสั่งฟ้องหรือไม่ ต้องเป็นไปตามการทดสอบร้อยละ 51

สำนักงานอัยการของอังกฤษต้องการปฏิบัติงานในระดับมาตรฐานชั้นนำของโลกเป็นองค์กรฟ้องคดี ที่เป็นอิสระที่ให้บริการของรัฐอย่างคุ้มค่า โดยมีหลักการ คือ สร้างความเข้มแข็งให้แก่กระบวนการฟ้องคดีเพื่อนำผู้กระทำความผิดเข้าสู่ความเป็นธรรม โดยดำเนินการอย่างเป็นอิสระทำงานร่วมกับตำรวจตั้งแต่ต้นจนกระทั่ง คดียุติ ให้คำแนะนำก่อนการตั้งข้อหาและสร้างความเป็นไปได้ในการฟ้องคดีที่ตั้งอยู่ในความยุติธรรมแทนประชาชน

ศาลของอังกฤษ (Crown Court and Magistrate Court) เป็นศาลที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีอาญา ที่ร้ายแรงในอังกฤษ การพิจารณาพิพากษาคดีในศาลจะกระทำอย่างเป็นทางการและแต่งตั้งผู้พิพากษา ลักษณะเด่นของการพิจารณาพิพากษาคดีของอังกฤษอยู่ที่ศาลคราวน์หรือศาลสูง (High Court) ซึ่งทนายโจทก์และทนายจำเลย (เนติบัณฑิต) มีบทบาทในการพิจารณาคดี ทั้งทนายโจทก์และทนายจำเลยจะให้ที่ปรึกษากฎหมายเป็นผู้เตรียมคดีส่วนเนติบัณฑิตจะเป็นผู้ดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาล เนติบัณฑิตจะไม่เห็นสำนวนคดีจนกว่าถึงวันนั่งพิจารณาคดี และทนายความในศาลอังกฤษจะหลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์หรือการจูงใจลูกขุน ทนายโจทก์จะต้องพิสูจน์ความผิดของจำเลยมากกว่าที่จะให้จำเลยพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองการพิพากษาคดี จะกระทำเมื่อสืบพยานเสร็จสิ้นแล้ว ศาลคราวน์ (Crown Court) หรือชื่อที่เป็นทางการในปัจจุบันนี้เรียกว่าศาลอาญากลาง เป็นศาลอาญาที่เริ่มต้นพิจารณาคดีและรับอุทธรณ์จากศาลล่าง รวมถึงพิจารณาคดีอุทธรณ์มาจากศาลมาจิสเตรส ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพทั้งสิ้น ในการพิจารณาคดีผู้พิพากษา

จะนั่งพิจารณากับลูกขุนคดีความผิดร้ายแรงมักจะพิจารณาคดีโดยผู้พิพากษาศาลสูง (High Court) คดีส่วนใหญ่จะได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาประจำศาล (Circuit Judge) ซึ่งเป็นผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีในศาลหนึ่งศาลใดโดยมีกำหนดระยะเวลา แล้วย้ายไปทำหน้าที่ที่ศาลอื่นที่กำหนดให้

การพิจารณาและพิพากษาคดีเริ่มจากเจ้าหน้าที่ศาลนำตัวจำเลยมาอ่านคำฟ้องและจำเลยจะให้การรับสารภาพหรือไม่รับสารภาพ ถ้าจำเลยไม่รับสารภาพและจำเป็นต้องพิจารณาโดยลูกขุน เจ้าหน้าที่ของศาลก็จะประกาศให้ลูกขุนเข้ามาในห้องพิจารณา ลูกขุนที่ได้รับเลือกจำนวน 12 คนก็จะเริ่มพิจารณา โดยลูกขุนแต่ละคนต้องสาบานตนก่อนพิจารณาคดี หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ของศาลจะอ่านคำฟ้องให้ลูกขุนฟังและแจ้งให้ทราบว่าจำเลยไม่รับสารภาพ การพิจารณาคดีจึงเริ่มต้นขึ้น โดยพนักงานอัยการจะแถลงคดีที่มีต่อจำเลยและนำพยาน เข้าสืบทำการซักค้าน โดยนายจำเลยถ้ามีความจำเป็นพนักงานอัยการอาจถามตักอีกครั้งในตอนสุดท้ายของการสืบพยานนายจำเลยจะแถลงการณ์คดีของจำเลยที่มีประโยชน์ต่อจำเลย คำแถลงเป็นหนังสือส่งต่อผู้พิพากษาโดยไม่มีลูกขุนอยู่ด้วย หลังจากแถลงของจำเลยแล้ว ผู้พิพากษาจะเรียกลูกขุนกลับเข้ามาในห้องพิจารณาเพื่อวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่

การทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นแนวคิด ทฤษฎี กฎหมายภายในประเทศทั้งในส่วนที่เป็นสารบัญญัติและวิธีบัญญัติ กฎหมายต่างประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีก่อการร้ายในประเทศไทย เพื่อทราบถึงมาตรการทางกฎหมายอันเป็นปัญหาของกระบวนการยุติธรรมที่ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้เนื่องจากปัญหากฎหมายวิธีบัญญัติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีก่อการร้ายที่ใช้ในปัจจุบันยังไม่น่าจะมีความเหมาะสมสำหรับการดำเนินคดีก่อการร้ายในประเทศไทยโดยเฉพาะปัญหาความรุนแรงของจังหวัดภาคใต้ และส่งผลกระทบต่ออย่างมากทั้งในด้านความสงบสุขความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความมั่นคงของรัฐ และใช้เป็นแนวศึกษาและวิจัย เรื่อง “กฎหมายวิธีพิจารณาคดีก่อการร้ายต้นแบบ” ให้เป็นกฎหมายวิธีบัญญัติคดีก่อการร้ายฉบับเดียวเป็นกฎหมายกลาง มีกลไกรองรับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทำให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพภายใต้หลักนิติธรรมมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ มีมาตรการพิเศษด้านการสืบสวน การสอบสวน การค้น และการจับกุมและควบคุมตัว การพิจารณาพิพากษา การบังคับโทษ มาตรการที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพเกิดความมั่นคงของรัฐจากการป้องกันและปราบปรามปัญหาการก่อการร้ายของประเทศไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และพื้นที่อื่นที่มีลักษณะการกระทำผิดเช่นเดียวกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้

8. กฎหมายวิธีพิจารณาคดีเฉพาะในรูปแบบของพระราชบัญญัติ

ปัจจุบันมีกฎหมายวิธีพิจารณาคดีเฉพาะในรูปแบบของพระราชบัญญัติหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเฉพาะเพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินคดีประเภทนั้น ๆ โดยงานวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตเพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายวิธีพิจารณาคดีเฉพาะจำนวน 5 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ดังนี้

8.1 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายที่ออกมาในรูปแบบของกฎหมายวิธีสัญญาโดยเหตุผลเนื่องจากในปัจจุบันการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้เปลี่ยนแปลงไปสู่อาชญากรรมที่มีการจัดตั้งในลักษณะองค์กรและมีลักษณะพิเศษมากขึ้น โดยผู้กระทำความผิดอาศัยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและข้อจำกัดของกฎหมายที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประกอบกับมีคดีอาญาขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเป็นจำนวนมาก ซึ่งคดีดังกล่าวมีลักษณะพิเศษและซับซ้อนแตกต่างจากการกระทำความผิดอาญาทั่วไป จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. 2550 โดยเฉพาะเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การสืบสวนสอบสวนโดยใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษและกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น การอุทธรณ์ ฎีกา อายุความ รวมทั้งกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับชำระค่าปรับตามคำพิพากษา เพื่อให้ศาลพิจารณาพิพากษาและบังคับโทษคดีอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเนื้อหาของพระราชบัญญัติฯ มีจำนวน 24 มาตรา แบ่งออกเป็น 6 หมวด หมวด 1 การสืบสวน (มาตรา 7 - มาตรา 10) หมวด 2 การสอบสวน (มาตรา 11) หมวด 3 วิธีพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น (มาตรา 12 - มาตรา 13) หมวด 4 อุทธรณ์ฎีกา (มาตรา 14 - มาตรา 20) หมวด 5 การบังคับโทษปรับ (มาตรา 21) หมวด 6 อายุความ (มาตรา 22 - มาตรา 23) และบทเฉพาะกาล มาตรา 24 โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฯ ที่งานวิจัยนี้นำมาใช้เปรียบเทียบ ได้แก่ ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจใช้มาตรการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (มาตรา 7)

8.2 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 เป็นกฎหมายที่ออกมาในรูปแบบของกฎหมายวิธีสัญญาโดยเหตุผลเนื่องจากการค้ามนุษย์เป็นปัญหาที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชนเป็นอันตรายต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางสังคมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ หากไม่ได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน นอกจากจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมือง เศรษฐกิจและความมั่นคงของรัฐแล้ว ยังส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางทั้งในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศอีกด้วย ดังนั้น

เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคดีความที่เกี่ยวข้องทั้งหลายได้รับการพิจารณาพิพากษาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม สมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ขึ้น โดยเนื้อหาของพระราชบัญญัติฯ มีทั้งหมด 48 มาตรา แบ่งออกเป็น 4 หมวด และ 1 บทเฉพาะกาล หมวด 1 บททั่วไป (มาตรา 8 - มาตรา 22) หมวด 2 วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น (มาตรา 23 - มาตรา 36) หมวด 3 อุทธรณ์ (มาตรา 37 - มาตรา 42) หมวด 4 ฎีกา (มาตรา 43 - มาตรา 47) และบทเฉพาะกาล (มาตรา 48) โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฯ ที่งานวิจัยนี้นำมาใช้เปรียบเทียบ ได้แก่ การกำหนดให้วิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์เป็นระบบไต่สวนและเป็นไปอย่างรวดเร็ว (มาตรา 8)

8.3 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 เป็นกฎหมายที่ออกมาในรูปแบบของกฎหมายวิธีสัญญา โดยเหตุผลเนื่องจากการทุจริตและประพฤติมิชอบในระบบราชการมีผลกระทบต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางสังคมและเป็นอันตรายต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การทุจริตและประพฤติมิชอบ และนับวันจะมีความร้ายแรงมากขึ้น และเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์จำนวนมหาศาลหากไม่ได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วนในที่สุดจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและประโยชน์ของประชาชน เพื่อให้ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและคดีความที่เกี่ยวข้องทั้งหลายได้รับการพิจารณาพิพากษาอย่างเสมอภาค รวดเร็วและเป็นธรรม สมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบขึ้น เพื่อใช้ในการดำเนินคดีของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยเนื้อหาของพระราชบัญญัติฯ มีทั้งหมด 53 มาตรา แบ่งออกเป็น 6 หมวด และ 1 บทเฉพาะกาล หมวด 1 บททั่วไป (มาตรา 6 - มาตรา 14) หมวด 2 วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น (มาตรา 15 - มาตรา 33) หมวด 3 การดำเนินคดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน (มาตรา 34 - มาตรา 37) หมวด 4 อุทธรณ์ (มาตรา 38 - มาตรา 43) หมวด 5 ฎีกา (มาตรา 44 - มาตรา 48) หมวด 6 การบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (มาตรา 49 - มาตรา 51) และบทเฉพาะกาล (มาตรา 52 - มาตรา 53) โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฯ ที่งานวิจัยนี้นำมาใช้เปรียบเทียบ ได้แก่ การกำหนดให้วิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นระบบไต่สวนและเป็นไปอย่างรวดเร็ว (มาตรา 6)

8.4 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีเหตุผลในการประกาศใช้ คือ โดยที่ปัจจุบันได้มีการแยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรม โดยมีสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ

และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่และโครงสร้างใหม่ประกอบด้วยสมควรปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว รวมทั้งในส่วนของกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฯ ที่งานวิจัยนี้นำมาใช้เปรียบเทียบ ได้แก่ การกำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวทุกศาลให้มีผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบตามจำนวนที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด (มาตรา 15) และการกำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคนและผู้พิพากษาสมทบอีกสองคนซึ่งอย่างน้อยคนหนึ่งต้องเป็นสตรี (มาตรา 23) โดยวัตถุประสงค์ที่ต้องให้มีผู้พิพากษาสมทบในการพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวเพื่อให้บุคคลภายนอกซึ่งไม่ใช่พนักงานอัยการได้มีโอกาสมองสภาพปัญหาการกระทำ ความผิดและพิจารณาหาสาเหตุหรือแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อช่วยผู้พิพากษาให้ใช้ดุลพินิจในการมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอย่างถูกต้องเหมาะสม

8.5 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มีเหตุผลในการประกาศใช้ คือ โดยที่คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญา และคดีแพ่งทั่วไป ซึ่งหากได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาที่มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศโดยมีบุคคลภายนอกซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว เข้ามาร่วมพิจารณาพิพากษาคดีด้วยจะทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น สมควรจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้นเพื่อพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะ โดยมีวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษ เพื่อให้เกิดความสะดวกและเที่ยงธรรมยิ่งขึ้น โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฯ ที่งานวิจัยนี้นำมาใช้เปรียบเทียบ ได้แก่ การกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบ (มาตรา 12) และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคนและผู้พิพากษาสมทบอีกหนึ่งคน จึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ (มาตรา 19) โดยวัตถุประสงค์ที่ให้มีผู้พิพากษาสมทบ

ร่วมเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีเนื่องจากต้องการให้บุคคลภายนอกที่มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวได้ร่วมพิจารณาพิพากษาคดีจะทำให้การพิจารณาคดีรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น